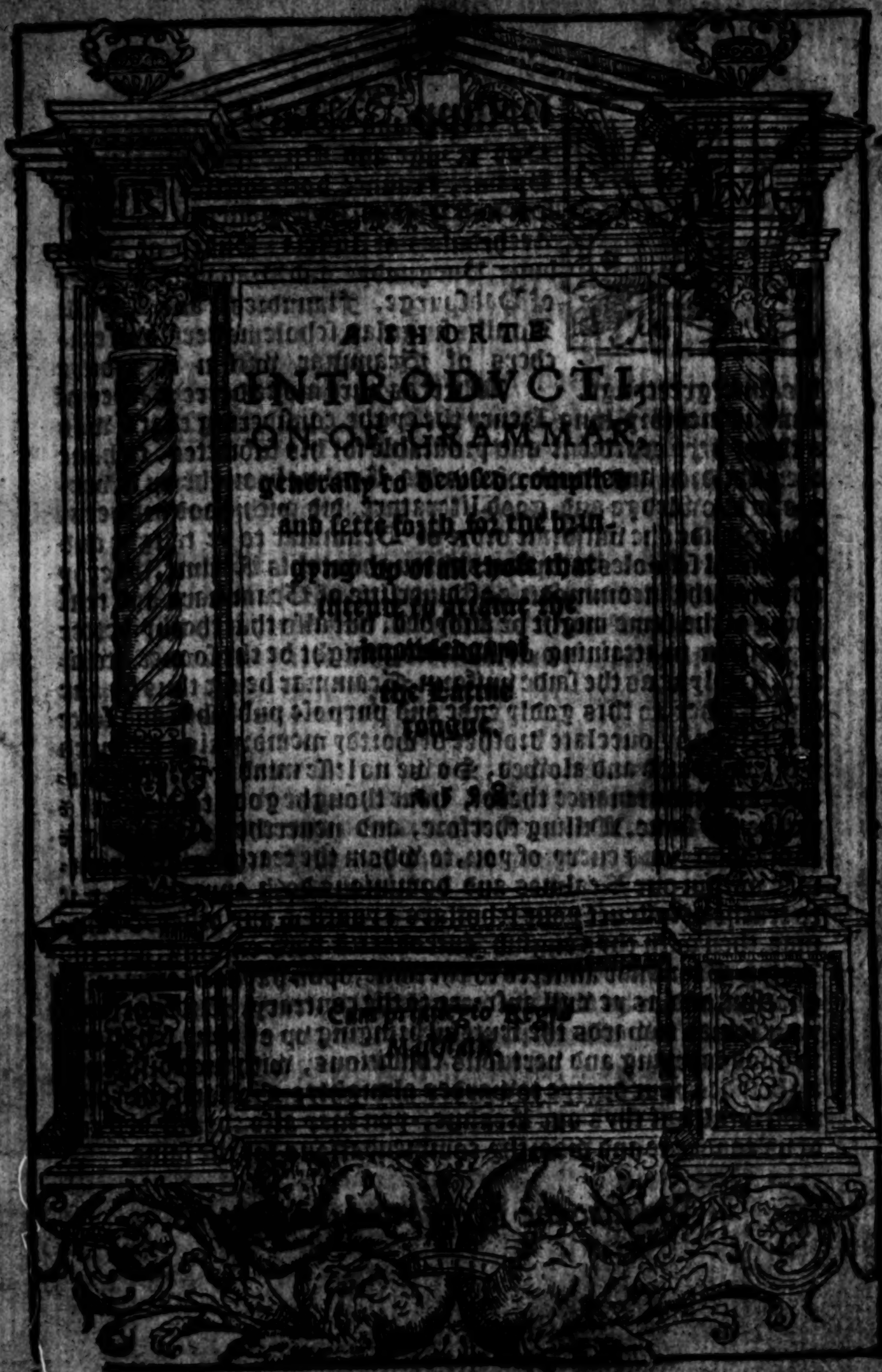

A SHORTE INTRODVCTI-ON OF GRAMMAR,

generally to be vsed: compiled and sette forth, for the bringyng vp of all those that intende to atteyne the knowledge of the Latine tongue.

Cum priuilegio Regiae Maiestatis.

Hyllipp and Mary by the grace of God Kynge and Queene of Englande, Spaine, Fraunce, both Siciles, Hierusalem and Irland: Defendours of the faith: Archedukes of Austria: Dukes of Myllaine, Burgundye, and Brabant: Counties of Habspurge, Flaundres, and Tyroll: To all & singular scholemasters and teachers of Grammar within this oure Realme, greetynge. Whereas oure moste deere Father of famous memory, king Henry the eyght, considering that it was a thing very expedient and profitable for his subiectes, to haue their children and youth of this his Realme brought vp in vertuous knowledge and good literature, did with good deliberation prouide one vniforme ordre of Grammar to be taught and vsed in all schooles and places throughout this Realme, wherby not only the incommoditie of diuersitie of Grammars and teaching of the same might be auoyded, but also that therby better expedition in attaining of knowledg might be the sooner atchiued. And lyke as the saide vniform Grammar being thus by our sayd Father, to this godly ende and purpose published and sette forth, was by our late brother of worthy memory kige Edward ye vi. confirmed and alowed, So we no lesse mindig the continuance and maintenance therof, haue thought good to approue & ratifie the same. Willing therfore, and neuertheles charging & cōmādyng you & euery of you, to whom the teaching of Grammar within our Realmes and dominions doth appertayn, not to teache or instruct your schollars & youth w any other Grammar, then with thys english Introductiō here ensuing, and the Latyn Grammar annexed to the same, vpon payne of oure indignation, and as ye will answere to the contrary. Endeuoryng your selues towards the frutefull bringing vp of your schollars in good learning and vertuous conditions, with such diligence as besydes your duetye towardes almightye God and the common wealth of thys our Realme, you may also therby deserue of vs condigne and worthy commendations for the same.

God saue the Kynge and the Queene.

TO THE READER.

TO EXHORT EVERY MAN to the learning of Grammar, that in tendeth to attain to the understanding of the tongs, (wherein is contained a great treasury of wisdome and knowledg) it should seeme much vaine, and little needefull: for so muche as yt is knowen that nothinge canne surelye be ended, whose begynnyng is either feeble or fautye; and no buildinge be perfect, when as the foundation and groundworke is readye to fall, and unable to uphold the burthen of the frame.

Wherefore it were better for the thing it selfe, and more profitable to the learner, to understande howe he maye best come to that whiche hee oughte moste necessarylye to haue, and to learne the gaynest way of obtaining that, whiche muste be his best and certainest guide, both of reading and speakyng, then to fall in doubte of the goodnesse and necessytye thereof, whiche I doubte whether hee shall more lament that hee lacketh, or esteeme that hee hathe it: and whether he shall oftener stumble in trifles, and bee deceiued in light matters when hee hath it not, or iudge truely and faithfully of dyuers waightye thinges, when he hath it.

The whiche hathe seemed to many very harde to compasse somtime, bycause that they who professed this arte of teaching Grammar, did teache diuers Grammars, and not one: and yf by chaunce they taught one Grammar, yet they dyd it dyuersly, and so could not do it all best, for so muche as there is but one bestnesse, not only in euery thyng, but also in the manner of euery thing.

As for the diuersitie of Grammars, it is well and profitably taken away by the Kinges Maiesties wisedome, who

obiecting the inconuenience, and fauourably prouidinge the remedy, caused one kind of Grammar by sundry learned men to be diligently drawen, and so to be set out, only euerye where to be taught, for the vse of learners, and for the hurt in change of schoolmasters.

¶ The varietie of teaching is dyuers yet, and alwaies wil bee: for that euery schoolemaster liketh that he knoweth, and seeth not the vse of that he knoweth not: and therfore iudgeth that the moste sufficient way, whiche he seeth to be ẏ readiest meane and perfectest kynde, to bring a learner to haue a throughe knowledge therein.

¶ Wherefore it is not amysse, if one seeyng by tryall an easier & readier way, then the common sorte of teachers dothe, woulde say what he hath proued, and for the commoditie allowed that other not knowing the same, myght by experience proue the lyke, and then by proofe reasonable iudge the lyke, not hereby excluding the better waye when it is founde, but in the meane season forbidding the worse.

¶ The first and chiefest poynte is, that the diligent mayster make not the schollar hast to much, but that he in continuance and diligence of teaching make him reherse so, that while hee hath perfectly that that is behinde, hee suffer him not to go forward. For this posting hast, ouerthroweth and hurteth a great sorte of wittes, and casteth them into an amasednesse, when they knowe not how they shal either go forward, or backward, but sticketh fast as one plunged, that can not tell what to dooe, or which waies to tourne him: and then the mayster thynketh the schollar to be a dullard, and the schollar thinketh the thing to be vneasy and to hard for his witte, and the one hathe an yll opinion of the other, when oftentimes it is in neither, but in ẏ kinde of teaching.

¶ Wherfore the best and chiefest poynte throughly to be kepte, is, that the schollar haue in minde so perfectly that he hathe learned, and vnderstand it so, that not only it be not a stoppe for him, but also a lyght and an healpe to the residue that foloweth.

foloweth.

¶ This shalbe the masters ease, and the chyldes encouraginge, when the one shall see his labour take good effecte, and therby in teaching the lesse tormented, and the other shall thinke the thinge easier, and so with more gladnes ready to go about the same.

In goinge forwarde, lette theym haue of euery declinaton of Nounes & coniugation of Verbs, so many seueral exāples, as they passe theym, that it may seeme to the Schoolmaster no worde in the Latine tongue to be so harde for that parte, that the Schollar shall not be able praisably to enter into the fourminge thereof. And surely the multitude of examples, if the easiest and communest be taken fyrste, and so come to the stranger and the harder, must needs bring this profite withall, that the Scholler shall best vnderstand, and sonest conceaue the reason of the rules, and best be acquainted with the fashiō of ẏ tongue. Wherein it is profitable, not only that he cane ordrely decline his Noune and his Verbe, but euery way, forward, backward: by cases by persons, ẏ neither case of Noune, ne person of Verb can be requyred, that he canne not without stoppe or study tel. And vnto this tyme I count not the scholler perfect, nor ready to goe any further, then that he hath already learned.

¶ This whan he canne perfectly doe, and hath learned euerye part, not by rote but by reason, and is cunninger in the vnderstandyng of the thynge, than in rehersing of the wordes (whiche is not past a quarter of a yeares diligence, or very lyttle more to a painefull and diligent man, if the Scholler haue a meane witte) then lette him passe to the Concordes, to knowe the agreement of partes among them selues, with like waye & diligence as is afore described. Wherein plaine and sundry examples, and continuall rehersall of thinges learned, and especially the dayly declining of a Verbe, and tourning him into all fashions, shall make the greate and heauye laboure so easy & so pleasaunt for the framing of sentences, that it will be rather

 a delite

a delite vnto them that they be able to doo well, then payne in searchinge of an vnused and vnacquainted thing.

¶ And when these Concordes be well knowen vnto theym, an easy & a pleasaunt paine, yf the foregroundes be well & throughly beaten in, let theym not continewe in learning of their rules ordrely all as they lye in their Syntax, but rather learne some prety booke, wherein is contained not only the eloquence of the tongue, but also a good plaine lesson of honesty and godlynesse: and thereat take some little sentence as it lieth, & learne to make that same fyrste out of englishe into Latine, not seeing the booke or construing it thereupon. And if ther fall any necessary rule of the Syntax to be knowen, then to learne it, as the occasion of the sentence giueth cause that daye. Whiche sentence once made well, and as nyghe, as canne be with the woordes of the booke, then to take the booke and construe it, and so shall he bee lesse troubled with the parsing of it, and easiliest carry his lesson in minde.

¶ And although it was sayde before, that the schollar shoulde learne but a little at ones, it is not ment, that when the mayster had heard them a while, he should let theym a lone (for that wer more negligence for both the partes) but I would al theyr tyme they be at schoole, they should neuer be idle, but alwayes occupied in a continuall rehersing and looking backe agayne to those thinges they had learned, and be more bounde to kepe well their olde, then to take forth any newe.

¶ Thus if the master occupie theym, hee shall see a little lesson take a great deale of time: and diligently enquyring and examining of the partes and the rules, not to be doone so quickely and spedily as it might be thought to be. Within a while, by this vse, the schollar shalbe brought to a good kinde of readynesse of making, to the whiche if there be adioyned som vse of speakinge (whiche must necessarily be had) hee shall be broughte past the wearisom bitternesse of his learning.

¶ A great helpe to further this readines of making and speakinge shalbe, if the master giue him an englishe booke, and cause

cause him ordinarily to tourne euery day som part into Latine. This exercise can not be doone without his rules: and therefore dothe establish theym and grounde them surely in his mynde for readynes, and maketh him more able to speake sodainelye, whē so euer any present occasion is offered for the same. And it dothe healpe his learning more a great deale, to tourne out of englishe into Latine, then contrary.

Further we see, many canne vnderstand Latine that canne not speake, and when they reade the Latine woorde in the booke, can tell you the englishe thereof at any tyme: but when they haue layde awaye their bookes, they can not contrary wise tell you for the english the Latyne agayne, when so euer ye will aske theym. And therefore this exercise helpeth this sore well, and maketh these wordes, whiche he vnderstandeth, to be readye by vse vnto hym, and so perfecteth hym in the tongue handesomelye.

These preceptes well kepte, will bring a man cleane past the vse of this Grāmar booke, & make him as ready as his booke, and so meete to further thinges, whereof it were oute of season to giue preceptes here. And therefore this may be for this purpose inough, whiche to good schoolmasters and skylfull is not so needefull: To other meaner & lesse practised, may be not onely woorth the labour of reading, but also of the vsyng.

PRECATIO.

DOMINE pater cœli ac terræ effector, qui liberaliter tribuis sapientiam omnibus eam cum fiducia abs te petentibus, exorna ingenij mei bonitatem, quam cum cæteris naturæ viribus mihi infudisti, lumine diuinæ gratiæ tuæ, vt non modo quæ ad cognoscendum te & seruatorem nostrum Dominum IESVM valent intelligam, sed etiam tota mente & voluntate persequar, & indies benignitate tua tum doctrina tum pietate proficiam, vt qui efficis omnia in omnibus, in me resplendescere dona tua facias, ad gloriam sempiternam immortalis Maiestatis tuæ.

AMEN.

AN INTRODVCTION OF THE EYGHT PARtes of speache.

IN SPEACHE be these eyght partes folowinge.

Noune, Pronoune, Verbe, Participle,	declined.	Aduerbe, Coniunction. Preposition. Interiection.	vndeclined.

Of the Noune.

NOVNE IS THE NAME OF A thing that may be sene, felte, hearde or vnderstand. As the name of my hand in Latine is Manus. The name of an house, is Domus The name of goodnes, is Bonitas, ¶ Of Nounes som bee Substantiues, and som be Adiectiues.

¶ A Noune Substantiue is that standeth by hym selfe, and requyreth not an other worde to be ioyned with him: as Homo, *a Man*. and it is declined with one article: as Hic Magister, *a Master*. or els with two at the moste: as Hic & hæc parens, *a Father* or *Mother*.

¶ A noune Adiectiue is that can not stande by him selfe, but requyreth to be ioyned with an other worde: as Bonus, *good*: Pulcher, *faire*. And it is declined either with thre terminations: as Bonus, bona, boum: or els with thre articles: as Hic hæc & hoc Fœlix, *Happy*. Hic & hæc leuis & hoc leue, *Lyght*.

¶ A Noune Substantiue either is propre to the thinge that it betokeneth as Eduardus is my propre name. or els is commõ to mo: as Homo, is a common name to all men.

Numbres of Nounes.

In Nounes be two numbres: the singular and the plural. The

singular numbre speaketh of one: as Lapis, *a Stone*. The plurall numbre speaketh of mo than one: as Lapides, *Stones*.

Cases of Nounes.

¶ Nounes be declined with six cases, Singularly & Plurally. The Nominatiue, the Genitiue, the Datiue, the Accusatiue, the Vocatiue, and the Ablatiue.

¶ The Nominatiue case commeth before the verbe, and answereth to this question, Who or What: as Magister docet, *The Master teacheth.*

¶ The Genitiue case is knowē by this token Of, & answereth to this question, Whose, or Whereof: as Doctrina magistri, *The learning of the master.*

¶ The Datiue case is knowen by this token To, and answereth to this question, To whom, or To what: as Do librum magistro, *I giue a boke to the master.*

¶ The Accusatiue case foloweth the verbe, & answereth to this question Whō, or What: as Amo magistrum, *I loue the master.*

¶ The Vocatiue case is knowen by calling or speaking to: as O magister, *O master.*

¶ The Ablatiue case is commonly ioyned with prepositions seruyng to the ablatiue case: as De magistro, *Of the master.* Coram magistro, *Before the master.*

¶ And In, With, Through, For, From, By and Than, after the Comparatiue degree, be signes of the ablatiue case.

Articles.

¶ Articles are borowed of the Pronoune, & be thus declined.

Singulariter.	Nominatiuo hic, hæc, hoc.	Pluraliter.	Nominatiuo hi, hæ, hæc.
	Genitiuo huius.		Genit. horum, harū, horū.
	Datiuo huic.		Datiuo his.
	Accusatiuo hunc, hanc, hoc.		Accusatiuo hos, has, hæc.
	Vocatiuo caret.		Vocatiuo caret.
	Ablatiuo hoc, hac, hoc.		Ablatiuo his.

Genders of Nounes.

Genders of Nounes be seuen: the Masculine, the Feminine

the

Neuter, the Common of two, the Common of three, the Doubtfull, and the Epicene.

The Masculine gendre is declined with this article Hic: as Hic vir, a Man.

The Feminine gendre is declined with this article Hæc: as Hæc mulier, a woman.

The Neuter gendre is declined with this article Hoc: as Hoc saxum, a Stone.

The Common of twoo, is declined with Hic and Hæc: as Hic & hæc Parens, a Father or Mother.

The Common of thre, is declined with Hic, Hæc and Hoc: as Hic, Hæc & Hoc foelix, Happy.

The Doubtfull gendre, is declined with Hic or Hæc: as Hic vel Hæc Dies, a Day.

The Epicene gendre is declined with one article, and under that one article both kinds be signified: as Hic passer, a Sparrow. Hæc aquila, an Egle, bothe he and she.

The declensions of Nounes.

There be fiue Declensions of Nounes.

The first, is when the genitiue & the datiue case singular end in æ diphthõg: the accusatiue in am: the vocatiue lyke the nominatiue: the ablatiue in a. The nominatiue plurall in æ diphthõg: the genitiue in arum: the datiue in is: the accusatiue in as: the vocatiue lyke the nominatiue: the ablatiue in is. as in example.

Singulariter.
- Nominatiuo hæc musa.
- Genitiuo huius musæ.
- Datiuo huic musæ.
- Accusatiuo hãc musã.
- Vocatiuo ô musa.
- Ablatiuo ab hac musa.

Pluraliter.
- Nominatiuo hæ musæ.
- Genitiuo harum musarum.
- Datiuo his musis.
- Accusatiuo has musas.
- Vocatiuo ô musæ.
- Ablatiuo ab his musis.

Note that Filia and Nata, make the Datiue and the Ablatiue plurall in is, or in abus. Also Dea, mula, equa, liberta, make the Datiue and the ablatiue in abus onely.

The second, is when ye genitiue case singular endeth in i: the datiue in o: ye accusatiue in um: the vocatiue for the moste part

like ẏ nominatiue: The ablatiue in o. The nominatiue plural in i: The genitiue in orū: The datiue in is: The accusatiue in os: ẏ vocatiue like ẏ nominatiue. The ablatiue in is. As in exāple.

Sin.	*Nominatiuo hic magister.*	Plu.	*Nominatiuo hi magistri.*
	Genitiuo huius magistri.		*Genitiuo horū magistrorum.*
	Datiuo huic magistro.		*Datiuo his magistris.*
	Accusat. hunc magistrum.		*Accusatiuo hos magistros.*
	Vocatiuo ô magister.		*Vocatiuo ô magistri.*
	Ablat. ab hoc magistro.		*Ablatiuo ab his magistris.*

¶ Here is to be noted, that when the nominatiue endeth in us, the vocatiue shall ende in e: as Nominatiuo hic Dominus, vocatiuo ô Domine. Excepte Deus, that maketh ô Deus.

¶ When the nominatiue endeth in ius, if it be a propre name of a mā, the vocatiue shall end in, i: as Nominatiuo hic Georgius, vocatiuo ô Georgi. Hereunto is added filius, ẏ maketh ô Fili.

¶ Also these nounes folowing, make their vocatiue in e, or in us: as Agnus, lucus, vulgus, populus, chorus, fluuius.

¶ Note also, that all nounes of the neutre gendre, of what declenson so euer they be, haue the nominatiue, ẏ accusatiue, and the vocatiue like in bothe nombres: and in the plurall nombre they end all in A: as in example.

Sin.	*Nominatiuo hoc regnum.*	Plu.	*Nominatiuo hec regna.*
	Genitiuo huius regni.		*Genitiuo horum regnorum.*
	Datiuo huic regno.		*Datiuo his regnis.*
	Accusatiuo hoc regnum.		*Accusatiuo hec regna.*
	Vocatiuo ô regnum.		*Vocatiuo ô regna.*
	Ablatiuo ab hoc regno.		*Ablatiuo ab his regnis.*

Except Ambo and Duo, whiche make the neutre gendre in o, and be thus declined.

Pluraliter	*Nominatiuo ambo, ambæ, ambo.*
	Genitiuo amborum, ambarum, amborum.
	Datiuo ambobus, ambabus, ambobus.
	Accusatiuo ambos, ambas, ambo.
	Vocatiuo ambo, ambæ, ambo.
	Ablatiuo ambobus, ambabus, ambobus.

Likewise duo.

The

¶The thirde is, when the Genitiue case singular endeth in is, the Datiue in i. The Accusatiue moste cōmonly in em, and somtime in im, and sometyme in bothe: The Vocatiue like the nominatiue: The ablatiue in e, sometime in i, and sometime bothe in e and i. The nominatiue case plurall in es: The genitiue somtime in um, and sometime in ium: The datiue in bus: The accusatiue in es: The vocatiue like the nominatiue: The ablatiue in bus: As in example.

Sin.	*Nominatiuo hic lapis.*	Plu.	*Nominatiuo hi lapides.*
	Genitiuo huius lapidis.		*Genitiuo horum lapidum.*
	Datiuo huic lapidi.		*Datiuo his lapidibus.*
	Accusatiuo hunc lapidem.		*Accusatiuo hos lapides.*
	Vocatiuo ô lapis.		*Vocatiuo ô lapides.*
	Ablat. ab hoc lapide.		*Ablatiuo ab his lapidibus.*

Sin.	*Nomi. hic & hæc parens.*	Plu.	*Nomi. hi & hæ parentes.*
	Genitiuo huius parentis.		*Ge. horũ & harũ parentum.*
	Datiuo huic parenti.		*Datiuo his parentibus.*
	Ac. hũc & hanc parentẽ.		*Acc. hos & has parentes.*
	Vocatiuo ô parens.		*Vocatiuo ô parentes.*
	Ab. ab hoc & hac parente		*Ablatiuo ab his parentibus.*

¶The fourth, is when the genitiue case singular endeth in us: The datiue in ui: The accusatiue in um: The vocatiue like ye nominatiue: The ablatiue in u. The nominatiue plural in us: The genitiue in uum: The datiue in ibus: The accusatiue in us: The vocatiue like ye nominatiue. The ablatiue in ibus. As in exāple.

Sin.	*Nominatiuo hæc manus.*	Plu.	*Nominatiuo hæ manus.*
	Genitiuo huius manus.		*Genitiuo harum manuum.*
	Datiuo huic manui.		*Datiuo his manibus.*
	Accusatiuo hanc manum		*Accusatiuo has manus.*
	Vocatiuo ô manus.		*Vocatiuo ô manus.*
	Ablatiuo ab hac manu.		*Ablatiuo ab his manibus.*

¶The fifte, is when the genitiue and the datiue case singular do end in ei: the accusatiue in em: The vocatiue like the nominatiue: The ablatiue in e. The nominatiue plurall in es: The genitiue in erum: the datiue in ebus: the accusatiue in es: The vocatiue

tiue

tiue lyke the nominatiue: the ablatiue in ebus: As in example.

Sin.	Nominatiuo hic meridies.
	Genitiuo huius meridiei.
	Datiuo huic meridiei.
	Accusati. hunc meridiem.
	Vocatiuo ô meridies.
	Ablati ab hoc meridie.
Plu.	Nominatiuo hi meridies.
	Genit. horum meridierum.
	Datiuo his meridiebus.
	Accusatiuo hos meridies.
	Vocatiuo ô meridies.
	Ablatiuo ab his meridiebus.

The declining of Adiectiues.

¶ A noune Adiectiue of thre terminations, is thus declined.

Sin.	Nomi. bonus, bona, bonum.
	Genitiuo boni, bonæ, boni.
	Datiuo bono, bonæ, bono.
	Acc. bonum, bonam, bonū.
	Vocatiuo, bone, bona, bonū.
	Ablatiuo bono, bona, bono.
Plu.	Nominatiuo boni, bonæ, bona.
	Genit. bonorum, bonarū, bonorū
	Datiuo bonis.
	Accusatiuo bonos, bonas, bona.
	Vocatiuo boni, bonæ, bona.
	Ablatiuo bonis.

¶ There are besides these, certaine nounes Adiectiues, of an other manner of declining, whiche make the genitiue case singular in ius, and the datiue in i: whiche been these that folowe, with their compoundes.

Sin.	Nomin. vnus, vna, vnum.
	Genitiuo vnius.
	Datiuo vni.
	Acc. vnum, vnam vnum.
	Vocatiuo vne, vna, vnum.
	Ablatiuo, vno, vna, vno.
Pl.	Nominatiuo, vni, vnæ, vna.
	Geniti. vnorum, vnarum, vnorū.
	Datiuo vnis.
	Accusatiuo vnos, vnas, vna.
	Vocatiuo, vni, vnæ, vna.
	Ablatiuo vnis.

¶ Note that Vnus, a, um, hath not the plurall numbre, but when it is ioyned with a woorde that lacketh the singular nūbre: as Vnæ literæ. Vna mœnia.

¶ In lyke manner be declined, totus, solus, and also vllus, alius, alter, vter and neuter, sauyng that these fiue laste rehersed, lack the vocatiue case.

¶ A noune Adiectiue of thre articles is thus declined.

Sin-

Sin. Nominatiuo hic, hæc, & hoc fœlix. Genitiuo huius fœlicis. Datiuo huic fœlici. Accusatiuo hunc, hanc fœlicem & hoc fœlix. Vocatiuo ô fœlix. Abl. ab hoc, hac, hoc fœlice vel fœlici.

Plu. Nominat. hi & hæ fœlices & hæc fœlicia. Genitiuo horum, harum, & horum fœlicium. Datiuo his fœlicibus. Accusat. hos & has fœlices & hæc fœlicia. Vo. ô fœlices, & ô fœlicia. Ablatiuo ab his fœlicibus.

Sin. Nominat. hic & hæc tristis, & hoc triste. Genitiuo huius tristis. Datiuo huic tristi. Accusatiuo hunc & hanc tristem & hoc triste. Vocat. ô tristis & ô triste. Ablatiuo ab hoc, hac & hoc tristi.

Plu. Nomin. hi & hæ tristes & hæc tristia. Genit. horum, harum & horum tristium. Datiuo his tristibus. Accu. hos & has tristes, & hæc tristia. Vo. ô tristes & ô tristia. Ablatiuo ab his tristibus.

Comparisons of Nounes.

¶ Adiectiues, whose signification maye encreace or be deminished, may forme Comparison.

¶ There be three degrees of Comparison: the Positiue, the Comparatiue, and the Superlatiue.

¶ The Positiue betokeneth the thing absolutely without excesse: as Durus, Hard.

¶ The Comparatiue somwhat exceedeth his Positiue in signification: as Durior, Harder. And it is fourmed of the fyrste case of his positiue ȳ endeth in i, by putting therto or & us: as of Duri, hic & hæc Durior, & hoc durius. of Tristi, hic & hæc tristior, & hoc tristius, of Dulci, hic & hæc Dulcior, & hoc dulcius.

¶ The Superlatiue exceedeth his positiue in ȳ highest degree: as Durissimus, Hardest. And it is formed of the first case of his positiue that endeth in i, by putting therto s & simus: as of Duri, durissimus. of Tristi, tristissimus. of Dulci, dulcissimus.

From

From these generall rules be excepted these that folowe.

Bonus, Melior, Optimus, | Magnus, Maior, Maximus.
Malus, Peior, Pessimus. | Paruus, Minor, Minimus.

Multus plurimus, Multa plurima, Multum plus plurimum.
And if the positiue end in r, the superlatiue is formed of the nominatiue case, by putting to rimus: as Pulcher, pulcherrimus.
Also these nounes ending in lis, make the superlatiue by changing is into limus: as Humilis, humillimus. Similis, simillimus. Facilis, facillimus. Gracilis, gracillimus. Agilis, agillimus. Docilis, Docillimus.
All other nounes ending in lis, doe folowe the generall rule afore goinge: as Vtilis, vtilissimus.
Also if a vowell come before us, it is compared by magis and maxime: as Pius, magis pius, maxime pius. Assiduus, magis assiduus, maxime assiduus.

Of the Pronoune.

A PRONOVNE is a parte of speache muche like to a Noune, which is vsed in shewing or rehersinge.
Ther be fiftene Pronounes: Ego, tu, sui, ille, ipse, iste, hic, is, meus, tuus, suus, noster, vester, nostras, vestras. Whereof foure haue the vocatiue case: Tu, meus, noster and nostras. And all other lacke the vocatiue case.
To these may be added their compoundes: as Egomet, tute, idem. and also Qui, quæ, quod.
These eyght pronounes: Ego, tu, sui, ille, ipse, iste, hic and is, be Primitiues, so called, for bycause they be not deriued of others. And they be also called Demonstratiues, bycause they shewe a thinge not spoken of before.
And these, sixe: Hic, ille, iste, is, idem and qui, bee Relatiues, bycause they reherse a thing that was spoken of before.
These seuen, Meus, tuus, suus, noster, vester, nostras, vestras, be Deriuatiues, for they be deryued of their Primitiues, Mei, Tui, Sui, Nostri, and Vestri.
There belongeth to a Pronoune these v. thinges: Numbre,

Case

Case and Gendre (as are in a Nowne,) Declenson and Person, as here foloweth.

The Declensons of Pronounes.

There be foure Declensons of Pronounes.

These thre, Ego, Tu, Sui, bee of the firste declenson, and bee thus declined.

Sin.
- Nominatiuo Ego.
- Genitiuo mei.
- Datiuo mihi.
- Accusatiuo me.
- Vocatiuo caret.
- Ablatiuo a me.

Plu.
- Nominatiuo nos.
- Genitiuo nostrum vel nostri.
- Datiuo nobis.
- Acusatiuo nos.
- Vocatiuo caret.
- Ablatiuo a nobis.

Sin.
- Nominatiuo Tu.
- Genitiuo tui.
- Datiuo tibi.
- Accusatiuo te.
- Vocatiuo o tu.
- Ablatiuo a te.

Plu.
- Nominatiuo vos.
- Genitiuo vestrum vel vestri.
- Datiuo vobis.
- Accusatiuo vos.
- Vocatiuo o vos.
- Ablatiuo a vobis.

Sin.
- Nominatiuo caret.
- Genitiuo sui.
- Datiuo sibi.
- Accusatiuo se.
- Vocatiuo caret.
- Ablatiuo a se.

Plu.
- Nominatiuo caret.
- Genitiuo sui.
- Datiuo sibi.
- Accusatiuo se.
- Vocatiuo caret.
- Ablatiuo a se.

These sixe: Ille, Ipse, Iste, Hic, Is, and Qui, bee of the seconde declenson, and be thus declined.

Sin.
- Nomi. iste, ista, istud.
- Genitiuo istius.
- Datiuo isti.
- Acc. istum, istam, istud.
- Vocatiuo caret.
- Ablati. isto, ista, isto.

Plu.
- Nominatiuo isti, istae, ista.
- Genit. istorum, istarum, istorum.
- Datiuo istis.
- Accusatiuo istos, istas, ista.
- Vocatiuo caret.
- Ablatiuo istis.

Ille, is declined like Iste, and also Ipse, sauing that the Neu-

tre gendre in the nominatiue case, and in the accusatiue case singular, maketh Ipsum.

¶ Nominatiuo hic, haec, hoc. Genitiuo huius. Datiuo huic, as afore in the Noune.

Sin.	Plu.
Nominatiuo is, ea, id.	*Nominatiuo ij, eae, ea.*
Genitiuo eius.	*Genit. eorum, earum, eorum.*
Datiuo ei.	*Datiuo ijs vel eis.*
Accusat. eum, eam, id.	*Accusatiuo eos, eas, ea.*
Vocatiuo caret.	*Vocatiuo caret.*
Ablatiuo eo, ea, eo.	*Ablatiuo ijs vel eis.*

Sin.	Plu.
Nominat. qui, quae, quod.	*Nominatiuo qui, quae, quae.*
Genitiuo cuius.	*Geniti. quorum, quarū, quorū.*
Datiuo cui.	*Datiuo quibus vel queis.*
Accus. quem, quam, quod.	*Accusatiuo quos, quas, quae.*
Vocatiuo caret.	*Vocatiuo caret.*
Ablat. quo, qua, quo vel qui.	*Ablatiuo quibus vel queis.*

¶ Likewise Quis and Quid be declined, whether they be interrogatiues or indefinites. Also Quisquis, is thus declined.

Nominatiuo { *Quisquis.* / *Quicquid* } *Accusat. Quicquid. Ablat.* { *Quoquo.* / *Quaqua.* / *Quoquo.* }

¶ Other note, that Quid is alwaies a substantiue of the neutre gendre.

¶ These fiue, Meus, tuus, suus, noster and vester, be of the third declensō, and be declined as nounes adiectiues of three terminations, in this wise.

Sin.	Plu.
Nomi. meus, mea, meum.	*Nominatiuo, mei, meae, mea.*
Geniti. mei, meae, mei.	*Gen. meorū, mearū, meorum.*
Datiuo meo, meae, meo.	*Datiuo meis.*
Acc. meum, meā, meum.	*Accusatiuo meos, meas, mea.*
Vocatiuo, mi, mea, meū.	*Vocatiuo mei, meae, mea.*
Ablatiuo meo, mea, meo.	*Ablatiuo meis.*

¶ So is Noster declined, and tuus, suus, vester, sauing that

these thre laste, do lacke the vocatiue case.

¶ Nostras, Vestras, & this noune Cuias, be of the fourth declension, and be thus declined.

Sin. Nominatiuo hic & hæc nostras, & hoc nostrate. Genitiuo huius nostratis. Datiuo huic nostrati. Accus. hūc hāc nostratem, & hoc nostrate. Voc. ô nostras, & ô nostrate. Ablati. ab hoc hac & hoc nostrate, vel nostrati.

Plu. Nominatiuo hi & hæ nostrates, & hæc nostratia. Gen. horum harum & horum nostratium. Datiuo his nostratibus. Accusatiuo hos & has nostrates, & hæc nostratia. Vo. ô nostrates & ô nostratia. Ablat. ab his nostratibus.

¶ HERE is to be noted, that Nostras, Vestras, and this noune Cuias, be called Gentiles, bycause they proprely betoken pertaining to countries or nations, to sectes or factions.

A pronoune hath thre persons.

¶ The first person speaketh of him selfe: as Ego, I. Nos, Wee.
¶ The second person is spoken to: as Tu, Thou. Vos, Yee. And of this person is also euery vocatiue case.
¶ The third person is spoken of: as Ille, he. Illi, they. And therfore all Nounes, Pronounes, and Participles be of the thyrde person.

Of a Verbe.

A Verbe is a part of speache declined with mode and tense, and betokeneth doyng: as Amo, I loue. or suffering: as Amor, I am loued. or being: as Sum, I am.

¶ Of Verbes, suche as haue persons, be called Personalles: as Ego amo, Tu amas. And suche as haue no persons, be called Impersonalles: as Tædet, It yrketh. Oportet, It behoueth.

¶ Of Verbes personalles ther be fiue kindes: Actiue, Passiue, Neutre, Deponent, and Common.

¶ A Verbe Actiue endeth in o, and betokeneth to do: as Amo, I loue. and by putting to, r, it may be a Passiue: as Amor.

¶ A verb Passiue endeth in or, & betokeneth to suffer: as Amor.

I am loued. & by putting away r, it may be an actiue: as Amo.

A verbe neutre endeth in o, or m, and can not take, r, to make him a passiue: as Curro, I renne. Sum, I am. And it is englished sometime actiuely: as Curro, I renne: and sometime passiuely: as Aegroto, I am sicke.

A verbe Deponent endeth in r, like a passiue, and yet in signification, is but either actiue: as Loquor verbum, I speake a word: or neutre: as Glorior, I boast.

A verbe commen endeth in r, and in signification is bothe actiue and passiue. as Osculor te, I kisse the. Osculor a te, I am kyssed of the.

MODES.

Ther be vi. modes: the Indicatiue, the Imperatiue, the Optatiue, the Potentiall, the Subiunctiue and the Infinitiue.

The Indicatiue mode sheweth a reason true or false: as Ego amo, I *loue*: or els asketh a question: as Amas tu? *Doest thou loue?*

The Imperatiue biddeth or commaundeth: as Ama, *loue thou.*

The Optatiue wissheth or desiereth, with these signes *would god. I pray god*: or *god graunt*: as Vtinam amem, I *pray god I loue.* and hath euermore an aduerbe of wishing ioyned with him.

The Potentiall mode is knowen by these signes *may, canne, myght, would, should*, or *ought*: as Amem, I *may* or *canne loue*. without an aduerbe ioyned with him.

The Subiunctiue mode hath euermore some coniunction ioyned with him: as Cum amarem, *when I loued*. And it is called the Subiunctiue mode, bicause it dependeth of an other verbe in the same sentence either going afore or cominge after: as Cum amarem eram miser, *when I loued I was a wretch.*

The Infinitiue signifieth to do, to suffer, or to be: and hathe neither numbre, nor person, nor nominatiue case before him, & is knowen commonly by thys signe To: as Amare, *to loue*. Also when two verbes come togither without any nominatiue case betwene them, then the latter shalbe the infinitiue mode: as Cupio discere, *I desire to learne.*

GERVNDES.

There be moreouer belonging to the infinitiue mode of verbes certain voices called Gerundes, ending in di, do, and dum,

whiche

which haue bothe the actiue & passiue signification: as Amandi, *of louing*. or *of being loued*. Amando, *in louing*. or *being loued*: Amandum, *to loue*. or *to be loued*.

SVPINES.

¶ Ther be also pertaining vnto verbs, two Supines, ỹ one ending in um, which is called the First supine, bycause it hath the signification of the verbe actiue: as Eo amatum, *I go to loue*. And the other in u, which is called the Latter supine, bicause it hathe for the moste parte the signification passiue: as Difficilis amatu, *Hard to be loued*.

TENSES.

¶ There be fiue Tenses or times: the Present tens, the Preterimperfect tense, the Preterperfect, the Preterpluperfect, & the Future tense.

¶ The Present tense speaketh of the tyme that nowe is: as Amo, *I loue*.

¶ The Preterimperfect tense speaketh of the tyme not perfectly past: as Amabam, *I loued*. or *did loue*.

¶ The Preterperfect tense speaketh of the tyme perfectly past, with this signe *Haue*: as Amaui, *I haue loued*.

¶ The Preterpluperfect tense speaketh of the tyme more then perfectly past, with this signe *Had*: as Amaueram, *I had loued*.

¶ The Future tense speaketh of the tyme to come, wyth thys signe, *Shall*. or *will*: as Amabo. *I shall*. or *will loue*.

PERSONS.

¶ Ther be also in verbes thre persons in both nũbres: as Sing. Ego amo, *I loue*. Tu amas, *Thou louest*. Ille amat, *He loueth*. Plu. Nos amamus, *We loue*. Vos amatis, *Ye loue*. Illi amãt. *Thei loue*.

CONIVGATIONS.

¶ Verbes haue foure coniugations, which bee knowen after this manner.

¶ The fyrste coniugation hath a longe before Re and Ris: as Amâre, Amâris.

¶ The seconde coniugation hath e longe before Re and Ris: as

 Docere,

Docére, Docéris.

¶ The thyrde coniugation hath ĕ short before Re and Ris: as Légere, Légeris.

¶ The fourth coniugation hath ī long before Re and Ris: as Audire, Audiris.

Verbes in O, of the four coniugations,

be declined after these examples.

AMo, amas, amâui, amâre: amandi, amando, amandum: amatum, amatu: amans, amaturus, *To Loue.*

¶ Doceo, doces, docui, docére: docendi, docendo, docendum: doctum, doctu: docens, docturus, *To Teache.*

¶ Lego, legis, legi, legere: legendi, legendo, legendum: lectum, lectu: legens, lecturus, *To Reade.*

¶ Audio, audis, audiui, audire: audiendi, audiendo, audiendum: auditum, auditu: audiens, auditurus, *To Heare.*

I loue. þ louest. he loueth. — We loue. ye loue. they loue.

Indicatiue mode pres. tense singular.
AMo, amas, amat, — Plu. amamus, amatis, amant.
Doceo, doces, docet — docemus, docetis, docent.
Lego, legis, legit, — legimus, legitis, legunt.
Audio, audis, audit, — audimus, auditis, audiunt.

Preterimperfect tense singular.
Amâbam — I loued or dyd loue.
Docêbam — I taught or dyd teache.
Legêbam — I redd or dyd reade.
Audiebam — I heard or dyd heare.
bas, bat. Pluraliter. bamus, batis, bant.

Preterperfect tense singular.
Amâui, — I haue loued.
Docui, — I haue taught.
Legi, — I haue read.
Audiui, — I haue heard.
isti, it. Pluraliter. imus, istis, erunt vel ere.

Preterpluperfect tense singular.
Amáueram — I had loued.
Docúeram, — I had taught.
Légeram, — I hadd read.
Audíueram — I had heard.
ras, rat. Pluraliter: ramus, ratis, rant.

Amâbo,

Future tense sing.

Amabo, Docebo, — bis, bit. Pluraliter: bimus, bitis, bunt. (I shall or wyll loue. teache.)
Legam, Audiam, — es, et. Pluraliter: emus, etis, ent. (Reade. heare.)

Imperatiue mode pres. tense singular.

Loue thou	Loue he, or let him loue		Loue we, or let vs loue,	Loue ye,	Loue they, or let them loue.
Ama, Amato.	amet, amato.	Plu.	amem⁹.	amate, amatote.	ament, amanto.
Doce, Doceto.	doceat, doceto.	Pl.	doceam⁹.	docete, docetote.	doceant, docento.
Lege, Legito.	legat, legito.	Plu.	legam⁹.	legite, legitote.	legant legunto.
Audi, Audito.	audiat, audito.	Plu.	audiam⁹	audite, auditote.	audiant, audiūto.

Optatiue mode pres. tense sing. Vtin.

God graunt I loue.
Amem, ames, amet. Plu. vtinam amemus, ametis, ament.
God graunt I teache.
Doceam, Legam, Audiam, — as, at. Pluraliter. vtinam amus, atis, ant. (Reade. heare.)

Preterimperfect tense sing. Vtin.

Would god I loued. taught.
Amarem, Docerem, Legerem, Audirem, — res, ret. Plural. vtinam remus, retis, rent. (reade. hearde.)

Preterperfect tense sing. Vtin.

I pray god I haue loued. taught.
Amauerim, Docuerim, Legerim, Audiuerim — ris, rit. Pluraliter: vtinam rimus, ritis, rint. (reade. hearde.)

Preterplu perfect tēs singu. Vti.

Would god I had loued. taught.
Amauissem, Docuissem, Legissem, Audiuissem, — ses, set. Pluraliter: vtinam semus, setis, sent. (read. heard.)

Future tens sing. vtinam.

God graunt I loue hereafter. teache.
Amauero, Docuero, Legero, Audiuero. — ris, rit. Pluraliter: vtinam rimus, ritis, rint. (reade. heare.)

Potential mode present tense sing.

I may or can loue.
Amem, ames, amet. Pluraliter. amemus, ametis, ament.
Doceam — teache.
Legam — as, at. Pluraliter. amus, atis, ant. Reade.
Audiam — heare.

Preterimperfect tense singular.

I myght or could loue.
Amârem,
Docêrem, — teache.
Légerem, — res, ret. Pluraliter: remus, retis, rent. read.
Audîrem, — heare.

Preterperfect tense singular.

I myght, shoulde, or ought to haue loued.
Amáuerim
Docúerim — taught.
Légerim — ris, rit. Pluraliter: rimus, ritis, rint. reade.
Audíuerim — heard.

Preterpluperfect tense singular.

I myght, should, or ought to had loued.
Amauissem
Docuissem — taught.
Legissem — ses, set. Pluraliter: semus, setis, sent. read.
Audiuissem — heard.

Future tense sing.

I may or can loue hereafter.
Amáuero
Docúero — teache hereafter.
Légero — ris, rit. Pluraliter: rimus, ritis, rint. reade hereafter.
Audíuero — heare hereafter.

Subiunctiue mode present tense sing. Cum

When I loue.
Amem, ames, amet. Pluraliter: cum amemus, ametis, ament.
Doceam — When I teache.
Legam — as, at. Pluraliter: cum amus, atis, ant. Reade.
Audiam — heare.

Preterimperfect tense sing. Cum

When I loued, or dyd loue.
Amárem
Docérem — teache.
Légerem — res, ret. Pluraliter. cum remus, retis, rent. read.
Audirem — heare.

Preterperfect tense sing. Cum

When I haue loued.
Amáuerim
Docúerim — taught.
Légerim — ris, rit. Pluraliter: cum rimus, ritis, rint. reade.
Audíuerim — hearde.

Amauissem

Preterplu. perfect tens sing. Cum { Amauissem, Docuissem, Legissem, Audiuissem, } ses, set. Plu. cum semus, setis, sent.
When I had loued. taught. read. hearde.

Future tense sing. Cum { Amauero Docuero Legero Audiuero } ris, rit. Pluraliter: cum rims, ritis, rint.
When I shall or wyll loue.
When I shall or wyll teache.
When I shall or wyll reade.
When I shall or wyll heare.

Infinitiue mode present and Preterimperfect tens { Amare, Docere, Legere, Audire, } to { loue. teache. readde. heare.

Preterperfect and Preterplu perfect tense { Amauisse, Docuisse, Legisse, Audiuisse, } to haue or had { loued. taught. reade. hearde

Future tens, { Amaturum Docturum Lecturum Auditurum } esse, To { loue. teache reade heare } hereafter.

The Gerundes. { Amandi, of Louing. Docendi, of Teaching. Legendi, of Reading. Audiendi, of Hearyng. } { do, in Louing. do, in Teaching. do, in Reading. do, in Hearing. } { dum, to Loue. dum, to Teache. dum, to Reade. dum, to Heare.

The Supines. { Amatum Doctum Lectum, Auditum } To { loue. teache reade. heare. } { Amatu Doctu Lectu Auditu } to be { loued. taught. reade. hearde.

A participle of the present tens { Amās, Louing. Docēs, Teaching Legēs, Reading. Audiēs, Hearing } The participle of the future tens { Amaturus To loue or about to loue. Docturus, to teach or about to teach Lecturus, To read or about to read. Auditurus, to hear or about to hear.

Here, before we decline anye Verbes in Or, for supplying of many tenses, lacking in all suche verbes, wee must learne to decline this verbe Sum, in this wise.

Sum, es, fui, esse : futurus. To be.

Indicatiue mode pres. tense singular. SVm, I am. es, est. Pluraliter. sumus, estis, sunt.

Preterim. perfect tense singular. Eram, I was. eras, erat. Pluraliter. eramus, eratis, erant.

Preterperfect tense singular.

Fui, I haue been. fuisti, fuit. Pl. fuimus, fuistis, fuerunt vel fuere.

Preterplu perfect tense singular. Fueram, I had been. fueras, fuerat. Pl. fueramus, fueratis, fuerāt.

Future tense sing. Ero, I shall or wyll be. eris, erit. Pluralit. erimus, eritis, erunt.

Imperatiue mode present tense singular.

Sis, Es, Esto. } be thou. { sit, esto, } Plu. simus. { sitis, este, estote. } sint, sunto.

Optatiue mode pres. tense sing. Vtin. Sim, I pray God I be. sis, sit. Pluraliter. vtinā simus, sitis, sint.

Preterimperfect tense singular. Vtinam

Essem, Would God I were. esses, esset. Pluraliter. vtinam essemus, essetis, essent.

Preterperfect tense sing. Vtin. Fuerim, I pray god I haue been. fueris, fuerit. Pluralit. vtinam fuerimus, fueritis, fuerint

Preterplu perfect tense sing. Vtin. Fuissem, Would god I had been. fuisses, fuisset. Pluralit. vtinam fuissemus, fuissetis, fuissent.

Future tense sing. Vtinam. Fuero, God graunt I be herafter. fueris, fuerit. Plural. vtinam fuerimus, fueritis, fuerint.

Potential mode pres. tense sing. Sim, I may or can be. sis, sit Pluraliter. simus, sitis, sint.

Preterimperfect tense singular.

Essem. I myght or could be. esses, esset. Pl. essemus, essetis, esset.

Preterperfect tense singular. Fuerim, I myght, should, or ought to haue been. fueris, fuerit. Pluraliter. fuerimus, fueritis, fuerint.

Fuissem,

Preterplu pfect tense singular.	Fuisem, I myght, should, or ought to had ben. fuisses, fuisset. Pluraliter. fuissemus, fuissetis, fuissent.
Future tense sing.	Fuero, I may or can bee hereafter. fueris, fuerit. Plur. fuerimus, fueritis, fuerint.
Subiunctiue mode pres. tense sign. Cum.	Sim, When I am. sis, sit. Pluraliter. cum simus, sitis, sint.
	Preterimperfect tense sing. cum
	Essem, When I was, esses, esset. Pl. cum essemus, essetis, essent.
Preterperfect tense sing. Cum	Fuerim, When I haue been. fueris, fuerit. Plur. cum fuerimus, fueritis, fuerint.
preterplupfect tense sing. Cum	Fuissem, When I had been. fuisses, fuisset. Plur. cum fuissemus, fuissetis, fuissent.
Future tense sing. Cum	Fuero, When I shall or will be. fueris, fuerit. Pl. cum fuerimus, fueritis, fuerint.
Infinitiue mode present and Preterimperfect tense	esse, to be { Preterperfect and preterpluperfect } Fuisse, { to haue or hadde been.
	Future tense, Fore vel Futurum esse, to be heareafter.

Verbes in Or, of the foure coniugations, be declined after these examples.

Amor, amâris vel amâre, amatus sum vel fui, amari: amatus, amandus. To be loued.

Docecr, docêris vel docêre, doctus sum vel fui, doceri: doctus, docendus, To be taught.

Legor, légeris vel légere, lectus sum vel fui, legi, lectus, legendus. To be reade.

Audior, audîris vel audîre, auditus sum vel fui, audiri: auditus, audiendus. To be heard.

Indicatiue mode pres. tense singular.	Amor, amâris vel amare, amatur,	I am loued.
	Doceor, docêris vel cêre, cetur,	I am taught.
	Lgor, légeris vel légere, leg tur,	Pl. mur, mini, tur. I am reade.
	Audior, audîris vel audîre, auditur.	I am harde.

Amâbar,

Preterimperfect tense singular.
Amabar, Docebar, Legebar, Audiebar, — baris vel bare batur. Pl. bamur, bamini, bãtur.
I was loued. taught. reade. hearde.

Preterperfect tense singular.
Amatus, Doctus, Lectus, Auditus, — sum vel fui, — tus es vel fuisti, tus est vel fuit. Plura. ti fumus vel fuimus, ti estis uel fuistis, ti sunt fue runt uel fuere.
I haue been loued, taught, reade, hearde.

Preterpluperfect tense singular.
Amatus, Doctus, Lectus, Auditus, — eram vel fueram — tus eras vel fueras, tus erat vel fuerat. Plu. ti eramus vel fueramus, ti eratis vel fueratis, ti erant vel fuerant.
I hadd been loued. taught. reade. hearde.

Future tense sing.
Amabor, Doboeor, — beris vel ere, itur. Plur. bimur, bimini, buntur.
I shall or will be loued.
I shall or will be taught.
Legar, Audiar, — eris, vel ere, etur. Pl. emur, emini, entur. Reade. hearde.

Be thou loued. Lette him be loued. Let vs be loued. Be ye loued. Let theym be loued.

Imperatiue mode pres. tense singular.
Amare, ametur, Amator. amator. Plura. amemur — amini, aminor. — amentur, amantor.
Docere, doceatur Docetor. docetor Plu. doceamur. — docemini, doceminor. docentor. — doceantur,
Legere, legatur, Legitor. legitor. Plur. legamur. — legimini, legiminor. — legantur, leguntor.
Audire, audiatur, Auditor. auditor. Plu. audiamur. — audimini, audiminor. — audiantur, audiuntor.

God graunt I be loued.

Optatiue mode pres. tense sing. vtinam.
Amer, eris vel ere, etur. Pluraliter vti. emur, emini, entur.
Docear, Legar, Audiar, — aris vel are, atur. Pl. uti. amur, amini, antur. Reade taught. hearde

Amarer

Pretterim. perfect tense sing. Vtin.
Amarer, Docerer, Legerer, Audirer,
Woulde God I were loued. taught. reade. hearde.
reris vel rere, retur. Pl. vti. remur, remini, rentur.

Preterperfect tense sing. Vtin.
Amatus Doctus Lectus Auditus
I pray God I haue been loued.
sim vel fuerim, tus sis vel fueris, tus sit vel fuerit. Pluraliter. vtinam ti simus vel fuerimus, ti sitis vel fueritis, ti sint vel fuerint.

Preterpluperfect tens sing. Vtin.
Amatus Doctus Lectus Auditus
Would God I had beene loued.
essem vel fuissem, tus esses vel fuisses, tus esset vel fuisset. Plurali. vtinam ti essemus vel fuissemus, ti essetis vel fuissetis, ti essent vel fuissent.

Future tense sing. Vtinam
Amatus Doctus Lectus Auditus
God graunt I be loued hereafter.
ero vel fuero, tus eris vel fueris, tus erit vel fuerit. Pluraliter. vtinam ti erimus vel fuerimus, ti eritis vel fueritis, ti erunt vel fuerint.

Potential mode pres. tense sing.
I may or can be loued.
Amer, eris vel ere etur. Pluraliter. emur, emini, entur.
Docear, Legar, Audiar,
I may or can be taught. Reede. hearde.
aris vel are, atur. Plu. amur, amini, antur.

Preterimperfect tens singular.
Amarer, Docerer, Legerer, Audirer,
I would should, or ought to be loued. taught. reade. hearde.
reris vel rere, retur. Plur. remur, remini, rentur.

Preterperfect tense singular.
Amatus Doctus Lectus Auditus
I woulde, should, or ought to haue been loued.
sim vel fuerim, tus sis vel fueris, tus sit vel fuerit. Pluraliter. ti simus vel fuerimus, ti sitis vel fueritis, ti sint vel fuerint.

Preterpluperfect tense singular.
Amatus Doctus Lectus Auditus
I would, should, or ought to had beene loued.
essem vel fuissem, tus esses vel fuisses, tus esset vel fuisset. Pluraliter. ti essemus vel fuissemus, ti essetis vel fuissetis, ti essent vel fuissent.

Future tense sing.

Amatus, Doctus, Lectus, Auditus — ero vel fuero, tus eris vel fueris, tus erit vel fuerit. Plural. ti erimus vel fuerimus, ti eritis vel fueritis, ti erunt vel fuerint.

I may or can be loued hereafter.

Subiunctiue mode pres. tense sing. Cum

Amer, êris vel êre, êtur. Plural. amêmur, emini, entur.

When I am loued.

Docear, Legar, Audiar — âris vel âre, atur. Pl. cum amur, amini, antur.

When I am taught. Reade. heard.

Preterimperfect tense sing. Cum

Amârer, Docêrer, Légerer, Audîrer — reris vel rere, retur. Pl. cum remur, remini, retur.

When I was loued. taught. reade. hearde.

Preterperfect tense sing. Cum

Amatus, Doctus, Lectus, Auditus — sim uel fuerim, tus sis uel fueris, tus sit uel fuerit Pl. cum, ti simus vel fuerimus, ti sitis vel fueritis, ti sint vel fuerint.

When I haue beene loued.

Preterpluperfect t. sing. Cum

Amatus, Doctus, Lectus, Auditus — essem vel fuissem, tus esses vel fuisses, tus esset vel fuisset. Plur. cum, ti essemus vel fuissemus, ti essetis vel fuissetis, ti essent vel fuissent.

When I had beene loued.

Future tense sing. Cum

Amatus, Doctus, Lectus, Auditus — ero vel fuero, tus eris vel fueris, tus erit vel fuerit. Pl. cum, ti erimus vel fuerimus, ti eritis uel fueritis, ti erunt uel fuerint.

When I shall or wyll be loued.

Infinitiue mode present and preterimperfect tense

Amâri, To be loued.
Docêri, To be taught.
Legi, To be reade.
Audîri, To be hearde.

Preterperfect and Preterpluperfect

Amatū, Doctū, Lectū, Auditū — esse vel fuisse.

To haue or had been loued. taught. Read. heard.

Future tense sing.

Amatum iri vel amandum esse, — To be loued hereafter.
Doctum iri vel docendum esse, — To be taught hereafter.
Lectum iri vel legendum esse, — To be read herafter.
Auditum iri vel audiendum esse — To be heard hereafter.

Amatus

A participle of the pretertẽs. { Amatus loued. Doctus taught. Lectus reade. Auditus hearde. } A participle of the future in Dus. { Amandus, To be loued. Docendus, To be taught. Legendus, To be reade. Audiendus, To be hearde.

Possum, potes, potui, posse: potens. to may or can.

Volo, vis, volui, velle: volendi, volendo, volendum: supinis caret, volens. to will. or to be willing.

Nolo, non vis, nolui, nolle: nolendi, nolendo, nolendum: supinis caret, nolens. to nyll or to be unwilling.

Malo, mauis, malui, malle: malendi, malendo, malendum: supinis caret, malens. to haue leifer.

Edo, es vel edis, edi, edere vel esse: edendi, edendo, edendum: esum, esu vel estum, estu: edens, esurus. to eate.

Fio, fis, factus sum vel fui, fieri: factus, faciendus. To be made, or, to be done.

Fero, fers, tuli, ferre: ferendi, ferendo, ferendum: latum, latu: ferens, laturus. to beare or to suffer.

Feror, ferris vel ferre: latus sum vel fui, ferri: latus, ferendus. to be borne or suffered.

Indicatiue, mode pres. tense singular.

Possum, potes, potest, Volo, vis, vult, Nolo, non vis, non vult, Malo, mauis, mauult, Edo, edis vel es, edit, (vel est. Fio, fis, fit, Fero, fers, fert, Feror, ferris vel re, tur,

Pl. { Possumus, potestis, possunt. Volumus, vultis, volunt. Nolumus, non vultis, nolunt. Malumus, mauultis, malunt. Edimus, editis vel estis, edunt. Fimus, fitis, fiunt. Ferimus, fertis, ferunt. Ferimur, ferimini, feruntur.

Preterimperfect tense singular.

{ Poteram, Volebam, Nolebam, Malebam, Edebam, Fiebam, Ferebam, } as, at. Pluraliter. amus, atis, ant.

Ferebar, baris vel bare, batur. Plu. bamur, bamini, bantur.

Potui,

Preterperfect tense singular.

Potui, Volui, Nolui, } Malui, Edi, Tuli, } isti, it. Plur. imus, istis, erunt vel ere.

Factus, Latus } sum vel fui, tus es vel fuisti, tus est vel fuit. Plu. ti sumus vel fuimus, ti estis vel fuistis, ti sunt fuerunt vel fuere.

Preterpluperfect tense singular.

Potueram, Volueram, Nolueram, } Malueram, Ederam, Tuleram, } ras, rat. Pl. ramus, ratis, rãt.

Factus, Latus } eram vel fueram, tus eras vel fueras, tus erat vel fuerat. Plur. ti eramus vel fueramus, ti eratis vel fueratis, ti erant vel fuerant.

Future tense sing.

Potero, poteris, poterit. Plur. poterimus, poteritis, poterint.

Volam, Nolam, Malam, } Edam, Fiam, Feram, } es, et. Pluraliter. emus, etis, ent.

Ferar, fereris vel ferere, feretur. Pl. feremur, feremini, rentur.

Possum, Volo, Malo, haue none Imperatiue mode.

Noli, Nolito, } Pluraliter: Nolite, nolitote.

Imperatiue mode pre. tense singuler.

Es, esto, ede, edito } edat, esto, edito

Fito { Fiat, Fitote.

Fer, Ferto. } Ferat, Ferto.

Ferre, Fertor. } Feratur, Fertor.

Pl.

Edamus { edite, este, edant, estote, Editote. } edũto.

Fiamus. { Fite, Fitote. } Fiant, Fiunto.

Feramus. { Ferte, Fertote } Ferant, Ferunto.

Feramur. { Ferimini, Ferantur Feriminor. runtor.

Optatiue mode pre. tense sing. Vtin.

Possim, Velim, } Nolim, Malim, } is, it. Pluraliter: vtinã imus, itis, int.

Edam, Fiam, Feram, } as, at. Pluraliter. vtinam amus, atis, ant.

Ferar, feraris vel ferare, feratur. Pluraliter. amur, amni, antur.

Possem,

Preterim-perfect tense sing. Utin.

Possem, Vellem, Nollem, Mallem, } Ederem vel essem, Fierem, Ferrem, } es, et. Pl. vti nam emus, etis, ent.

Ferrer, reris vel rere, retur. Pl. vtinam remur, remini, rentur

Preterperfect tense sing. Uti.

Potuerim, Voluerim, Noluerim, } Maluerim, Ederim, Tulerim, } ris, rit. Pl. vti. rimus, ritis, rint

Factus, Latus } sim vel fuerim, tus sis vel fueris, tus sit vel fuerit. Pluraliter. vtinam ti simus vel fuerimus, ti sitis vel fueritis, ti sint vel fuerint.

Preterplu perfect tens sing. Utin.

Potuissem, Voluissem, Noluissem, } Maluissem, Edissem, Tulissem, } ses, set. Pl. vti. semus, setis, set.

Factus, Latus } essem vel fuissem, tus esses vel fuisses, tus esset vel fuisset. Pluralit. vtinam ti essemus vel fuissemus, ti essetis vel fuissetis, ti essent vel fuissent.

Future tens sing. vtinam.

Potuero, Voluero, Noluero, } Maluero, Edero, Tulero, } ris, rit. Pl. vtinā rimus, ritis, rint.

Factus, Latus } ero vel fuero, tus eris vel fueris, tus erit vel fuerit. Plura. vtinam ti erimus vel fuerimus, ti eritis vel fueritis, ti erunt vel fuerint.

¶ The Potentiall and the Subiunctiue mode be fourmed and coniugated or varied lyke the Optatiue, in voice, and do dyffer only in signification and signe of the mode, in all verbes.

Infinitiue mode present and Preterimperfect tense

Posse. Velle. Nolle. Malle. Edere vel esse. Ferre. Fieri. Ferri.

Preterperfect and Preterplu perfect tēs

Potuisse. Voluisse. Noluisse. Maluisse. Edisse. Tulisse. } Future. { Facturū esse. Laturū esse.

Fieri. Ferri. } Preterperfect and Preterpluperfect. } Factum esse vel fuisse. Latum esse vel fuisse.

 Factum,

Future tense. { Factum iri, vel faciendum esse.
Latum iri, vel ferendum esse.

¶ Eo & Queo, make ibam and quibam, in the preterimperfect tens of the indicatiue mode, and ibo & quibo, in the future tens, and in all other modes and tenses, are varied like verbes in o, of the fourth coniugation, sauing that they make the gerunds, Eündi, eündo, eündum. Queündi, queündo, queündum.

¶ Of the preterperfect tense of the indicatiue mode, be fourmed the preterpluperfect tens, of the same mode. The preterperfect tense, the preterpluperfect tens, & the future tense of the optatiue mode, the potentiall mode, and the subiunctiue mode. The preterperfect & preterpluperfect tense of the infinitiue mode: as of Amaui, are fourmed amaueram, amauerim, amauero, by changing i, into e, short: amauissem, amauisse, keping i, styll.

¶ Impersonalles be declined throughout all modes and tenses, in the voyce of the third person singular only: as Delectat, delectabat, delectauit, delectauerat, delectabit. Decet, decebat, decuit, decuerat, decebit, decere. Studetur, studebatur, studitum, est vel fuit, studitum erat vel fuerat, studebitur. &c.

And they haue commonly before their english this signe It: as It delitеth me to reade. Delectat me legere, It becommeth not the to trifle. Non decet te nugas agere.

Of the Participle.

A PARETICIPLE is a part of speach deriued of a verbe, and taketh part of a noune, as Gendre, Case and Declension: and part of a Verbe, as Tense and Signification: & part of bothe, as Numbre and Figure.

¶ Ther be foure manner of Participles: one of the present and an other of the Preter tense, & one of the Future tense in Rus, and an other of the Future tens in Dus.

¶ A participle of the present tens, hath his english endyng in yng: as *louing*. and his latine in ans or ens: as Amans, Docens. And it is formed of the preterimperfect tens of the indicatiue mode, by chaunging the laste syllable into ns: as Amabam,

bam, amans: Audiebam, audiens: Auxiliabar, auxilians: Poteram, potens.

¶A participle of the future in rus, betokeneth to doo, like the infinitiue mode of the actiue voyce: as Amaturus, *to loue*. or *about to loue*. And it is formed of the latter supine, by putting to Rus: as Doctu, Docturus.

¶A participle of the preter tense, hath his englishe ending in, d, t, or n: as loued, taught, slaine: and his latine in tus, sus, xus: as amatus, visus, nexus: and one in uus: as mortuus. And it is formed of the latter supine, by putting to s: as lectu, lectus: excepte mortuus.

¶A participle of the future in dus, betokeneth to suffer, like the infinitiue mode of the passiue voyce: as Amandus, *to be loued*. and it is formed of the genitiue case of the participle of the present tense, by changing tis, into dus: as Amantis, amandus. Legentis, legendus. And it is also founde to haue the signification of the present tense: as Legendis veteribus proficis, In reading olde authors thou doest profite.

¶Of a verb actiue and of a verb neutre, which hath ye supines, come two participles: one of the present tense, and an other of the future in Rus: as of Amo, cometh amans, amaturus: of Curro, currens, cursurus.

¶Of a verbe passiue, whose actiue hath the supines, com two participles: one of the preter tense, and an other of the future in dus: as of Amor, cometh amatus, amandus.

¶Of a verbe deponent cometh thre participles: one of the present tense, one of the preter tense, and an other of the future in Rus: as of Auxilior, auxilians, auxiliatus, auxiliaturus.

And if the verbe deponent gouern an accusatiue case after him, it may forme also a participle in dus: as of Loquor, loquendus.

¶Of a verbe common cometh foure participles: as of Largior, cometh largiens, largiturus, largitus, largiendus.

¶Participles of the present tense be declined lyke nounes adiectiues of thre articles: as Nominatiuo hic, hæc, hoc amans. Genitiuo huius amantis. Datiuo huic amanti. &c.

¶Participles of other tenses, be declined like nounes adiecti-

ues of thre diuers endings: as Amaturus, amatura, amaturum. Amatus, amata, amatum. Amandus, amanda, amandum.

Of an Aduerbe.

AN ADVERBE is a part of speache ioyned to ẏ verbes, to declare theyr signification.

Aduerbes som be of time: as Hodie, cras, heri, perendie, olim, aliquando, nuper, quando.

Som be of
- Place: as Vbi, ibi, hic, istic, illic, intus, foris.
- Numbre: as Semel, bis, ter, quater, iterum.
- Ordre: as Inde, deinde, deniq; postremò.
- Asking or doubting: as Cur, quarè, vnde, quorsum, num, nunquid.

Som be of
- Calling: as Heus, ô, ehodum.
- Affirming: as Certè, ne, profectò, sane, scilicet, licet, esto.
- Denying: as Non, haud, minimè, neutiq, nequaq.
- Swering: as Pol, edepol, hercle, medius fidius.
- Exhorting: as Eia, age, agite, agedum.

Som be of
- Flattering: as Sodes, amâbo.
- Forbidding: as Ne.
- Wisshing: as Vtinam, si, ô si, ô:
- Gathering togither: as Simul, vnà, pariter, non modò, non solum.
- Parting: as Seorsim, sigillatim, vicatim.
- Chosing: as Potiùs, imò.

Som be of
- A thinge not finished: as Penè, ferè, propè, vix, modò non.
- Shewing: as En, ecce.
- Doubting: as Forsan, forsitan, fortassis, fortasse.
- Chance: as Fortè, fortuito.
- Likenesse: as Sic, sicut, quasi, ceu, tanquam, velut.

Som be of
- Qualitie: as Benè, malè, doctè, fortiter.
- Quantitie: as Multum, parùm, minimum, paululum, plurimum.
- Comparison: as Tã, quàm, magis, minus, maximè.

Certaine

Certain aduerbes be compared: as Doctè, doctiùs, doctißimè. Fortiter, fortiùs, fortißimè. Propè, propiùs, proximè.

¶ Also the voices of prepositions, yf they be set alone, not hauyng any casuall woorde to serue vnto, ioyned with theym, bee not prepositions, but are chaunged into aduerbes: as Qui antè non cauet, post dolebit, He that bewareth not afore, shalbe sory afterwarde. Coràm laudare, & clam vituperare, inhonestum est, In presence to commend one, and behynde the backe to dispraise, is an vnhonest poynte.

Of a Coniunction.

A CONIVNCTION is a part of speache, that ioyneth woordes and sentences togither.

Of Coniunctions som be Copulatiues: as Et, quæ, quoq;, ac, atq;, nec, neq;.

Some
- Disiunctiues: as Aut, ve, vel, seu, siue.
- Discretiues: as Sed, quidem, autem, vero, at, ast.
- Causalles: as Nam, nanque, enim, etenim, quia, vt, quod, quum, quoniam, and quando set for quoniam.
- Conditionalles: as Si, sin, modo, dum, dummodo.
- Exceptiues: as Ni, nisi, quin, alioquin, prçterquam.

Some
- Interrogatiues: as Ne, an, vtrū, necne, anne, nōne.
- Illatiues: as Ergò, ideo, igitur, quare, itaq;, proin.
- Aduersatiues: as Etsi, quanquam, quamuis, licet.
- Redditiues to the same: as Tamen, attamen.
- Electiues: as Quam, ac, atq;.
- Diminutiues: as Saltem, vel.

Of a Preposition.

A PREPOSITION is a part of speache, most commonly set before other partes, eyther in apposition: as Ad patrem: or els in composition: as Indoctus.

¶ These prepositions folowing serue to the Accusatiue case.

Ad, to.
Apud, at.
Ante, before.
Aduersus } against
Aduersum }
Cis, } on this side
Citra, }
Circum } about.
Circa }
Contra, agaynst.
Erga, Towardes.
Extra, without.
Intra, within.
Inter, betwene.
Infra, beneth.
Iuxta, beside or ny to.
Ob, for.
Pone, behynde.
Per, by or through.
Prope, nygh.
Propter, for.
Secundum, after.
Post, after.
Trãs, on ÿ ferder side
Vltra, beyonde.
Præter, beside.
Supra, aboue.
Circiter, about.
Vsq;, vntyll.
Secus, by.
Versus, towardes.
Penes, in the power.

¶ Wher note, that Versus is sette after his casuall woorde: as Londinum versus, Towardes London. And likewise may Penes, be set also.

¶ These prepositions folowing, serue to the ablatiue case.

A, Ab, Abs, from or fro.
Cum, with.
Coram, before or in presence.
Clam, priuily.
De, } of or fro.
E, }
Ex, }
Pro, for.
Præ, before or in comparison.
Palam, openly.
Sine, } without.
Absq;, }
Tenus, Untyll or vpto.

¶ Wher note, that if the casuall woorde ioyned with Tenus, be the plurall numbre, it shalbe put in the genitiue case, and be set before Tenus: as Aurium tenus, Up to the eares.

¶ Note also, that the voyces of prepositions, being set alone without their casuall wordes, be not prepositions, but are turned into aduerbes: as is aforesaide in the Aduerbe.

¶ These prepositions folowing, serue to both cases: In, wyth this signe *to*, to the accusatiue case: as In vrbem, Into the cytye. In, without this signe *to*, to the ablatiue case.

In te spes est, My hope is in the.
Sub noctem, A little before nyght.
Sub iudice lis est, The matter is before the iudge.
Super lapidem, Upon a stone.

Super viridi fronde, Upon green leaues.
Subter terram, Under the earthe.
Subter aquis, Under the water.

Of an Interiection.

AN Interiection is a part of speache, which betokeneth a sodaine passion of the minde, under an unperfect voice.

Some are of
- Myrth: as Euax, vah.
- Sorowe: as Heu, hei.
- Dread: as Atat.
- Meruailing: as Papè.
- Disdaining: as Hem, vah.
- Shunning: as Apage.
- Praising: as Euge.

Some are of
- Scorning: as Hui.
- Exclamation: as Proh deum atq; hominũ fidẽ.
- Cursing: as Væ malum.
- Laughing: as Ha ha he.
- Calling: as Ehó, oh, io.
- Silence: as Au. And suche others.

The Concordes of Latine speache.

OR THE due ioyning of wordes in Construction, it is to be understanded, that in latin speache ther be thre concordes. The firste betwene the nominatiue case and the verbe. The seconde, betwene the substantiue and ẏ adiectiue. The thirde betwene the antecedent and the relatiue

The fyrst Concorde.

¶ When an english is giuen to be made in Latin, loke out the principall verbe.

¶ If there be mo verbes then one in a sentence, the first is the principall verb, except it be the infinitiue mode, or haue before

it a Relatiue: as *that*, *whom*, *whiche*: or a coniunction: as Vt *that*, Cum *when*. Si *yf*. and such others.

¶ When ye haue founde the verbe, aske this question, *who*, or *what*, and that worde that answereth to the question, shall bee the nominatiue case to the verbe, except it be a verbe impersonall, whiche will haue no nominatiue case. And the nominatiue case shall in making and construing Latine, be sette before the verb, except a question be asked, and the the nominatiue is set after the verbe, or after the signe of the verbe: as Amas tu? Louest thou? Venit ne Rex? Doth the king come? Likewise if the verbe be of ÿ Imperatiue mode: as Ama tu, Loue thou. Amato ille, Let him loue. And sometime when the signe, *it* or *there*, cometh before the english of the verb: as, Est liber meus, It is my booke. Venit ad me quidam, There came one to me.

¶ And that casuall worde whiche cometh next after the verb & answereth to this question *whom* or *what*, made by the verb, shall comonly be the accusatiue case, except the verb do proprely gouern an other case after him, to be construed withall: as Si cupis placere magistro, vtere diligentia, nec sis tantus cessator, vt calcâris indigeas. If thou couet to please thy master, vse diligence, and be not so slacke that thou shalt need a spurre.

¶ A verbe personall agreeth with his nominatiue case in nũbre and person: as Præceptor legit, vos verò negligitis, The master readeth, and ye regarde not.

¶ Here note, that the first person is more worthy than the second, and the second more worthy than the thyrde.

¶ Many nominatiue cases singular, with a coniunction copulatiue coming betwene them, will haue a verbe plurall, which verbe plurall shall agree with the nominatiue case of the moste worthy person: as Ego & tu sumus in tuto, I and thou be in safegard: Tu & pater periclitamini, Thou and thy father are in ioeperdy. Pater & Præceptor accersunt te, Thy father and thy master haue sent for the.

¶ When a verbe cometh betwene two nominatiue cases of dyuers numbres, the verb may indifferetly accord with either of theym.

theym, so that they be bothe of one person: as Amantium iræ, amoris redintegratio est, The falling out of louers, is a renuing of loue. Quid enim nisi vota supersunt? For what remaineth sauing only prayers? Pectora percussit, pectus quoq; robora fiũt, She stroke her breaste, and her breaste tourned into oke also.

¶ Here note also, that sometime ỹ infinitiue mode of a verbe, or els a whole clause afore goinge, or els som membre of a sentence, may be the nominatiue case to the verbe: as Diluculo surgere saluberrimum est, To arise betime in the morning, is the moste holsome thing in the world. Nil scire vita iucundissima, To know nothing in the most pleasaunt (or the swetest) life of al.

The Second Concord.

When ye haue an adiectiue, aske this question who or what, and the word that answereth to the question, shalbe the substantiue to it.

¶ The adiectiue whether it be a nowne, pronowne, or a participle agreeth with his substantiue, in case, gendre, and numbre: as Amicus certus, in re incerta cernitur, A sure friend is tried in a doubtfull matter. Homo armatus, A man armed. Ager colendus, A field to be tilled. Hic vir, This man. Meus herus est, It is my master.

¶ Here note, that the masculine gendre is more worthy than the feminine, and the feminine more worthy than the neutre.

¶ Many substantiues singular with a coniunction copulatiue comming betwene thē, wil haue an adiectiue plural, which adiectiue shall agree with the substantiue of the most worthy gendre: as Rex & Regina beati, The king and Quene are blessed.

The Thirde Concord.

¶ When ye haue a relatiue aske this question who or what, & the woorde that answereth to the questiō, shalbe the antecedēt. The antecedent most commonly is a worde that goeth before the Relatiue, and is rehersed agayne of the Relatiue.

¶ The relatiue agreeth with his antecedent, in gendre, nūbre,

 and

person: as Vir sapit qui pauca loquitur, That man is wyse, that speaketh fewe thinges or wordes.

¶ Sometime a relatiue hath for his antecedent the whole reason that goeth before him, and then he shalbe put in the neutre gendre and singular numbre: as In tempore veni, quod omnium rerum est primũ, I came in season, whiche is the chiefest thing of al. But if ỳ relatiue be referred to two clauses or mo, then the relatiue shalbe put in the plurall numbre: as Tu multum dormis & saepe potas, quae ambo sunt corpori inimica, Thou slepest muche, and drinkest often, whiche bothe thynges are naught for the body.

¶ When this english *that*, may be tourned into this englyshe *whiche*, it is a relatiue, otherwise it is a coniunction, which in Latin is called quod or vt, and in latin making it may elegantly be put away, by tourning the nominatiue case into the accusatiue, and the verbe into the infinitiue mode: as Gaudeo quod tu bene vales, Gaudeo te bene valere, I am gladde that thou arte in good health. Iubeo vt tu abeas. Iubeo te abire, I bidde that thou go hense.

¶ Many antecedentes singular hauing a coniunction copulatiue betwene them, will haue a relatiue plurall, which relatiue shall agre with the antecedent of the moste worthy gendre: as Imperium & dignitas quae petisti, The rule & dignitie whiche thou hast requyred. For in thinges not apte to haue lyfe, the neutre gendre is most worthy, yea & in such case though ỳ substantiues or antecedents be of the masculine or of the feminine gendre, & none of them of the neutre, yet maye the adiectiue or relatiue be put in the neutre gendre: as Arcus & calami sunt bona, The bowe and arrowes be good. Arcus & calami quae fregisti, The bowe and arrowes whiche thou hast broken.

The Case of the Relatiue.

¶ When ther cometh no nominatiue case betwene the relatiue and the verbe, the relatiue shall be the nominatiue case to the verbe,

verbe: as Miser est qui nummos admiratur, Wretched is that person, whiche is in loue with monye.

¶ But when ther cometh a nominatiue case betwene the relatiue and the verb, the relatiue shalbe suche case as the verb wil haue after him as Fœlix quem faciunt aliena pericula cautum, Happy is he, whome other mennes harmes doo make to be ware.

¶ As the relatiue may be the nominatiue case to the verbe, so it may be substantiue to the adiectiue that is ioyned with him, or that cometh after him as Diuitias amare noli, quod omnium est sordidissimum, Will not thou loue riches, whiche to doo is the moste beggarly thing in the worlde.

¶ Nounes interrogatiues and infinites, folowe the rule of the relatiue: as Quis, vter, qualis, quantus, quotus &c. which euer more come before the verbe, like as the relatiue dooth: as Hei mihi qualis erat, talis erat qualem nunquam vidi.

¶ Yet here is to be vnderstanded and noted, that the relatiue is not alwaies gouerned of þ verbe that he cometh before, but sõtime of the infinitiue mode that cometh after the verbe: as Quibus voluisti me gratias agere egi, What persons thou willedst me to thank, I haue thanked.

¶ Sometime of the participle: as Quibus rebus adductus fecisti? With what thinges moued, diddest thou it.

¶ Sometime of the gerund: as Quæ nunc non est narrandi locus, Whiche thinges at this present, is no time to tell.

¶ Sometime of a preposition sette before him: as Quem in locum deducta res sit, vides, Unto what state the matter is nowe brought, thou seest. ¶ Somtime of the substantiue that it doth accord with: as Senties qui vir siem, Thou shalt perceaue what a felow I am. All be it in this manner speaking, Qui, is an Indefinite, and not a Relatiue.

¶ Sometime of a noune Partitiue or Distributiue: as Quarum rerum vtram minus velim, non facile possem existimare, Of the whyche two thynges whether I woulde wyth lesse will haue, I canne not easilye esteeme. ¶ Sometyme

it

it is putte in the genitiue case, by reason of a substantiue comming next after him: as Ego illum non noui, cuius causa hoc incipis, I knowe him not, for whose cause thou beginnest this matter. ¶ Sometime it is otherwise gouerned of a noune substantiue: as Omnia tibi dabuntur, quibus opus habes, Al thinges shalbe giuen the, which thou shalt nede of. ¶ Sometime of an aduerbe: as Cui vtrùm obuiam procedam, nondum statui, Who whether I shal go to meete with, I haue not yet determined. Sōtime it is put in the ablatiue case, with this sign, *than*, and is gouerned of the cōparatiue degree cōming after him: as Vtere virtute, qua nihil est melius, Use vertu, than the which nothing is better. Sometime it is not gouerned at al, but is put in the ablatiue case absolute: as Quantus erat Iulius Cæsar, quo Imperatore, Romani primum Britāniam ingressi sūt, How worthy a man was Iulius Cesar, vnder whose conduct, the Romaines firste entred into Britaine.

¶ Also whē it signifieth an instrumēt wherwith a thing to be doone, it is put in the ablatiue case: as Ferrum habuit, quo se occideret, He had a knife, wherw he would haue slain himselfe.

¶ When a relatiue cometh betwene two substātiues of diuers gendres, it may indifferently accorde with either of theym: as Auis quæ passer appellatur: or Auis qui passer appellatur, The byrde which is called a sparrowe. Yea though ẏ substantiues be of dyuers numbres also: as, Est ne ea Lutetia, quam nos Parisios dicimus? Is that called Lutetia, that we do call Parises or els, Est ne ea Lutetia, quos nos Parisios dicimus?

Constructions of Nounes Substantiues.

¶ When two substantiues come togither, betokening dyuers thinges, the latter shall be the genitiue case: as Facundia Ciceronis, The eloquence of Cicero. Opus Vergilij, The worke of Vergile. Amator studiorum, A louer of studies. Dogma Platonis, The opinion of Plato.

¶ But if they belong bothe to one thing, they shalbe put both in one case: as Pater meus vir, amat me puerum, My father

 beynge

being a man, loued me a childe.

¶ When the englishe of this worde, Res, is put with an adiectiue, ye may put away Res, and put the adiectiue in the neutre gendre like a substātiue: as Multa me impedierūt, Many thinges haue letted me. And being so put, it may be the substantiue to an adiectiue: as Pauca his similia, A fewe thinges like vnto these. Nonnulla huiusmodi, Many thinges of like sort.

An adiectiue in the neutre gendre put alone without a substantiue, standeth for a substantiue, & may haue a genitiue case after him, as if it were a substātiue: as Multum lucri, Much gaines. Quantū negotij: How much busines? Id operis, That worke.

¶ Wordes importing indument of any qualitie or propretie, to the praise or dispraise of a thing, coming after a noune substantiue, or a Verbe substantiue, may be put in the ablatiue case or in the genitiue: as Puer bona indole. or Puer bonæ indolis, A chyld of a good towardnes. Puer boni ingenij. or Puer bono ingenio, A chylde of a good witte.

Opus, and Vsus, when they be latine for need, requyre an ablatiue case: as Opus est mihi tuo iuditio, I haue neede of thy iudgment. Viginti minis vsus est filio, My sonne hath neede of twenty poundes.

Constructions of Adiectiues.

The Genitiue case.

¶ Adiectiues that signifie desire, knowledge, remembrance, ignorance, or forgetting, and such other like, require a genitiue case: as Cupidus auri, Couetous of money. Peritus belli, Expert of warfare. Ignarus omnium, Ignorant of all thinges. Fidens animi, Bold of hart. Dubius mentis, Doubtfull of minde. Memor præteriti, Mindefull of that is past. Reus furti, Accused of theft.

¶ Nounes partitiues and certaine interrogatiues, with certaine nounes of numbre, requyre a genitiue case: as Aliquis, vter, neuter, nemo, nullus, solus, vnus, medius, quisque, quisquis, quicunq;, quidam, quis for aliquis, or quis an interrogatiue: Vnus, duo, tres: Primus, secundus, tertius. &c. as Aliquis no-

strum: Primus omnium.
When a question is asked, the answere in latine muste be made by the same case of a noune, pronoune or participle, and by the same tense of a verbe, that the question is asked by: as Cuius est fundus? Vicini. Quid agitur in ludo literario? Studetur.
¶ Except the question be asked by Cuius, ia, ium: as Cuia est sententia? Ciceronis. Or by a woorde that maye gouerne dyuers cases: as Quanti emisti librum? Paruo. Or except I must answer by one of these possessiues: Meus, tuus, suus, noster, vester: as Cuius est domus? Non vestra, sed nostra.
¶ Nounes of the comparatiue & the superlatiue degree, beynge put partitiuely, that is to say, hauing after them this englishe *of* or *among*, require a genitiue case: as Aurium mollior est sinistra, Of the eares the lefte is the softer. Cicero oratorum eloquentissimus, Cicero the most eloquent of Oratours.
¶ Nounes of the comparatiue degre hauyng *than* or *by* after them, do cause the woorde folowing, to be the ablatiue case: as Frigidior glacie, More colde then yce. Doctior multo, Better learned by a great deale. Vno pede altior, Higher by a foote.

The Datiue Case.

¶ Adiectiues that betoken profite or disprofit, likenes, vnlykenesse, pleasure, submitting, or belonging to any thyng, requyre a datiue case: as Labor est vtilis corpori, Labour is profitable to the body. Aequalis Hectori, Equall to Hector. Idoneus, bello, Fitte for warre. Iucundus omnibus. Pleasaunt to all persons. Parenti supplex, Supplyaunt to his father. Mihi proprium, Propre to me.
¶ Likewise nounes adiectiues of the passiue signification in bilis, and participals in dus: as Flebilis flendus omnibus, To be lamented of all men. Formidabilis formidandus hosti, To be feared of his enemies.

The Accusatiue Case.

¶ The measure of length, bredth or thicknes of any thing, is put after adiectiues in the accusatiue case, and sometime in the

ablatiue case: as Turris alta centum pedes, A tour an hundreth foote high. Arbor lata tres digitos, A tree thre fingers broade. Liber crassus tres pollices. vel tribus pollicibus, A booke thre inches thicke.

The Ablatiue Case.

¶ Adiectiues signifying fulnes, emptynes, plenty or wantyng, require an ablatiue case, and sometyme a genitiue: as Copijs abundans. Cera thymo plena. Vacuus ira, iræ, ab ira Nulla epistola inanis re aliqua. Ditissimus agri. Stultorum plena sunt omnia, Quis nisi mentis inops oblatum respuat aurum? Integer vitæ scelerisq; purus, Non eget Mauri iaculis nec arcu. Expers omnium. Corpus inane animæ.

¶ These adiectiues, Dignus, indignus, præditus, captus, contentus, with such others, will haue an ablatiue case as Dignus honore. Captus oculis. Virtute præditus Paucis contentus.

¶ Where note that Dignus, indignus, and contentus, may in steed of the ablatiue case haue an infinitiue mode of a verbe: as Dignus laudari, Worthy to be praised. Contentus in pace viuere, Content to liue in peace.

Construction of the Pronoune.

¶ These genitiue cases of the primitiues Mei, tui, sui, nostri, and vestri, be used whan suffering or the person is signified: as Pars tui: Amor mei. But when possession is signified, Meus, tuus, suus, noster, and vester be used: as Ars tua. Imago tua.

¶ These genitiue cases: Nostrum, vestrum, be used after distributiues, partitiues, cōparatiues & superlatiues: as Nemo vestrum. aliquis nostrū. maior vestrū. maximus natu nostrum.

Construction of the Verbe: and fyrst with the Nominatiue Case.

¶ Sum, forem, fio, existo, and certaine verbes passiues: as Dicor, vocor, salutor, appellor, habeor, existimor, videor, wyth other lyke, will haue such case after them, as they haue before them: as Fama est malum, Fame is an euell thing. Malus cultura fit bonus. An euell person by due ordering or gouernance

is made good. Cresus vocatur diues, Cresus is called riche. Horatius salutatur poeta, Horace is saluted by the name of a Poet. Malo te diuitem esse quàm haberi, I had leifer thou wer riche in deede, than so accompted.

¶ Also verbes that betoken bodily mouyng, going, restinge, or doing, which been properly called verbes of gesture: as Eo, incedo, curro, sedeo, appareo, bibo, cubo, studeo, dormio, sõnio, and suche other lyke, as they haue before theym a nominatiue case of the doer or sufferer, so may they haue after theym a nominatiue case of a noune or participle, declaring the manner of circumstance of the doyng or sufferyng: as Incedo claudus, I go lame. Petrus dormit securus, Peter slepeth voide of care. Tu cubas supinus, Thou liest in bed with thy face vpwarde. Somnias vigilans, Thou dreamest wakinge. Studeto stans, Studye thou standing. And likewise in the accusatiue case: as Non decet quenquam meiere currentem aut mandentem, It doth not become any man to pisse running or eating.

¶ And generally, when the word that goeth before ye verbe, and the woorde that commeth after the verbe, belong bothe to one thing, that is to say, haue respect either to other, or depend eyther of other, they shalbe put both in one case, whether the verbe be transitiue or intransitiue, of what kind so euer the verbe be: as Loquor frequens, I speake often. Taceo multus, I holde my peace much. Scribo epistolas rarissimus, I write letters very seldome. Ne assuescas bibere vinum ieiunus, Accustome not thy selfe to drinke wine next thy hart, or, not hauinge eaten somewhat afore.

¶ This verbe Sum, when it betokeneth or importeth possessiõ, owing or otherwise, pertaining to a thing as a token, propertye, duety or guise, it causeth ye Noune, Pronoune or Participle folowing, to be put in the genitiue case: as Hæc vestis est patris, This garment is my fathers. Insipientis est dicere: Non putaram, It is the propertie of a foole to saye: I hadde not thought. Extremæ est demẽtiæ, discere dediscẽda, It is a point of the greatest folly in the worlde, to learn thinges that must afterwarde

terwarde be learned otherwise. Orantis est nihil nisi cœlestia cogitare, It is the duetye of a man that is saing his prayers, to haue minde on nothinge but heauenly thinges.

¶ Excepte that these pronounes, Meus, tuus, suus, noster, vester, shall in suche manner speaking, be vsed in the nominatiue case: as Hic codex est meus, This boke is myne. Hæc domus est vestra, This house is youres. Non est mentiri meum, It is not my guise (or propertie) to lye. Nostrum est iniuriam non inferre, It is our partes, not to do wronge. Tuum est omnia iuxta pati, It is thy part (or duety) to suffer all thinges in like.

¶ Verbes that betoken to esteme or regarde, require a genitiue case betokening the valewe: as Parui ducitur probitas, Honesty is reckened little woorthe. Maximi penditur nobilitas, Noblenes of byrth is very muche regarded.

¶ Verbes of accusing, condemning, warning, purging, quyting or assoyling, will haue a genitiue case of the crime, of the cause, or of the thing that one is accused, condemned or warned of: or els an ablatiue most commonly without a preposition: as Hic furti se alligat. *vel* furto. Admonuit me errati. *vel* errato. De pecunijs repetundis damnatus est.

¶ Satago, misereor, miseresco, requyre a genitiue case: as Rerum suarum satagit. Miserere mei Deus.

¶ Remniscor, obliuiscor, recordor, & memini, will haue a genitiue or an accusatiue case: as Reminiscor historię. Obliuiscor carminis. Recordor pueritiam. Obliuiscor lectionem. Memini tui. *vel* te. I remembre the. Memini de te, I spake of the.

¶ Egeo or indigeo tui. *vel* te, I haue neede of the. Potior vrbis, I conquere the citye. Potior voto, I obtaine my desire.

The Datiue Case.

¶ All manner of verbes put acquisitiuely, that is to say, w these tokens *to* or *for*, after them, will haue a datiue case: as Non omnibus dormio, I slepe not to all men. Huic habeo non tibi, I haue it for this man, and not for the.

¶ To this rule doth also belonge verbes betokening

To profite or disprofite: as Commodo, Incommodo, Noceo.

To compare: as Comparo, Compono, Confero.
To giue or restore: as Dono, Reddo, Refero.
To promise or to pay: as Promitto, Polliceor, Soluo.
To commaund or shew: as Impero, Indico, Monstro.
To trust: as Fido, Confido, Fidem habeo.
To obey or to be agaynst: as Obedio, Adulor, Repugno.
To threaten or to be angry with: as Minor, Indignor, Irascor.
¶ Also Sum, with his compoundes, except Possum. Also verbes compound with Satis, Bene and Male: as Satisfacio, Benefacio, Malefacio. Fynallye, certayne verbes compounde with these prepositions, Præ, ad, con, sub, ante, post, ob, in and inter, wyll haue a datiue case: as Præluceo, adiaceo, condono, suboleo, antesto, posthabeo, obijcio, insulto, interfero.
¶ This verbe Sum, es, fui, may oftentymes be sette for habeo, & then the word that semeth in the englissh to be the nominatiue case, shalbe put in the datiue case, and the worde ỷ semeth to be the accusatiue case, shalbe the nominatiue: as Est mihi mater, I haue a mother. Non est mihi argentum, I haue no moneye. But if Sum, be the infinitiue mode, this nominatiue shalbe tourned into the accusatiue: as Scio tibi non esse argentum, I know thou hast no moneye.
¶ Also when Sum, hath after him a nominatiue case and a datiue, the word that is the nominatiue case, maye be put also in the datiue, so that Sum, may in such mãner speakinges be construed with a double datiue case: as Sum tibi præsidio, I am to the a safegarde. Hæc res est mihi voluptati, This thinge is to me a pleasure. And not only Sum, but also many other verbes, may in such speaking haue a double datiue case, one of the person, and an other of the thinge: as Do tibi vestem pignori. Verto hoc tibi vitio. Hoc tu tibi laudi ducis.

The Accusatiue Case.

Verbes transitiues, are all suche as haue after them an accusatiue case of the sufferer, whether they be actiues, common or deponent: as Vsus promptos facit. Fœminæ ludificantur viros. Largitur pecuniam.

Also

¶ Also verbes neuters, maye haue an accusatiue case of theyr owne signification: as Endymionis somnum dormis. Gaudeo gaudium. Viuo vitam.
¶ Verbes of asking, teaching, and araying, will haue two accusatiue cases, one of the sufferer, and an other of the thynge: as Rogo te pecuniam. Doceo te literas. Quod te iamdudum horror. Exuo me gladium.

The Ablatiue Case.

¶ All verbes requirē an ablatiue case of ẏ instrumēt put to this signe *with*, before it, or of the cause, or of the manner of doyng: as Ferit eum gladio. Taceo metu. Sũma eloquentia causã egit.
¶ The word of price, is put after verbes in the ablatiue case: as Vendidi auro. Emptus sum argento. Except these genitiues when they be put alone without substantiues, Tanti, quanti, pluris, minoris: tantiuis, tantidem, quãtiuis, quãtilibet, quanticunq;: as Quanti mercatus es hũc equũ? Certè pluris quàm vellem. Sauyng ẏ after verbes of price, we shall alwaies vse these aduerbes, cariùs, viliùs, meliùs & peiùs, in steed of their casuals.
¶ Verbes of plenty or scarsenes, filling or emptying, loding or vnloding, wyll haue an ablatiue case: as Affluis opibus. Cares virtute. Expleo te fabulis. Spoliauit me bonis omnibus. Oneras stomachum cibo. Leuabo te hoc onere. Likewise vtor, fungor, fruor, potior, lætor, gaudeo, dignor, muto, munero, communico, afficio, prosequor, impertio, impertior.
¶ Verbes that betoken receiuing, or distance, or taking away, will haue an ablatiue case with A, Ab, E, ex or de: as Accepit literas à Petro. Audiui ex nuncio. Longe distat à nobis. Eripui te è malis: And this ablatiue after verbes of taking away, may be tourned into the datiue: as Subtraxit mihi cingulũ. Eripuit illi vitam.
¶ Verbes of comparing or exceding, may haue an ablatiue case of the word that signifieth the measure of exceedinge: as Præfero hunc multis gradibus, I prefer this man by many degrees. Paulo interuallo illum superat, He is beyonde the other but a little space.

¶A noune or a pronoune substantiue, ioyned with a participle, expressed or vnderstand, and hauing none other worde whereof it may be gouerned, shalbe put in the ablatiue case absolute: as Rege veniente, hostes fugerunt, The king coming, the enemies fled. Me duce vinces, I being captayne thou shalt ouercom. And it may be resolued by any of these wordes: Dum, cum, quando, si, quanquam, postquam: as Rege veniente. i. dum veniret Rex. Me duce. i. si ego dux fuero.

Construction of Passiues.

¶A verbe passiue, will haue after him an ablatiue case with a preposition, or sometime a datiue of the dooer: as Vergilius legitur à me. Tibi fama petatur. And the same ablatiue or datiue, shalbe the nominatiue case to the verb, if it be made by the actiue: as Ego lego Vergilium. Petas tu famam.

GERVNDES.

¶Gerunds and Supines will haue suche case as ye verbes that they come of: as Ocium scribendi literas. Ad consulendum tibi. Auditum poetas.

DI.

¶When the english of the infinitiue mode cometh after any of these nounes substantiues, Studiū, causa, tempus, gratia, ociū, occasio, libido, spes, opportunitas, voluntas, modus, ratio, gestus, satietas, potestas, licentia, consuetudo, consilium, vis, norma, amor, cupido, locus, and others like, if the verbe shuld be of the actiue voyce, it shalbe made by the gerund in Di.

¶The same gerund in Di, is vsed also after certaine adiectiues: as Cupidus visendi. Certus eundi. Peritus iaculandi. Gnarus bellandi.

DO.

¶When ye haue the englishe of the participle of the presente tens, with this sign *of* or *with*, coming after a noune adiectiue, it shall in latine making be put in ye gerund in Do: as Defessus sum ambulando, I am weary of walking.

¶Also the english of the participle of the present tence cominge without a substantiue, with this signe *In* or *by* before him, shall in latin making be put in the gerund in Do: as Cæsar dando,

subleuando, ignoscendo, gloriam adeptus est. In apparando totum hunc consumunt diem.
¶ And the gerund in Do, is vsed either wout a Preposition, or with one of these Prepositions: A, Ab, De, E, ex, cum, in: as Deterrent à bibendo. Ab amando. Cogitat de edendo. Ratio bene scribendi cum loquendo coniuncta est.

DVM.

¶ The english of y infinitiue mode, comming after a reason, and shewing a cause of the reason, may be put in the gerund in Dū: as Dies mihi vt satis sit ad agendum, vereor, I feare that a whole daye will not be inough for me to do my busines.
¶ The gerund in Dum, is vsed after one of these prepositions, Ad, ob, propter, inter, ante: as Ad capiendum hostes. Ob (vel propter) redimendum captiuos. Inter cœnandum. Ante damnandum.
¶ And whē ye haue this english *must* or *ought*, in a reason, wher it seemeth to be made by thys verbe Oportet, it may be put in the gerund in Dum, with this verbe Est, setre impersonallye: And thē the word that in the english seemeth to be the nominatiue case, shall be put in the datiue case: as. Abeundum est mihi, I muste go hence.

SVPINES.

¶ The first supine hath the actiue signification, and is put after Verbes and Participles, that betoken mouing to a place: as Eo cubitum. Spectatum admissi, risum teneatis amici.
¶ The latter supine hath the passiue signification, & is put after nounes adiectiues: as Dignus, indignus, turpis, fœdus, procliuis, facilis, odiosus, mirabilis, optimus. and suche like.
¶ And the supine may also be tourned into the infinitiue mode passiue: as it may be indifferently sayd in Latine, Facile factu, or Facile fieri, Easy to be doone. Turpe dictu, or Turpe dici, Vnhonest to be spoken.

The Tyme.

¶ Nounes that betoken part of time, bee commonly vsed in

the ablatiue case: as Nocte vigilas. Luce dormis. But nounes that betoken continual term of time, without ceassing or intermission, be commonly vsed in the accusatiue case: as Sexaginta annos natus. Hyemem totam stertis.

Space of Place.

¶ Nounes that betoken space betwen place and place, be commonly put in the accusatiue case: as Pedem hinc ne discesseris, Go thou not a foote from this place.

A Place.

¶ Nounes appellatiues, or names of great places, be put with a Preposition, if they folowe a Verbe that signifieth in a place, to a place, from a place, or by a place: as Viuo in Anglia. Veni per Galliam in Italiam. Proficiscor ex vrbe.

¶ In a place or at a place, if the place be a propre name, and of the firste or second declenson, and the singular numbre, it shalbe put in the genitiue case: as, Vixit Londini: Studuit Oxoniæ, And these nounes, Humi, domi, militiæ, belli, be likewise vsed: as Procumbit humi bos. Militiæ enutritus est. Domi, belliq; ociosi viuitis. But if the place be of the third declenson, or of the plurall numbre, it shalbe put in the datiue or in the ablatiue case: as Militauit Carthagini. or Carthagine. Athenis natus est. Likewise we say: Ruri (or Rure) educatus est.

¶ To a place, if the place be a propre name, shall be putte in the accusatiue case without a preposition: as Eo Romam. Likwise Confero me domum. Recipio me Rus.

¶ From a place or by a place, if the place be a propre name, shal be put in the ablatiue case, without a preposition: as Discessit Londino. Profectus est Londino (vel per Londinum) Cantabrigiam. Domus and Rus, be likewise vsed: as Abijt domo. Rure reuersus est.

Impersonales.

¶ A verbe impersonall, hath no nominatiue case before him, & this word *it* or *there*, is commonly his signe: as Decet, It becometh. Oportet aliquem esse, There must be some body.

But

But if it haue neither of these woordes before him, then the word that semeth to be the nominatiue case, shalbe suche case as the verbe impersonall will haue after him: as Me oportet, I muste. Tibi licet, Thou mayest.

Interest, refert, and est for interest, require a genitiue case of all casuall woordes, except Mea, tua, sua, nostra, vestra, and cuia, the ablatiue cases of the Pronounes possessiues: as Interest omnium rectè agere. Tua refert te ipsum nosse.

Certain impersonalles require a datiue case: as Libet, licet, patet, liquet, constat, placet, expedit, prodest, sufficit, vacat, accidit, conuenit, contingit, and other lyke.

Some will haue an accusatiue case onely: as Delectat, decet, iuuat, oportet. Some beside the accusatiue will haue also a genitiue: as Nostri nosmet pœnitet. Me ciuitatis tædet. Pudet me negligentiæ. Miseret me tui. Me illorum miserescit.

Verbes impersonalles of the passiue voyce, being formed of Neutres, do gouerne such case, as the verbs neutres, which they come of: as Parcatur sumptui, Let cost be spared: Bycause we say, Parcamus pecuniæ, Let vs spare coste.

A verbe impersonall of the passiue voyce, hath like case, as other verbes passiues haue: as Benefit multis à principe: yet many times the case is not expressed, but understand: as Maxima vi certatur. subaudi, ab illis.

When a deed is signified to be done of many, the verbe being a verbe neutre, we may well chaunge the verbe neutre into the impersonall in Tur: as In ignem posita est, fletur.

A Participle.

Participles gouern such case, as the verbs that they com of: as Fruiturus amicis. Consulens tibi. Diligendus ab omnibus.

Here note, that participles may four manner waies be chaunged into nounes.

The first is, when the voyce of a participle is construed with an other case then the verbe that it cometh of: as Appetens vini, Greedy of wine.

The second, whē it is compounded with a preposition, whiche

the verbe that it cometh of, can not be compounded withall : as Indoctus, Innocens.

¶ The third, when it fourmeth all the degrees of cōparisons: as Amans, amantior, amantissimus. Doctus, doctior, doctissimus.

¶ The fourth, whē it hath no respect nor expresse difference of tyme: as Homo laudatus, A man laudable. Puer amandus. i. amari dignus, A childe worthy to be loued. And all these are properly called Nounes participialles.

¶ Participles when they be chaunged into nounes, require a genitiue case: as Fugitans litium. Indoctus, pilæ. Cupientissimus tui. Lactis abundans.

¶ These participiall voyces, Perosus, Exosus, Pertæsus, haue alwaies the actiue signification, and gouern an accusatiue case: as Exosus sæuitiam, Hating cruelty. Vitam pertæsus, Wearye of life.

The Aduerbe.

¶ Aduerbes of quantitie, time and place, do requyre a genitiue case: as Multum lucri. Tunc temporis. Vbiq; gentium.

¶ Certain aduerbes will haue a datiue case, like as the nounes that they come of: as Venit obuiam illi. Canit similiter huic.

¶ These datiues be vsed aduerbially: Tempori, Luci, Vesperi: as Tempori surgendum Vesperi cubandum. Luci laborandū.

¶ Certaine aduerbes wil haue an accusatiue case of the preposition that they come of: as Propius vrbem. Proximè castra.

¶ Where note, that prepositions when they be sette without a case, or els do forme the degrees of comparison, bee chaunged into aduerbes.

The Coniunction.

¶ Coniunctions copulatiues and disiunctiues, and these fower Quam, nisi, præterquam, an, couple lyke cases: as Xenophon & Plato fuere equales. ¶ And sometime they be put betwene diuers cases: as Studui Romæ & Athenis. Est liber meus & fratris. Emi fundum centum nummis & pluris.

¶ Coniunctions copulatiues and disiunctiues, most commonly ioyne like modes and tenses togither: as Petrus & Ioannes precabantur & docebant. And sometime diuers tenses: as Et habetur & referetur sibi à me gratia.

The

The Preposition.

¶ Sometime this preposition In, is not expressed but vnderstanded, and the casuall woord neuerthelesse put in the ablatiue case: as Habeo te loco parentis.i.in loco.

¶ A verbe compounde sometime requyreth the case of þ preposition that he is compound withall: as Exeo domo. Pretereo te insalutatum. Adeo templum.

The Interiection.

¶ Certaine Interiectiōs require a nominatiue case: as O festus dies hominis. Certaine a Datiue: as Hei mihi. Certaine an accusatiue: as Heu stirpem inuisam, Certayne a Vocatiue: as Prôh sancte Iupiter. And the same Prôh, will haue an accusatiue: as Prôh Deum atqꝫ hominum fidem.

FINIS.

Guilielmi Lilij ad suos discipulos, monita pædagogica, seu carmen de moribus.

QVi mihi discipulus puer es, cupis atqꝫ doceri,
Huc ades, hæc animo concipe dicta tuo.
Mane citus lectum fuge, mollem discute somnum:
Templa petas supplex & venerare Deum.
Attamen in primis facies sit lota manusqꝫ:
Sint nitidæ vestes, comptaqꝫ cæsaries.
Desidiam fugiens cum te schola nostra vocarit
Adsis: nulla pigræ sit tibi causa moræ.
Me prçceptorem cum videris ore saluta,
Et condiscipulos ordine quosque tuos.
Tu quoq; fac sedeas vbi te sedisse iubemus,
Inqꝫ loco, nisi sis iussus abire, mane.
At magis vt quisque est doctrinæ munere clarus,
Sic magis is clara sede locandus erit.
Scalpellum, calami, atramentum, charta, libelli,
Sint semper studijs arma parata tuis.

Si quid dictabo scribes, at singula rectè.
  Nec macula aut scriptis menda sit vlla tuis.
Sed tua nec laceris dictata, aut carmina chartis
  Mandes, quæ libris inseruisse decet.
Sæpe recognoscas tibi lecta, animoq; reuoluas:
  Si dubites, nunc hos consule, nunc alios.
Qui dubitat, qui sæpe rogat, mea dicta tenebit,
  Is qui nil dubitat, nil capit inde boni.
Disce puer quæso, noli dediscere quicquam,
  Ne mens te insimulet conscia desidiæ.
Sisq; animo attentus, quid enim docuisse iuuabit,
  Si mea non firmo pectore, verba premis?
Nil tam difficile est, quod non solertia vincat,
  Inuigila, & parta est gloria militiæ.
Nam veluti flores tellus nec semina profert,
  Ni sit continuo victa labore manus:
Sic puer ingenium, si non exercitet, ipsum
  Tempus & amittet, spem simul ingenij.
Est etiam semper lex in sermone tenenda,
  Ne nos offendat improba garrulitas.
Incumbens studio, submissa voce loquêris,
  Nobis dum reddis, voce canorus eris.
Et quæcunq; mihi reddis, discantur ad vnguem,
  Singula & abiecto verbula redde libro.
Nec verbum quisquam dicturo suggerat vllum,
  Quod puero exitium non mediocre parit.
Si quicquam rogito, sic respondere studebis,
  Vt laudem dictis & mereare decus.
Non lingua celeri nimis, aut laudabere tarda,
  Est virtus medium quod tenuisse iuuat.
Et quoties loqueris memor esto loquare latinè
  Et veluti scopulos, barbara verba fuge.
Præterea socios quoties te cunq; rogabunt
  Instrue, & ignaros ad mea vota trahe.
Qui docet indoctos, licet indoctissimus esset,

Ipſe breui reliquis, doctior eſſe queat.
Sed tu nec ſtolidos imitabere grammaticaſtros,
Ingens Romani dedecus eloquij,
Quorum tam fatuus nemo aut tam barbarus ore eſt,
Quem non autorem barbara turba probet.
Grammaticas recte ſi vis cognoſcere leges:
Diſcere ſi cupias cultius ore loqui,
Addiſcas veterum clariſſima ſcripta virorum,
Et quos autores turba Latina docet.
Nunc te Vergilius, nunc ipſe Terentius optat,
Nunc ſimul amplecti te Ciceronis opus:
Quos qui non didicit, nil præter ſomnia vidit:
Certat & in tenebris viuere Cimmerijs.
Sunt quos delectat (ſtudio virtutis honeſtæ
Poſthabito) nugis tempora conterere.
Sunt quibus eſt cordi manibus pedibuſue ſodales
Aut alio quouis ſollicitare modo.
Eſt alius qui ſe dum clarum ſanguine iactat,
Inſulſo reliquis improbat ore genus.
Te tam praua ſequi nolim veſtigia morum,
Ne tandem factis præmia digna feras.
Nil dabis aut vendes, nil permutabis emeſue:
Ex damno alterius commoda nulla feres.
Inſuper & nummos irritamenta malorum,
Mitte alijs, puerum nil niſi pura decent.
Clamor, rixa, ioci, mendacia, furta, cachinni,
Sint procul à vobis Martis & arma procul.
Nil penitus dices quod turpe aut non ſit honeſtum:
Eſt vitę ac pariter ianua lingua necis.
Ingens crede nefas, cuiquam maledicta referre:
Iurare, aut magni numina ſacra Dei.
Denique ſeruabis res omnes, atque libellos,
Et tecum quoties isq; redisq; feres.
Effuge vel cauſas faciunt quæcunq; nocentem,
In quibus & nobis diſplicuiſſe potes.

FINIS.

Excusum Londini apud Reginaldum Wolfium, Regiæ Maiestatis in Latinis typographum.

ANNO DOMINI M.D.LVIII.

BREVISSIMA

Institutio

SEV RATIO GRAMMATICES COgnoscendę, ad omnium puerorum vtilitatem præscripta, quam solam Regia Maiestas in omnibus scholis profitendã pręcipit.

Cum priuilegio Regiæ Maiestatis.

STVDIVM GRAMMATICES OMNIBVS ESSE necessarium.

Grammatices labor est paruus, sed fructus in illa est
Non paruus, parua hæc discito parue puer.
Nemo est tam doctus, qui non cognouerit ista:
Cur pudeat pueros, ista labore sequi?

DE GRAMMATICA ET EIVS PARTIBVS.

GRAMMATICA EST RECTE SCRIBENDI atq; loquendi ars.

Grammaticæ quatuor sunt partes.

Orthographia. } { Syntaxis.
Etymologia. } { Prosodia.

DE ORTHOGRAPHIA.

ORTHOGRAPHIA est rectè scribendi ratio, qua docemur, quibus quæq; dictio sit formanda literis: vt lectio, non lexio, ab ὀρθὸς rectus, & γραφὴ scriptura. *Orthographia.*

DE LITERIS.

Ex viginti duabus literis quinque sunt vocales.
a, e, i, o, u. nam y, græca est.
Ex quibus variè compositis, coalescunt Dipthongi quinque,

æ, au, œ, ei, eu, vt Musæ, Audio, Cœlum, Hei, Euge.

Reliquæ literæ Consonantes appellantur, quarum nouem sunt Mutæ: b, c, d, f, g, k, p, q, t.

Septem autem Semiuocales, l, m, n, r, s, x, z.
Ex quibus quatuor vocantur etiam Liquidæ l, m, n, r.

S, verò suæ cuiusdam potestatis litera est, quæ interdum etiam liquescit. X & z, duplices sunt consonantes. Atque etiam I, inter duas vocales.

Adduntur etiam consonantibus I & V, quando sibi vel alijs vocalibus in eadem syllaba præponuntur: vt
Iuno, Iouis, Voluntas, Vultus.
K, y, & z, latinis dictionibus nunquam admiscentur.
H, propriè quidem litera non est, sed aspirationis nota: Apud Poëtas autem interdum consonantis vim obtinet.

Prȩponitur autem vocalibus omnibus: vt Hamus, Hebenus, Hiatus, Homo, Humus, Hymnus. Consonantibus verò nullis. Rectè itaq; enunciamus.

Hiulcus, Hiacchus, } tryssyllaba. { Hieronymius, Hieremias, } pentasyllaba.

At in latinis dictionibus interdum H postponitur C: vt Charus, Charitas. Pulcher, Pulchritudo.

Lititeræ maiuscule. Bifariam pinguntur literæ: Maiusculus scilicet chare̾teribus & Minusculus. Maiusculis inchoantur sententiæ: vt Deum time. Regem honora. & propria nomina: vt *Henricus, Anglia.*

Diligenter obseruari oportebit, quæ dictiones diphthongis scribantur: Nam hæ quidem vel scribi omnino, vel signari debent: vt { Musæ, Præsunt, } vel { Musȩ. Prȩsunt.

Literæ maiusculæ cum solȩ aut paucȩ scribuntur, aliquando significant prænomen, aliquando numerum: vt

A. Aulus.
C. Caius.
D. Decius.
G. Gaius.
L. Lucius.
M. Marcus.
P. Publius.
P.R. Populus Romanus.

P.C Patres Conscripti.
Q. Quintus. Quæstor. Quirites.
R.P. Respublica.
Sp. Spurius.
Sex. Sextus.
S.P.Q.R. Senatus Populusq; Romanus.
T. Tittus.
T.C. Tua Clementia. & eius generis infinita)

In numeris verò.

I.	significat	vnum.	1.
V.		quinq;.	5.
IX.		nouem.	9.
X.		decem.	10.
XL.		quadraginta.	40.
L.		quinquaginta.	50.
XC.		nonaginta.	90.
C.		centum.	100.
D.		quingente.	500.
M.		mille.	1000.

DE SYLLABARVM DISTINCTIONIBVS.

Distinctio syllabarũ

REctè scripturo, discendum est in primis syllabas inter scribendum aptè distinguere atq; connectere. In simplicibus vocibus bd, vocali sequenti, adhærent: vt A.bdomen, A.bdera. Quam quidem rationem sequuntur & ista.

ct	ut	Do.ctus, San.ctus	gm	A.gmen.
ps		Scri.psi, Sum.psi,	gn	I.gnis.
sc		Pi.scis, Di.sco,	st	Ve.ster. Magi.ster.
tn		E.tna	x	An.xius. Di.xi.

Inter M, & N, non interseritur p. Male igitur pingereretur Sompnus pro Somnus, Columpna, pro Columna.

Post x, non scribitur S: vt Excribo, Exoluo. non Exscribo, Exsoluo.

In compositis cum præpositione, auribus & euphoniæ seruiendum est:

vt	Occurro, Officio, Aufero	potius quàm	Obcurro, Obficio, Abfero. & contra:
vt	Abstineo, Obtineo, Obrepo:	non autem	Austineo, Ottineo, Orrepo.

Atq; huius rei gratiâ etiam consonantes in compositione aliquando interseruntur: vt Redamo, Redeo, Ambigo, Ambio.

DE ORTHOEPIA.

Orthoëpia.

ORTHOGRAPHIAE affinis est Orthoëpia. hoc est emẽdatè rectéque loquendi ratio: ab ὀρθὸς rectus, & ἔπος verbum.

Hic in primis curandum est, ut præceptores tenera ac balbutientia puerorum ora sic effingant & figurent, ne vel continua linguę volubilitate ita sermonem præcipitent, vt nusquam, nisi vbi spiritus deficit, orationem claudant: vel con-

trâ, ad singulas quasq; voces longa interspiratione consilescant. ructu, risu, singultu, screatu, vel tussi sermonis tenorem ineptè dirimentes.

Cæterum ante omnia deterrendi sunt pueri ab ijs vitijs, quę nostro vulgo pœnè propria esse videntur, Cuiusmodi sunt Iotacismus, Lamdacismus, Ischnotes, Traulismus, Plateasmus. & similia,

Iotacismus. Iotacismus, dicitur quando, I, litera pleniore sono & supra iustum decorem extenditur. Quo vitio ex nostratibus maximè laborant Angli Septentrionales.

Lamdacismus. Lamdacismus, est vbi quis, L, nimis operosè sonat: vt Ellucet, pro Elucet: Sauluus pro Saluus.

Nostrati vulgo diuersum vitium impingitur, nempe quod hanc literam pinguius iusto pronuntiant, dum

pro	Multus, Mollis, Falsus,	auditur	Moultus. Moollis. Faulsus.

Ischnotes Ischnotes, est quædam loquendi exilitas, quoties syllabas aliquas exiliùs & graciliùs enunciamus quàm par est: vt cum

pro	Nunc, Tunc, Aliquis Alius,	proferimus	Nync, Tync. Eliquis. Elius.

Traulismus. Traulismus, est hæsitantia quædam aut titubantia oris, quando eadem syllaba sæpius repetitur: vt

Cacacanit, pro canit, Tututullius pro Tullius.

Huic vitio vt fœdissimo, ita & periculosissimo sic succurrendum putat Fabius, si exigatur à pueris, vt nomina & versus affectatæ difficultatis, ex plurimis & asperrimis inter se coëuntibus syllabis concatenatis, ac velut confragosis, quàm citissimè voluant: vt

Arx, tridens, rostris, sphinx, præster, torrida, seps, strix.
Postquàm discordia tetra,
Belli ferratos postes, portasq; refregit.

Plateasmus. Plateasmus, est quando crassiùs & voce plus quàm virili loqui nitimur, vt cum

pro

pro	Montes, Fontes, Pontes.	efferimus	Mountes. Fountes, Pountes.

Vt etiam

pro	Ergo, Sperma, Perago,	efferimus	Argo. Sparma. Parago.

Sunt & alibi apud nostrates, qui pro u, consonante, sonant f, & contra v, pro f: vt

Folo, Fis, Folui, Felle,	pro	Volo, Vis, Volui Velle.	Et rursum	Vero, Vers, Verre	pro	Fero, Fers, Ferre.

S, verò mediam inter duas vocales corruptè sonant nonnulli:

pro	Lasus Visus, Risus,	pronuntiantes	Lezus. Vizus. Rizus.

H, in initio dictionis leniùs, in medio asperiùs enunciari volunt. Malè

ergò pro	Homo, Hamus, Humus, Christus, Chrisma, Chremes, Thus, Diphthongus, Sphæra,	efferimus	Omo. Amus. Vmus. Cristus. Crisma. Cremes. Tus. Diptongus. Spera.

Fœdè quoq; erratur à nostris vbi t, & d, tanquam aspiratas pronunciant: vt

Amath, Caputh, Aputh,	pro	Amat. Caput. Apud.

At innumera pœnè sunt huius generis vitia, quæ bonarum literarum candidatis, & Præceptorum diligentia emendanda relinquimus.

DE SENTENTIARVM PVNCTIS.

De punctis.

NEque exigua orthographiæ pars in scriptura rectè distinguenda consistere videtur. Proinde de clausularum

distinctionibus paucula annotasse, non fuerit superuacaneum.

Puncta ergo siue notæ, quibus in scribendo vtuntur eruditi, Latinis dicuntur,

Subdistinctio,			Comma,
Media distinctio,		Græcis	Colon,
Plena ac perfecta distinctio,			Periodus.

Comma. Subdistinctio seu Comma, est silentij nota, seu potius respirandi locus, vtpote qua pronunciationis terminus, sensu manente, ita suspenditur, vt quòd sequitur continuò succedere debeat. Notatur autem puncto deorsum caudato, ad hunc modum ,. Ouid. *Vtendum est ætate, cito pede præterit ætas.*

Nec bona tam sequitur, quam bona prima fuit.

Hac item nota distinguuntur orationum singulę partes: vt Iuuenal. *Grammaticus, Rhetor, Geometres, pictor, aliptes,*

Græculus esuriens in cœlum iusseris ibit.

Colon. Media distinctio seu Colon, est vbi tantum ferè de sententia restat, quantum iam dictum est: & est perfecta periodi pars, notaturq; duobus punctis sic,:. *Quemadmodum horologij vmbram progressam sentimus, progredientem non cernimus; & fruticem aut herbam creuisse apparet, crescere autem nulli videtur: ita & ingeniorum profectus, quoniam minutis constat auctibus, ex interuallo sentitur.*

Periodus. Plena distinctio, quę & Periodus dicitur, ponitur post perfectam sententiam, quę & puncto plano notatur hoc modo, .,

Dic mihi musa virum captæ post tempora Troiæ,
Qui mores hominum multorum vidit & vrbes.

Huc annumerari solent Parenthesis & Interrogatio.

Parenthesis. Parenthesis, est sententia duabus semilunulis inclusa, qua remota, sermo tamen manet integer: vt *Princeps (quia bella minantur Hostes) militibus vrbes præmunit & armis.*

Interrogatio. Interrogatio signatur duobus punctis, ac superiore sursum caudato, sic, ;, vt *Et quæ tanta fuit Romam tibi causa videndi?*

DE ETYMOLOGIA.

Etymologia. ETYMOLOGIA versatur in primis circa inuestigandas dictionum origines: vt num cœlebs dicatur, quasi cœlestem vitam agens: num lepus, quasi leuipes.

Cæterum Etymologia (quatenus nos hoc loco de ea disserimus) est ratio cognoscendi casuum discrimina: vt Fortis, fortiter. Lego, legit. omnesq; orationis partes complectitur. Cicero notationem seu Veriloquium vocat. Componitur autem ab ἔτυμος verus, & λόγος sermo.

DE PARTIBVS ORATIONIS.

Partes orationis.

Artes orationis sunt octo. { Nomen, Pronomen, Verbum, Participiũ, } { Aduerbium. Coniunctio. Præpositio. Interiectio. }

DE NOMINE.

Nomen.

NOmen est pars orationis, quæ rem significat, sine vlla temporis aut personæ differentia.

Nomen dupliciter dicitur, Substantiuum, & Adiectiuum.

Nomen substantiuum.

Substantiuum, est quod nihil addi postulat ad suam significationem exprimendam.

Est autem substantiuum duplex. { Appellatiuum. Proprium. }

Appellatiuum, est quod rem multis communem significat: vt *Homo, Lapis. Iustitia, Bonitas.*

Proprium, est quod rem vni indiuiduo propriam significat: vt *Iesus, Maria, Londinum, Thamesis.*

Proprij nominis tria sunt genera.

Prænomen, quod vel differentiæ causa vel veteri ritu præponitur: vt *Lucius, Publius, Aulus, Marcus.*

Nomen quod suum est cuiq;: vt *Petrus, Paulus, Cato, Tullius.*

Cognomen, quod vel à cognatione impositum est: vt *Gracchus, Fabius, Scipio, Cicero.* Vel ab euentu aliquo: vt *Affricanus, Macedonicus, Germanicus.*

Nomen adiectiuũ.

Adiectiuum, est quod substantiuo indiget, cui in oratione adhæret: vt *Piger, Alacris, Candidus, Clemens.*

Adiectiuum est duplex, { Commune, Proprium. }

Commune, est quod affectionem multis communem significat,

cat: vt *Bonus, Malus, Solers, Satur*.

Proprium, est quod affectionem vni indiuiduo peculiarem significat: vt *Gradiuus Marti. Quirinus Romulo*.

DE ACCIDENTIBVS NOMINI.

Nomini accidunt septem.

Nomini accidentia. Species, Figura, Numerus, Casus, Genus, Declinatio, Comparatio.

DE SPECIE.

Species nominum est duplex:

Species nominis. Primitiua, quæ aliunde non trahitur.

Deriuatiua, quæ aliunde formatur.

Primitiuæ subijciuntur hæc quę sequuntur, & huiusmodi.

Collectiuum scilicet, quod singulari numero multitudinem significat: ut *Conoio, Cœtus, Plebs, Turba*.

Factitiũ Factitium, quod à sono fingitur: vt Sibilus, Tintinnabulum Stridor, Clangor.

Interrogatiuum. Interrogatiuum: ut Quis, Vter, Qualis, Quantus, Quot, Nunquis. Quæ aliquando migrant in Indefinita, aliquando in Relatiua.

redditiuũ Redditiuum, quod Interrogatiuo respondet: vt Talis, Tantus, Tot.

numerale Numerale, cuius species hæ numerantur.

cardinale Cardinale, à quo ceu à fonte alij numeri dimanant: vt Vnus, Duo, Tres, Quatuor.

Ordinale Ordinale: vt Primus, Secundus, Tertius, Quartus.

Distributiuum. Distributiuum: vt Singuli, Bini, Terni, Quaterni.

Partitiuũ Partitiuum, quod significat vel multa singulatim: vt Quisque, Vnusquisque, Vterque, Neuter.

Vel vnum è multis: vt Alter, Aliquis, Cætera, Reliquus.

Vniuersale. Vniuersale: vt Omnis, Cunctus, Nullus, Nemo.

Particulare. Particulare: vt Aliquis, Quisquam, Vllus, Quidam.

Deriuatiua. Deriuatiua autem has species subiectas habent, nimirum, verbale: vt Lectio, Litura, Auditus, Arâtrum.

Partium: vt Eboracensis, Londinensis, Oxioniensis, Aetonensis. Gentile: vt Græcus, Latinus, Hebræus, Anglus.

Patroni. Patronymicum, quod vel à patre vel ab alia quapiam suæ familiæ

familiæ persona deriuatur:

vt { *AEacides*, filius vel nepos Aeaci.
Nerine, filia vel neptis Nerei.
Latoides, filius Latonæ.
Menelais, vxor Menelaï. }

Diminutiuum: ut *Regulus, Popellus, Maiusculus, Minusculus.* *Diminut.*

Possessiuum: vt *Herilis, Seruilis, Regius, Paternus.* *Possessi.*

Materiale: ut *Faginus, Lapideus, Gemmeus, Aureus.* *Materia.*

Locale: vt *Hortensis, Agrestis, Marinus, Montanus.* *Locale.*

Aduerbiale: ut *Hodiernus, Hesternus, Crastinus, Clandestinus.* *Aduerb.*

Participiale: ut *Amandus, Docendus, Videndus, Scribendus.* *Particip.*

Et quę in lis exeunt, à verbis deducta: vt *Fictilis, Coctilis, Flexilis, Pensilis.*

DE FIGVRA.

Figura aut est simplex, vt *Iustus*: aut Composita, ut *Iniustus.* Sunt qui addunt & Decompositam: vt *Irreparabilis.* *Figura nominum*

DE NVMERO.

Numeri sunt duo, { Singularis de uno: vt *Pater.*
Pluralis de pluribus: vt *Patres.* } *Numerus*

DE CASV.

Casus nominum sunt sex.

Nominatiuus, qui & Rectus dicitur, est prima vox, qua rem aliquam nominamus. *Casus nominis.*

Genitiuus, qui significat cuius sit res quæpiam. Atq; hic Patrius, Gignendi, aut Interrogandi casus dici solet:

Datiuus siue dandi casus dicitur, quo quid cuipiam attribuimus. Sub hac voce Octauum etiam casum comprehenderunt: vt *It clamor cœlo.* id est, *in cœlum.* *Octauus casus.*

Accusatiuus, qui & Incusatiuus vel Causatiuus dici potest, qui verbum sequitur, vtpote in quem actio verbi immediatè transit: vt *Amo Patrem.*

Vocatiuus, quem & Salutatorium vocant, vocandis compellandisue personis accomodatur.

Ablatiuus, quo quippiam ab aliquo auferri significamus. Hic Sextus atq; Latinus casus appellatur, nempe quod Latinorum sit proprius. *Latinus casus.*

DE GENERE.

Genus nominum. Genus, est sexus discretio. Et sunt genera numero septem. Masculinum, cuius nota est Hic. Fœmininum, Hæc. Neutrum, Hoc. Commune, Hic & hæc. Commune trium, Hic hæc, & hoc. Dubium, Hic vel hęc.

Epicœnum seu Promiscuum, cum sub vna generis nota vtrunqꝫ sexum complectimur: vt *Hic anser. Hæc Aquila.* quanquã hoc quidem genus ad præsens negotium non ita propriè spectare videtur, cum hoc quidem loco non de natura rerum agatur, sed de qualitate vocum.

Porro inter commune genus & dubium hęc est differentia, quod vbi semel communis generis nomini, adiectiuum copulaueris, non iam integrum fuerit de eadem re loquenti, mutare genus adiectiui. vt si dixeris: Durus parẽs, aut canis fœta, quàm diu de eisdem ipsis indiuiduis loquaris, non licebit mutato genere dicere, Parentem iniquam, aut canem fœtum. At verò dubij generis substantiuo posito, etiam si adiectiuum masculinum addideris, nihilo tamen secius de eadem re sermonem cõtinuanti, licuerit pro tuo arbitratu mutare genus adiectiui: vt si dixeris, Durum corticem. poteris etiam de eodem loqui pergens dicere, eandem corticem esse & amaram.

Vt autem genera nominum adamussim calleas, hi sequentes canones tibi summa diligentia imbibendi sunt: quos & Guilielmo Lilio Anglo acceptos referre debes.

REGVLAE GENERALES PROPRIORVM.

PRopria quæ maribus tribuuntur, mascula dicas:
Vt sunt Diuorum: Mars, Bacchus Apollo. Virorum,
Vt Cato, Vergilius. Fluuiorum, ut Tybris, Orontes.
Mensium, ut October. Ventorũ, ut Lybs, Notus, Auster.

Propria fœmineum referentia nomina sexum,
Fœmineo generi tribuuntur, siue dearum
Sunt: ut Iuno, Venus. Mulierum, ceu Anna, Philotis.
Vrbium: ut Elis, Opûs. Regionum: ut Græcia, Persis.
Insulę item nomen ceu Creta, Britannia, Cyprus.

Excipien-

Excipienda tamen quædam sunt Vrbium: vt ista
Masula, Sulmo, Agragas. Quædam neutralia, vt Arges.
Tybur, Præneste, & genus Anxur quod dat vtrunque.

REGVLAE GENERALES APPELLATIVORVM.

Appellatiua arborum erunt muliebria: vt alnus,
Cupressus, cedrus. Mas pinus. Mas oleaster.
Et sunt neutra, siler, suber, thus, robor, acerque.

EPICOENA.

Sunt etiam volucrum, ceu passer, hirundo: Ferarum
Et tygris, vulpes: & piscium, vt ostrea, cetus:
Dicta epicœna, quibus vox ipsa genus feret aptum.
Attamen ex cunctis quæ diximus ante, notandum
Omne quod exit in um, seu Græcum siue Latinum,
Esse genus neutrum. Sic inuariabile nomen:
Sed nunc de reliquis, quæ Appallatiua vocantur.
Aut quæ sunt tanquam Appellatiua, ordine dicam.
Nam genus his semper dignoscitur ex genitiuo,
Infrà vt monstrabit specialis regula triplex.

PRIMA REGVLA SPECIALIS.

Nomen non crescens genitiuo, ceu caro, carnis, *Prima regula.*
Capra capræ, nubes nubis, genus est muliebre.

Quoniam Lilius noster genus nominum Appellatiuorum ex genitiuo dignoscendum docet, admonendi hoc loco sunt pueri, hanc primam regulam esse omnium nominum appellatiuorum, non crescentium in genitiuo Cuius generis sunt omnia primæ & quartæ inflexionis, ut & secundæ etiam: præter paucula quædam, quæ infrà in tertia regula excepta reperies. Pertinent etiam ad hanc classem plæraque tertiæ declinationis, cuiusmodi sunt.

Labes, labis, Pestes, pestis. Vis, genitiuo vis, Mater, matris. Caro, carnis.

MAS.

MASCVLINA.

MAscula nomina in A, dicuntur multa virorum,
Vt scriba, assecla, scurra & rabula, lixa, lanista.
Mascula Græcorum quot declinatio prima
Fundit in As & in Es, & ab illis quot per A fiunt:
Vt satrapas satrapa, athletes athleta. Leguntur
Mascula item verres, natalis, aqualis: Ab asse
Nata, vt centussis, coniunge lienis & orbis,
Callis, caulis, follis, collis, mensis, & ensis.
Fustis, funis, panis, penis, crinis, & ignis,
Cassis, fascis, torris, sentis, piscis, & vnguis,
Et vermis, vectis, postis, societur & axis.
Mascula in Er, ceu venter: In Os vel Vs, vt logos, annus.

FOEMININA.

FOeminei generis sunt mater, humus, domus, aluus,
Et colus: & quartæ pro fructu Ficus, acusque.
Porticus atque tribus, socrus, nurus & manus, idus:
Huc anus addenda est, huc mystica vannus Iacchi.
His iungas Os in vs vertentia Græca, papyrus,
Antidotus, costus, diphthongus, byssus, abyssus.
Chrystallus, synodus, sapphirus, eremus & arctus,
Cum multis alijs, quæ nunc perscribere longum est.

NEVTRA.

NEutrum nomen in E, si gignit Is, vt mare, rete.
Et quot in On vel in Vm fiunt, vt barbiton, ouum,
Est neutrum hyppomanes genus, & neutrum cacoëthes,
Et virus, pelagus: neutrum modò mas modo vulgus.

DVBIA.

INcerti generis sunt talpa, & dama, canalis,
Halcyonis, finis, clunis, restis, penus, amnis,
Pampinus & corbis, linter, torquis, specus, anguis,
Pro fructu ficus fici dans: atque phaselus,
Lecythus, ac atomus, grossus, pharus & paradisus.

COM-

COMMVNIA.

COmpositum à verbo dans A, commune duorum est:
Graiugena à gigno, agricola à colo. Id aduena mõstrat,
A venio. Adde senex auriga & verna sodalis.
Vates, extorris, patruelis, percp duellis.
Affinis, iuuenis, testis, ciuis, canis hostis.

SECVNDA Regula specialis. — Secunda. Regula.

NOmen crescentis penultima si genitiui
Syllaba acuta sonat, velut hæc pietas pietatis,
Virtus virtutis monstrant, genus est muliebre.

Huc spectant quæ acuunt penultimam genitiui crescentis, qualia sunt omnia quintæ inflexionis, præter fides.

Omnia item monosyllaba, præter Vis. Reliqua omnia sunt tetiæ declinationis, vt sunt omnia desinentia

in { C, In, An, Ans, Ens, Vns } vt {
- C: Halec, halēcis.
- In, An: Delphin, Titan } nis.
- Ans: Infans, Quadrans } antis.
- Ens: Continens, Triens } entis.
- Vns: Decuns, decūcis. }

In Er, quæ Græcis per ηρ scribūtur: vt { Crater, Character } ēris. { Stater, Soter. } ēris. — Nota.

Latina in Er, ad tertiam regulam pertinent: quare mulier haud rectè in hac classe collocatur.

{ Inx, Anx, Vnx, Ons, Ors } vt {
- Inx, Anx: Syrinx, ingis. Phalanx, angis.
- Vnx: Deunx, Septunx } uncis.
- Ons: Effrons, Bifrons } ontis.
- Ors: Cohors, Consors } ortis. }

Præterea in ô, latina, quæ ônis & ênis habent in genitiuo: vt { Lectio, Ligo } ônis. { Spado, ônis. Anio, ênis. } O.

Præter

Præter pauca gentilia, quæ ad tertiam regulam pertinent: vt Macedo, Brito, Saxo, Vangio, Lingo, ŏnis.

Al. In, al, neutra: vt { Vectîgal, Animal, } âlis. { Cætera in, l, sunt tertiæ regulæ.

En. In En quæ ênis habent in genitiuo: vt { Lien Siren } ênis. { Cætera sunt tertiæ regulæ.

ων. In ων græca, quæ retinent ω in genitiuo: vt Damon, Ladon, ōnis. Simon, Trion, ōnis.

Quædam variant: vt { Orion Edon. Egeon } ónis & ŏnis. Cætera sunt tertiæ regulæ.

Ar. In ar Latina, vt { Laquear, Exemplar, Calcar, } âris. præter { Iubar, Nectar, Arar, Hepar, } ăris.

Or. In Or Latina: vt, { Amor, Timor, } ōris. { Vxor, Soror, } ōris.

Præter sequentia, quæ ad tertiam regulam spectant:

vt { Arbor Marmor Aequor, } ŏris. { Ador Robor. &c. } ŏris.

Et græca quoq; nonnulla: vt { Rhetor, Hector, } ōris. { Nector Stentor. &c. } ŏris.

As. In As, Latina: vt { Maiestas Lenitas, } âtis. { Humilitas. Humanitas. &c. } âtis.

Excipe Anas anătis. & Græca quædam fœminina: vt Lampas, Monas, ădis. Trias, Decas, ădis.

Es. In Es, Latina aliquot: vt { Quies, Magnes, Locuples } ētis. { Merces, Hæres, Cohæres. &c. } ēdis.

Accedunt his etiam Græca quædam:

vt { Lebes, Tapes, } ētis. { Dares, Chremes } ētis.

Is. In Is, quæ faciunt, îtis, înis, & îdis, in genitiuo:

vt { Samnis, Quiris, } îtis. { Salamis Trachis } înis. { Psophis, Crenis, } îdis.

Cæ-

Cætera in Is, sunt tertiæ regulæ.

In Os Latina: vt { Custos, ôdis / Nepos, ôtis, } præter { Compos / Impos } ôtis. Os.

Et Græca quæ retinent ω in penultima genitiui:

vt { Heros / Minos } ôis. { Rhinóceros / Aegóceros } ôtis.

In Vs, quæ mittunt genitiuum singularem in Vs.

ûtis, / ûdis, / ûris, / ûntis } vt { Salus, / Palus, / Tellus / Opus, } { ûtis. / ûdis. / ûris. / ûntis.

Præter vnam vocem Pecus, Pecudis.

Huc pertinent & Comparatiua neutra in Vs:

vt { Sanctius / Probius } ôris. { Melius / Peius } ôris.

In Ax tam latina quàm Græca:

vt { Limax / Fornax } âcis. { Thorax / Phæax } âcis. { Audax / Bibax } âcis.

Excipe Græca quædam appellatiua & Gentilia:

vt { Abax / Storax / Styrax } âcis. { Smilax / Colax / Corax } âcis. { Dropax / Pharnax / Candax } âris.

Syphax tamen variat syphâcis, & syphăcis.

In Ex paucula quædam: vt { Veruex, ecis. / Vibex, icis. } { Exlex, ĕgis. / Alex, ecis. Ex.

Reliqua in Ex, ad tertiam regulam referenda sunt.

In Ix Latina & Græca: } vt { Lodix / Radix / Cornix / Spadix } icis. { Fœlix / Phœnix / Perdix / Coturnix, &c. } icis. Ix.

Et verbalia omnia in trix: } vt { Victrix / Nutrix } îcis. { Motrix / Lotrix } îcis.

Cætera pertinent ad tertiam regulam.

In Ox substantiua & adiectiua: vt { Celox / Velox } ôcis. Ox.

Præter { Cappadox, Allobrox, } { ócis, ógis.

Vx. In Vx: vt Pollux, Pollucis. Cætera sunt tertiæ regulæ.

Yx. In Yx: vt bombyx, bombýcis. Bebryx autem variat bebrýcis & bebrýcis. Cætera ad tertiam regulam relegari debent.

Ps. In S Græca, præcedente P: vt

Hydrops, Cyclops, } ópis. { Cecrops, Cercops, } ópis.

Reliqua in Ops, ad tertiam regulam referenda sunt.

MASCVLINA.

MAscula dicuntur monosyllaba nomina quædam:
Sal, sol, ren, & splen, car, ser, vir, vas vadis, as, mas.
Bes, cres, pres, & pes, glis gliris habens genitiuo.
Mos, flos, ros, & tros, mus, dens, mons, pons, simul & fôs.
Seps pro serpente, gryps, thrax, rex, grex gregis, & phryx.
Mascula sunt etiam polysyllaba in N, vt Acarnan,
Lichen & delphin. Et in O, signantia corpus:
Vt leo, curculio. Sic senio, ternio, sermo.
Mascula in Er, or & os, ceu crater, conditor, heros.
Sic torrens, nefrens, oriens, cum pluribus in dens:
Quale bidens, quando pro instrumento reperitur.
Er. Adde gigas, elephas, adamas, garamasque tapesque.
Atque lebes, Cures, magnes, vnumque meridi-
es, nomen quintæ, & quæ componuntur ab asse:
Vt dodrans, semis. Iungantur mascula samnis,
Ix. Hydrops, nycticorax, thorax, & mascula vertex,
Fœminina. Phœnix, & bombyx pro vermiculo. Attamen ex his
Sunt muliebre genus, Siren, mulier, soror, vxor.

NEVTRA.

Sunt neutralia & hæc monosyllaba nomina: mel, fel,
Lac, far, ver, cor, æs, vas vasis, os ossis & oris,
Rus, thus, ius, crus, pus; Et in al, polysyllaba in ar,
Vt capital, laquear. Neutrum halec, & muliebre.

Dubia,

DVBIA.

Sunt dubia hæc, python, scrobs, serpẽs, bubo, rudes, grus.
Perdix, linx, limax, stirps pro trunco, pedis & calx.
Adde dies numero tantum mas esto secundo.

COMMVNIA.

Sunt commune parens, autorq́ꝫ, infans, adolescens,
Dux, ilex, hæres, exlex, à fronte creata,
V t bifrons, custos, bos, fur, sus, atque sacerdos. *Tertia regula.*

TERTIA *& ultima regula specialis.*

NOmen crescentis penultima si genitiui
Sit grauis, vt sanguis, genitiuo sanguinis, est mas.

Hæc contra penultimam genitiui crescentis grauant.

Cuius generis sunt paucula illa secundæ declinationis, de quibus suprà meminimus, videlicet. Socer, Gener, Puer, ĕri. Adulter, adultĕri. Presbiter, vox, ecclesiastyca.

Composita à vir, vĭri: vt { Leuir, Triumuir, } iri. { Decemuir, Centumuir } iri.

Composita itẽ à gero & fero: vt { Armiger, Clauiger, } ĕri. { Caducifer, Lucifer, } ĕri.

Et Adiectiua quædam vt { Tener, tenĕri, Satur, satŭri. } { Dexter. Prosper. } ĕri.

Spectant huc & Græca omnia neutri generis in A. vt Poẽma, Dogma, Sophisma, Aenigma, ătis. **A.**

In yr item Græca: vt Martyr, Martyris. Psithyr, Psithyris. **Yr.**

Omnia item in Vr, Latina. **Vr.**

vt { Augur, Murmur, } ŭris. { Furfur Cicur, } ŭris.

In Vt etiam omnia: vt { Caput, capĭtis. Occiput, occipĭtis. } **Vt.**

Præterea in O Latina omnia, præter illa quæ superiùs excipiuntur: vt { Imago Sartago } ĭnis. { Ordo, Cardo } ĭnis. **O.**

In L: vt { Annibal, ălis, Mugil, ĭlis, } { Consul, Præsul, } ŭlis. **L.**

In

En. In En: vt { Pecten / Tibicen } ĭnis. { Carmen, / Crimen. } ĭnis.

On. In On græca, quæ sumunt O paruum in penultima genitiui singularis: vt { Canon / Dæmon } ŏnis. { Architecton / Philemon } ŏnis.

Or. In Or Latina & græca: vt { Arbor / Aequor } ŏris. { Pantocrator / Apător. } ŏris.

As. *Tertia regula.* In As: vt Anas, anătis.

Et Græca. vt. { Archas / Chilias, } ădis. { Hebdomas / Enneas } ădis.

Es. In Es Latina: vt { Fomes / Limes } ĭtis. { Præses / Deses. } ĭdis.

Is. In Is Latina & græca: vt { Sanguis / Pollis, } ĭnis. { Tyrannis / Paropsis } ĭdis.

Ar. In Ar Latina & græca: vt { Iubar, / Compar } ăris. { Nectar / Bacchar } ăris.

Er. In Er, Latina & Græca: vt { Socer / Gener } ĕris. { Aer / Aether } ĕris.

S, præcedente consonante. In S, præcedente consonante, tam Latina quàm Græca, vt { Princeps / Hyems / Inops } { cĭpis. / ĕmis. / ŏpis. } { Arabs / Aethiops / Chalybs } { ăbis. / ŏpis. / ўbis. }

Os. In Os Latina: vt { Compos / Impos. } { Compŏtis. / Impŏtis. }

Vs. In Vs Latina & Græca: vt. { Pecus / Decus } ŏris. { Vellus / Vulnus } ĕris. { Tripus / Oedipus. } ŏdis.

Ax. In Ax, Græca: vt { Abax / Storax } ăcis. { Colax / Climax, } ăcis.

Ex. In Ex Latina. vt { Index / Vindex } ĭcis. { Carnifex / Aruspex } ĭcis.

Ix. In Ix Latina & Græca: vt { Varix / Fornix } ĭcis. { Mastix / Calix } { ĭgis. / ĭcis. }

Ox. In Ox Latina & Græca: vt { Præcox / Cappadox, } ŏcis. { Allobrox / Polyphlox } ŏgis

In Vx Latina: vt { Coniux, / Redux. } { Coniŭgis. / Reducis, } Vx.

Denique in Yx Græca: vt { Onyx, / Sardonyx } ychis. { Ceryx, / Eryx, } ycis. Yx.

FOEMININA.

FOeminei generis sit hyperdissyllabon in do,
Quod dinis: atque in go quod dat ginis in genitiuo.
Id tibi dulcedo, faciens dulcedinis, idque
Monstrat compâgo compaginis. Adijce virgo,
Grando, fides, compes, teges & seges, arbor, hyemsque,
Sic Bacchar, sindon, gorgon, icon & amazon.
Græcula in As vel in Is finita, vt lampas, Iaspis,
Cassis, cuspis: in Vs, vox vna pecus pecudis dans.
His forfex, pellex, carex, simul atque supellex.
Appendix, histrix, coxendix, adde philixque.

NEVTRA.

Est neutrale genus, signans rem non animatam.
Nomē in A, vt problēma: en, vt omen: ar, vt iubar: vr dans
Vt iecur: vs, vt onus: put, vt occiput. Attamen ex his
Mascula sunt pecten, furfur. Sunt neutra cadauer,
Verber, iter, suber, pro fungo tuber & vber,
Gingiber & laser, cicer, & piper atque papauer,
Et siser atque siler, Neutra æquor, marmor, adorque,
Atque pecus, quando pecoris facit in genitiuo.

DVBIA.

Sunt dubij generis, cardo, margo, cinis, obex,
Puluis, adeps, forceps, pumex, ramex, anas, imbrex.
Adde culex, natrix, & onyx cum prole, silexque,
Quamuis hæc melius, vult mascula dicier vsus.

COMMVNIA.

Communis generis sunt ista, vigil, pugil, exul.
Præsul, homo, nemo, martyr, ligur, augur, & arcas,
Antistes, miles, pedes, interpres, comes, hospes.
Sic ales, præses, princeps, auceps, eques, obses.

Atque alia à verbis quæ nomina multa creantur.
Vt coniux, iudex, vindex, opifex, & aruspex.

REGVLA ADIECTIVORVM GENERALIS.

ADiectiua unam duntaxat habentia vocem,
Vt fœlix, audax, retinent genus omne sub una:
Sub gemina si voce cadant, velut omnis & omne,
Vox commune duûm prior est, vox altera neutrum.
At si tres variant voces, sacer ut sacra sacrum,
Vox prima est mas, altera fœmina, tertia neutrum.
At sunt quæ flexu prope substantiua uocares,
Adiectiua tamen natura vsuq; reperta.
Talia sunt pauper, puber cum degener, vber.
Et diues, locuples, sospes, comes atq; superstes:
Cum paucis alijs, quę lectio iusta docebit.
Hæc proprium quendam sibi flexum asciscere gaudent:
Campester, volucer, celeber, celer atq; salûber.
Iunge pedester, equester, & acer: iunge paluster
Ac alacer, syluester. At hęc tu sic variabis:
Hic celer, hæc celeris, neutro hoc celere. Aut aliter sic:
Hic atq; hæc celeris, rursum hoc celere est tibi neutrum.
Sunt quæ deficiunt genere, adiectiua notanda:
De quibus atq; alijs, alibi tibi mentio fiet,

DE DECLINATIONE.

DEclinatio est variatio dictionis per casus. Sunt autem declinationes numero quinque.

Declinationes nominum, Prima declinatio.

PRIMA DECLINATIO.

Prima declinatio complectitur quatuor terminationes.

A, As, Es, E, vt Mensa, Aenéas, Anchises, Penelope.

Porrò Græca sūt oīa quæ in As, Es, E, finiuntur: vt Thomas. Anchises. Phœbe.

Sunt & qui huc addunt Hebræa quędam in Am: vt Adam, Adæ. Abraham, Abrahæ. Quæ tamen melius ad Latinorum formam redacta, ad hunc modum inflexeris: Adámus, Adámi. Abrahámus, Abrahámi.

As, accusatiuū in Am & in An facit: vt Aenēas, Aenēam, vel Aenēan. Vocatiuum in A: vt Aeneas, Aenea. *As.*

Es, in accusatiuo En sumit: vt *Es.*

Anchises, Anchisen,	In vocatiuo & ablat. E, uel A: vt	Anchise, vel Anchisa.	

E genitiuum in Es mittit, datiuum in E, Accusatiuum in en, vocatiuum & ablatiuum in E. *E.*

vt	Nom.	Penelope.	Accus.	Penelopen.
	Gen.	Penelopes.	Vocat.	Penelope.
	Dati.	Penelope.	Ablat.	Penelope.

Familias, in genitiuo nominum Latinorum, interdum reperitur ad Græcorum imitationem. Pater familias. Filius familias. Id quod veteres obseruabant in multis aliis. Ennius. *As in genitiuo.*

Dux ipse vias. Liuius Andronicus. *Mercurius cumq; eo filius Latonas*. pro *Latonæ*. Sic Neuius. *Filij terras*. pro *terræ*. Vergilius. *Nec auras nec sonitus memor.*

Aulaï & pictaï, atq; id genus alia, priscis relinquito.

Genitiuus pluralis interdum syncope admittit: vt

Aeneadûm, Graiugenûm,	pro.	Aeneadārum. Graiugenārum.

Hæc datiuos & ablatiuos plurales mittunt in, abus.

Dea, Mula,	abus.	Equa, Liberta.	abus.

Hæc verò tam in is, quàm in abus, { Filia, filiis, vel filiabus. Nata, natis, vel natabus.

SECVNDA DECLINATIO.

Secunda declinatio.

Secundæ declinationis terminationes sunt apud Latinos quidem { Er, Ir, Vr, Vs, Vm } vt { Aper. Vir. Satur. Dominus. Templum.

Et

Et Græcorum { Os, On, Eus } vt { Delos. Ilion. Orpheus.

Attica in Os, genitiuum in O, mittunt, accusatiuum in On: vt
Androgeos, Androgeo, } Accusatiuo Androgeon.

Quædam græca contracta in Vs, Vocatiuum formant in V: vt
Panthus, Oedipus, } ô { Panthu. Oedipu.

Notabis & Latina quædam tam in Vs, quàm in E, mittere Vocatiuũ singularem: vt Agnus, Vulgus, Lucus, Fluuius. Chorus, Populus pro natione. Quin Ouidius, ausus est dicere.

Latmius Endymion non est tibi luna rubori?

Sed Atticam Græcorum dialecton imitatus, quę vocatiuum Recto similem semper format.

Eus. Eus genitiuum format in Ei vel Eos, datiuum in Ei, accusatiuum in Ea, vocatiuum in Eu: vt

Nominatiuo Orpheus, Gen. Orphei vel Orpheos, Datiuo Orphei. } { Acc. Orphea. Ouid Orpheon. Vocatiuo Orpheu. Ablatiuo Orpheo.

Notandæ sunt deniq; syncopationes illæ. } { Deûm, Virûm, } pro { Deorum. Virorum.

Ambo & duo in accusatiuo masculino Item anomala illa in ambobus & duobus: vt & in ambo & duo, quas duas voces poëtæ etiam in accusatiuo masculino vsurpant. Verg. *Si duo præterea tales Idea tulisset Terra viros.* Horat. *Ne vos titillet gloria. Iureiurando obstringam ambo.* Cicero in Philip. secunda. *Præter duo vos, nemo sic loquitur.*

TERTIA DECLINATIO.

Tertia nominũ declinatio. Tertia declinatio admodum varia est, cuius difficiliores duntaxat casus hoc loco attingemus.

Accusatiui in Im. Quorundam accusatiui flectuntur tantum in Im: vt Vim Rauim, Tussim, Sitim, Maguderim, Amussim, Charybdim,

Sic & quidam fluuiorum accusatiui: vt { Tibrim. Ararim.

Quædam accusatiuos flectunt in Im & in Em communiter: vt

Buris

Buris, Peluis, Clauis, Securis, Pippis, Torquis, } im, vel em. Turris, Restis, Febris, Nauis, Bipennis, Aqualis. } im vel em.

Ablatiuus regulariter in E, desinit, } vt { Pectus, Salus, } Ablatiuo { Pectore. Salute.

Propria nomina adiectiuis similia, ablatiuos in E mittunt: vt Felice, Clemente, Iuuenale, Martiale. &c. *Ablatiuus singularis*

At neutra desinentia in al, ar & e, ablatiuum magna ex parte mittunt in I: vt { Victigal, Calcar, Mare, } ablatiuo { Vectigali. Calcari, Mari.

Ablatiuus rete, à nominatiuo Retis est, non à nominatiuo rete. *Retis.* Par, cum compositis, tam E, quàm I, habet: vt

Par, Compar, { ablatiuo { Pare, Compare, } vel ri.

Hæc tamen E retinent, { Far, Hepar, Iubar, } e. { Nectar, Gausape, Præsepe, } e.

Vt hæc propria { Soracte, Præneste, Reate, } ablatiuo { Soracte, Præneste. Reate.

Festorum nomina quæ tantum pluralia sunt, genitiuum interdum in orum mittunt: *Festorum nomina.*

vt { Agonalia, Vinalia. } genitiuo { Agonaliorum. Vinaliorum.

Interdum autem in ium:

vt { Floralia, Feralia } genitiuo { Floralium. Feralium.

Aliquando verò tam in orum, quàm ium:

vt { Parentalia, Saturnalia, } genitiuo { Parentaliorum. Saturnaliorum. } uel ium.

Datiuos verò & ablatiuos in bus: ut Saturnalibus, Bacchanalibus.

Præter quinquatrijs, quod iuxta secundam declinationem format prædictos casus.

Mensium nomina. Mensium nomina in Er, & Is, ablatiuum in, I, solum mittunt: vt { September, Aprilis, } Ablatiuo { Septembri. Aprili. }

Quorum accusatiuus in Im tantum desinit, ijs ablatiuus exit in I: vt { Sitim. Tussim. } Ablatiuo { Siti. Tussi. }

Adiectiua quæ nominatiuum in Is vel Er, & E neutrum faciunt, ablatiuum mittunt in I solùm:

vt { Fortis, Mollis, Dulcis } abltõ { Forti. Molli. Dulci. } Sic { Acer, Acris, Acre. } ablatiuo, Acri.

Nota. Licet poëtæ interdum metri causa E pro I vsurpent.

Cætera adiectiua, tam in E, quàm in I, mittunt:

vt { Capax. Duplex. } Ablatiuo { Capace. Duplice. } vel ci.

Præter { Pauper, Degener, Vber, } { Sospes, Hospes, } { Quæ in E, tantum faciunt ablatiuum. }

Comparatiua etiam bifariam faciunt ablatiuum:

vt { Melior. Doctior. } Ablatiuo { Meliore, Doctiore, } vel ri.

Similiter & substantiua quædam: } vt { Ignis, Amnis, Anguis, Supellex, Vnguis, Vectis, } abltõ { Igne, Amne, Angue, Supellectile, Vngue, Vecte. } vel, i.

Rariùs autem Ciuis } ablat. { Ciue vel ciui.
Rariùs etiam Arpinas } ablat. { Arpinate vel Arpinati.

Et sic de cæteris id genus gentilibus. Deniq; ad eundem modũ ablatiuos formant, quorum accusatiui per Em, & Im, finiunt: vt { Puppis. Nauis. } abltõ. { Puppe Naue } vel i. Et verbalia. Item

in

in trix: vt { Victrix, Altrix. } Ablatiuo { Victrice, Altrice, } vel ci.

Neutra, quorum ablatiuus singularis exit in i, tantum, vel in E & I, nominatiuum pluralem mittunt in ia: *Nominatiuus plu.*

vt { Molli, Duplice vel ci. } Nom. plural. { Mollia. Duplicia.

præter { Vbera. Plura vel pluria. Aplustra vel aplustria.

Et comparatiua: vt Meliora, Fortiora, Doctiora, Priora.

Ex ablatiuis in, i, tantum, vel in E, &, i, fit pluraliter genitiuus in ium: vt { Vtili, Puppe, vel pi. } { Vtilium. Puppium. *Genetiuus pluralis*

Præter Comparatiua: } vt { Maiorum, Meliorum, } Item præter ista, Supplicum, Complicum, Strigilum, Artificum, Vigilum, Veterum, Memorum, Pugilum, Inopum.

At plus, plurium format. Sunt & quæ syncopam aliquando admittunt, cuiusmodi sunt.

Sapientûm, Serpentûm } pro { Sapientium. Serpentium.

Quando nominatiui singulares duabus consonantibus finiuntur, genitiui plurales exeunt in, ium: } vt { Pars, Vrbs, Falx, Glans, Trabs, Merx } Gtõ plu. { Partium. Vrbium. Falcium. Glandium. Trabium. Mercium.

Excipe Hyemum, Principum, Participum, Municipum, Forcipum, Inopum, Cœlibum, Clientum.

Vbi in nominatiuo & genitiuo singularibus reperiuntur pares syllabæ, genitiuus pluralis exit in ium: vt

{ Collis. Mensis Auris, } is. genitiuo. { Collium. Mensium. Aurium. Adde istis, Litium, Ditium, Vitium, Salium, Manium, Penatium. Ex-

cipe

Excipe tamen Canum, Panum, vatum, iuuenum, opum, apum.

As, format assium,		Os, ossium,
Mas, marium,		Faux, faucium,
Vas, vadis, vadium,		Mus, murium,
Nox, noctium,		Caro, carnium,
Nix, niuium,		Cor, cordium.

Alituum ab ales, assumit V. Boüm anomalum est, vt etiam bobus vel bubus.

Accusatiuus. Quorum genitiui plurales desinunt in ium, accusatiuum formant per Es & Eis dipthongum: vt

Partium, Omnium. Parteis, Omnes, vel eis.

Graecorū declinatio. Græco fonte deriuata plæraq;, quando iuxta linguæ suæ morem variantur, genitiuum mittunt in Os: vt

Titan,	gtō	Titânos,	Datiuū verò in, i, breue: vt	Titâni,
Pan,		Panos,		Pani,
Daphnis,		Daphnidos,		Daphnidi,
Phyllis,		Phyllidos,		Phyllidi,

Accusatiuum in A, nisi sint neutri generis in A non terminantia: vt Pana, Phillida, Amaryllida, Orphea.

Is, tamen & ys, per os purum declinata in genitiuo, accusatiuum faciunt, S, nominatiui mutata in N.

vt	Tethys, Tethyos,	accusatiuo	Tethyn.
	Decapolis, lios.		Decapolin.
	Genesis, sios.		Genesin.
	Metamorphosis, sios,		Metamophôsin.

Sunt quæ duplicem genitiuum faciunt, alterum in os non purum, alterum in os purum. Atq; hæc pro genitiuorum ratione duplicem quoq; accusatiuum formant, alterum in N, alterum in A: vt Paris, genitiuo Paridos & Parios: accusatiuo Parida & Parin. Themis, genitiuo Themidos & Themios: accusatiuo, Themida, & Themin.

Fœminina in ô, genitiuum in ûs, & accusatiuum in ô, mittunt: vt

Sapphô, sapphûs,	hanc	Sapphô.
Mantô, mantûs,		Mantô.
Cliô, cliûs,		Cliô.

nullis tamen à nominatiuo abijcitur s: } vt { Pallas, Pallantis. Theseus, Theseos. Tethys, Tethyos, } ô { Palla. Theseu. Tethy.

Phyllis, Phyllidos, Alexis, Alexios, Achillis, Achilleos, } ô { Phylli. Alexi. Achille.

Neutra singularia in A, græca sunt, vt problēma, poēma. Quæ væteres iuxta latinam quoq; formam declinabant, addita syllaba tum. vt hoc problēmatum, hoc poēmatum. *Græca neutra in A.*

Quorum datiui & ablatiui plurales adhuc in frequentiore vsu sunt: vt problēmatis, poēmatis.

QVARTA DECLINATIO.

Quartæ declinationi nihil ferè difficultatis inest. Nam duas tantum sortiuntur terminationes in Recto singulari, *Quarta delinatio nominum.*

nempe { Vs / V } vt { Manus. / Genu } Veteres à nominatiuis

Anus, Tumultus, Ornatus, } dixerunt, { Anuis, Tumulti, Ornati. } in genitiuo.

Terent. *Eius anuis causa.* Idem. *Nihil ornati. Nihil tumulti.*

Datiuus, ui, habet, & interdum etiam, u. *Datiuus singul.*

vt { Fructui / Concubitui, } rariùs { Fructu. / Concubitu. } Vergilius.

Quod neq; concubitu indulgent. Terent. *Vestitu nimio indulges.*

Currūm autem pro curruūm, synæresis est, vt & in alijs declinationibus fieri solet, Iēsus in accusatiuo Iēsum habet, In reliquis verò casibus vbiq; Iēsu. *Iēsus.*

Hæc datiuum & ablatiuum pluralem in ubus formāt. { Acus, Lacus, Artus, Arcus } { Tribus, Ficus, Specus, Quercus } { Partus, Portus, Veru. } ubus. *Ablatiuus.*

Cætera nomina in ibus, vt Fructibus, Fœtibus, Manibus, Motibus.

QVINTA DECLINATIO.

Quinta declinatio, genitiuum, datiuum & ablatiuum pluralem in paucioribus sortita est, quemadmodum infrà in heteroclitis fusius traditur. *Quinta declinatio nomi-*

Olim

num.

Olim iuxta hanc declinationem flectabantur quædam nomina tertiæ inflexionis: vt *Plebs, plebei.*

Genitiuus sing.

Genitiuus huius declinationis, olim etiam in es, η, & e, exibat. Cicero. *Equites vero daturos illius dies pœnas.* Vergilius. *Munera leticiamq; dij.* Salust. *Vix decima parte die, reliqua.*

Cæterùm præter ista, quæ iam diximus, notabis diligenter ea omnia quę à grammaticis heteroclita dicuntur. Hæc partim varia probatorum autorum lectione, partim à sequentibus regulis discere licebit.

DE NOMINIBVS HETEROCLITIS.

Heteroclita quæ sunt.

QVæ genus aut flexum variant, quæcunq; nouato
Ritu deficiunt, superántue, heteroclita sunto.

VARIANTIA.

Variantia.

Hæc genus ac partim flexum variantia cernis.
Pergamus infelix vrbs Troum, Pergama gignit.
Quod nisi plurali careat, facit ipsa supellex.
Singula fœmineis, neutris pluralia gaudent.
Dat prior his numerus neutrum genus, alter vtrumq;.
Rastrum cum freno, filum, simul atq; capistrum.
Argos item & cœlum, sunt singula neutra. Sed audi;
Mascula duntaxat cœlos vocitabis & argos.
Frena sed & frenos, quo pacto & cætera formant.
Nũdinũ, & hinc epulũ, quibus addito balneũ. Et hæc sũt
Neutra quidem primo, muliebria rite secundo.
Balnea plurali, Iuuenalem constat habere.
Hæc maribus dantur singlaria, plurima neutris,
Mænalus atq; sacer mons Dindymus, Ismarus atq;
Tartara, Taygetus, sic Tænera, Massica, & altus
Gargarus. At numerus genus his dabit alter vtrumq;,
Sibilus atq; iocus, locus, & Campanus, Auernus.

DEFECTIVA.

Quæ sequitur manca est numero, casuue propago.

APTOTA.

APTOTA.

Quæ nullum variant casum, vt fas, nil, nihil, instar: Aptôta.
Multa & in v, simul, i, vt sunt hæc, cornuq́, genuq́,
Sic gummi, frugi: sic tempe, tot, quot: & omnes
A tribus ad centum numeros, Aptôta vocabis.

MONOPTOTA.

Estq́ Monoptôton nomen cui vox cadit vna. Monoptôta.
Ceu noctu, natu, iussu, iniussu, simul astu,
Promptu, permissu, plurali legimus astus.
Legimus inficias, sed uox ea sola reperta est.

DIPTOTA.

Sunt Diptôta, quibus duplex flexura remansit. Diptôta.
Vt fors forte dabit, sexto, spontis quoque sponte:
Sic plus pluris habet, repetundarum repetundis.
Iugeris & sexto dat iugere. Verberis autem
Verbere. Suppetiæ quarto quoq́ suppetias dant.
Tantundem dat tantidem. Simul impetis hoc dat
Impete. Iunge vicem sexto vice, nec lego plura.
Verberis atq́ vicem, sic plus cum iugere, cunctos
Quatuor hæc numero casus tenuere secundo.

TRIPTOTA.

Treis quibus inflectis casus, Triptôta vocantur, Triptôta.
Vt preces atq́ precem, petit & prece blandus amicam,
Sic opis est nostræ, fer opem legis, atque ope dignus.
At tantum recto frugis caret & ditionis.
Integra vox vis est, nisi desit forte datiuus.
Omnibus his mutilus numerus prior, integer alter.
Quæ referunt vt qui: quæ percontantur vt ecquis:
Et quę distribiunt, vt nullus, neuter & omnis.
Infinita solent his iungi, vt quilibet, alter:
Quinto hæc sæpe carent casu. & pronomina, præter
Quatuor hæc infra, noster, nostras, meus & tu.

Propria. Propria cuncta notes, quibus est natura coërcens.
Plurima ne fuerint, ut Mars, Cato, Gallia, Roma,
Ida, Tagus, Lælaps, Parnassus, Busephalusq́;
His frumenta dabis, pensa, herbas, vda, metalla.
In quibus autorum quæ sint placita, ipse requiras.
Est vbi pluralem retinent hæc, est vbi spernunt.

Neu. sing. Ordea, farra, forum, mel, mulsum, defruta, thusq́;
Tres tantum similes, voces pluralia seruant.

Mas. sing. Hesperus & vesper, pontus, limusq́, fimusq́;
Sic penus & sanguis. Sic æthær, nemo, sed ista
Mascula sunt, numerum uix excedentia primum.

Singula fœminei generis, pluralia raro,
Pubes atq́; salus: sic talio cum indole, tussis;
Pix, humus atq́; lues, sitis, & fuga, iunge quietem,
Sic cholera atq́; fames, bilisq́, senecta iuuentus.
Sed tamen hæc soboles, labes, vt & omnia quintæ,
Treis similes casus plurali sæpe tenebunt,
Excipe res, species, facies, aciesq́, diesq́;
Quas uoces numero totas licet esse secundo.
Istis multa solent muliebria nectere, ut hæc sunt:
Stultitia, inuida, & sapientia, desidia, atq́;
Id genus innumeræ uoces, quas lectio præbet,
Quam tibi præfixam, ceu certum collige filum.
Rarius his numerum quandoque sed adde secundum.

Neu. sing. Nec licet his neutris numerum deferre secundum:
Delicium, senium, læthum, cœnumq́; salumq́;
Sic Barathrum, uirus, uitrum, uiscumq́, penumq́;
Institium, nihilum, uer, lac, gluten, simul halec.
Adde gelu, solium, iubar, hic quoque talia ponas,
Quæ tibi si obserues, occurrent multa legenti.

Mascula sunt tantum numero, contenta secundo:
Manes, maiores, cancelli, liberi, & antes,

Menses

Menses profluuium, lemures, fasti atque minores,
Cum genus assignant natales: adde penates,
Et loca plurali quales Gabijque Locrique,
Et quæcunque legas passim similis rationis.

Hæc sunt fœminei generis, numerique secundi. Fem. Plu.
Exuuiæ, phaleræ, gratesque, manubiæ, & idus,
Antiæ & induciæ, simul insidæque, minæque.
Excubiæ, nonæ nugæ, tricæque, calendæ.
Quisquiliæ, thermæ, cunæ, diræ, exequiæque.
Inferiæ, & feriæ, sic primitiæque, plagæque.
Retia signantes, vt valuæ, diuitiæque.
Nuptiæ item & lactes. Addantur Thebæ & Athenæ.
Quod genus inuenias, & nomina plura locorum.

Rarius hæc primo, Plurali neutra leguntur: Neu. Plu.
Mœnia cum tesquis, præcordia, lustra ferarum.
Arma, mapalia, sic bellaria, munia, castra.
Funus iusta petit, petit & sponsalia virgo.
Rostra disertus amat, puerosque crepundia gestant.
Infantesque colunt cunabula, consulit exta
Augur, & absoluens superis effata recantat:
Festa Deûm poterunt, ceu Bacchanalia iungi.
Quod si plura leges, licet hac quoque classe reponas.

REDVDANTIA.

Hæc quasi luxuriant, varias imitantia formas: Redundantia.
Nam genus & vocem variant tonitrus tonitruque.
Sic clypeus clypeum, baculus baculum atque bacillum.
Sensus, & hoc sensum, tignus tignumque, Tapetum,
Atque tapes, punctus punctumque. Sinapis
Quod genus immutans fertur scelerata sinapis.
Sinus & hoc sinum, vas lactis, mendaque mendum.
Viscus & hoc viscum, sic cornu flexile cornum:

t Lucanus ait, Cornus tibi cura sinistri.
Euentus simul euentum. Sed quid moror istis?
Talia doctorum tibi lectio mille ministrat.
Sed tibi præterea quædam sunt Græca notanda,
Quæ quarto casu fœtum peperere Latinum.
Nam panther panthêra creat, crateraq́ꝫ crater.
Cassida cassis habet, sed & æther æthera fundit.
Hinc cratêra venit, venit æther, sic caput ipsum
Cassida magna tegit, nec vult panthera domari.

Nominatiui ex accusatiuis Græcis.

Vertitur his rectus, sensus manet & genus vnum,
Gibbus & hic gibber, cucumis cucumer, stipis & stips.
Sic cinis atqꝫ ciner, vomis vomer, scobis & scobs.
Puluis item puluer, pubis puber. Quibus addes
Quæ pariunt, or, & os, honor & labor, arbor, odorq́ꝫ.
His & apes & apis, plebs plebis. Sunt quoqꝫ multa
Accepta à græcis, geminam referentia formam,
Vt delphin delphinus, & hic elephas elephantus.
Sic congrus conger, meleâgrus sic meleâger.
Teucrus item Teucer. Dabis huc & cætera cuncta,
Quæ tibi par ratio dederint & lectio casta.
Hæc simul & quarti flexus sunt atqꝫ secundi.
Laurus enim lauri facit, & laurus genitiuo.
Sic quercus, pinus, pro fructu ac arbore ficus.
His colus atqꝫ penus, cornus quando arbor habetur.
Sic lacus atqꝫ domus, licet hæc nec vbiqꝫ recurrant.
His quoque plura leges, quæ priscis iure relinquas.
Et quæ luxuriant sunt adiectiua notanda
Multa: sed in primis quot & hæc tibi nomina fundunt,
Arma, iugum, neruus, somnus, cliuusq́ꝫ, animusq́ꝫ,
Et quot limus habet, quot frenum, & cera, bacillum,
A quibus, us, simul, is, formes, vt inermus inermis.
Rarior ast hilarus, vox est hilaris bene nota.

De

DE COMPARATIONE NOMINVM.

Nominum comparatio.

COmparantur nomina quorum significatio augeri minuiue potest. Gradus comparationis sunt tres.

Positiuus gradus.

Positiuus, qui rem sine excessu significat: vt Albus, Niger, Probus, Improbus.

Comparatiuus.

Comparatiuus, qui significationem sui positiui per aduerbinm Magis, auget: vt Albior. Probior, id est Magis albus. Magis probus.

Fit autem regulariter à primo positiui casu in, i, addita syllaba or: vt ab { Amici / Pudici } fit { Amitior. / Puditior.

Superlatiuus.

Superlatiuus, qui supra positiuum cum aduerbio Valde vel Maximè significat: vt.

Doctissimus, / Iustissimus, } id est { Valde doctus. vel maximè doctus. / Valde iustus. vel maximè iustus.

Fit autem regulariter à primo positiui casu in, i, adiectis, s, & simus: vt à { Candidi, / Prudenti } fit { Candidissimus. / Prudentissimus.

In Rimus.

Quæ verò positiua in, r, desinunt, adiecto rimus, superlatiuum formant: vt Pulcher, Pulcherrimus. Niger, Nigerimus.

Excipiuntur, Dextimus, à dexter. Maturimus, siue Maturissimus, ab antiquo Matur.

Sex ista in lis, superlatiuum formant in limus, nempe. Facilis, facillimus Docilis, docillimus. Agilis, agillimus. Gracilis, gracillimus. Humilis, humillimus. Similis simillimus.

Deriuata a dico, loquor. &c

Quæ deriuantur à Dico, loquor, volo, facio, ad hunc modum comparantur.

Maledicus, / Maledicentior, / Maledicentissimus } à dico. { Magniloquus, / Magniloquentior, / Magniloquẽtissimus } à loquor.

Plautus tamen à mendaciloquus & confidentiloquus vsurpat mendaciloquius & confidentiloquius.

Beneuolus, / Beneuolentior, / Beneuolentissimus. } à volo. { Magnificus, / Magnificentior, / Magnificentissimus } à facio.

Quoties uocalis præcedit Vs finale, comparatio fit per aduerbia Magis & Maximè: vt
Idoneus, Magis idoneus, Maximè idoneus.
Arduus, Magis arduus, Maximè arduus.

Comparatio inusitatior. Interim acre iuditium adhibendum est, vt quæ in legendis autoribus rarò occurrunt, rarò itidem vsurpentur:
Cuiusmodi sunt quæ sequuntur

Assiduior, Strenuior } { Egregiissimus. Mirificissimus. } { Pientissimus. vel piissimus.

Ipsissimus, Perpetuissimus, Tuissimus. } { Exiguissimus apud Ouidium. Multissimus apud Ciceronem.

COMPARATIO ANOMALA.

Bonus, Melior, Optimus:
Malus, Peior, Pessimus:
Magnus, Maior, Maximus } { Paruus, Minor, Minimus.

Comparatio irregularis. Multus plurimus, Multa plurima, Multum plus plurimum.
Vetus, Veterior, Veterrimus.
Deterior, Deterrimus. ab antiquo Deter.
Nequam, Nequior, Nequissimus.
Citra, Citerior, Citimus. Intra, Interior, Intimus.
Infra, Inferior, Infimus. Extra, Exterior, Extimus. vel Extremus. Supra, Superior, Supremus. vel Summus.
Post, Posterior, Postremus.
Vltra, Vlterior, Vltimus.
Prope, Propior, Proximus. à quo Proximior apud Ouidium.
Pridem, Prior, Primus. Diu, Diutior, Diutissimus,
Sæpe, Sæpius, Sæpissimè.

COMPARATIO DEFECTIVA.

Comparatio manca. Inclytus, Inclytissimus. } { Meritus, Meritissimus } { Opimus, Opimior { Sinister, Sinisterior.

{ Ocyor, Ocyssimus. ab ὠκύς. } { Nouus, Nouissimus, } { Iuuenis. Iunior.

Ado

{ Adolenſcens, Adoleſcentior, } { Senex, Senior. Maximus natu. } { Potior, Potiſſimus, } { Ante, Anterior.

{ Longinquus, Longinquior. } { Nuper, Nuperrimus. } { Pæne, Pæniſſimus.

Interdum etiam à ſubſtantiuis fit comparatio, ſed abuſiuè. *Comparatio abuſiua.*

vt { Neronior, Cinædior, Punior, } à { Nerone. Cinædo. Pœno.

DE PRONOMINE.

PRONOMEN eſt pars orationis, qua in demonſtranda aut repetenda re aliqua vtimur. *Pronomē.* Pronomina ſunt quindecim: Ego, Tu, Sui, Ille, Ipſe, Iſte, Hic, Is, Meus, Tuus, Suus, Noſter, Veſter, Noſtras, Veſtras. Quibus addi poſſunt & ſua compoſita:

vt { Egomet, Tute, Idem. & ſimilia. } Vt etiam { Qui, Quæ, Quod.

DE ACCIDENTIBVS PRONOMINVM.

Accidunt Pronomini, Species, Numerus, Caſus, Genus, Declinatio, Perſona, Figura. *Accidentia pronomini.*

Species pronominum eſt duplex { Primitiua, Deriuatiua. *Species pronom.*

Ad primitiuã ſpectant iſta: Ego, Tu, Sui, Ille, Ipſe, Iſte, Hic, Is,

Ex primitiuis alia ſunt, { Demonſtratiua, alia Relatiua. *Primiti.*

Demonſtratiua dicuntur eadem quæ & Primitiua, nimirum Ego, Tu, Sui, Ille, Ipſe, Iſte, Hic, Is. *Demonſtratiua*

Relatiua autem ſunt, { Ille, Ipſe, } { Hic, Is, } { Idem, Qui. *Relatiua*

Deriuatiua ſunt: Meus, Tuus, Suus, Noſter, Veſter, Noſtras, Veſtras.

Deriuatiuorum alia ſunt { Poſſeſsiua, alia Gentilia. *Deriuatiua.*

Possessiua Possessiua,Meus,Tuus,Suus,Noster,Vester.

Gentilia. Gentilia ex ea dicuntur, quòd gentem & nationem, vel partes & sectas significent: vt Nostras,Vestras,& Cuias nomen.

DE NVMERO.

Numerus in pronominibus. Numerus pronominũ duplex est, { Singularis, Pluralis, } vt { Ego. Nos.

DE CASV.

Casus in Pronomi. Casus autem sunt sex, quemadmodum in Nomine.

Vocatiuo carent omnia pronomina, prçter hçc quatuor. Tu, Meus,Noster,Nostras.

Martialis tamen pronomini Ipse,vocatiuum tribuere videtur, quum ait: *Vt Martis reuocetur amor, sæuiq; tonantis,*

A te Iuno peto Ceston, & ipsa Venus.

DE GENERE.

Genus in Pronominibus. Genera sunt in pronominibus, proinde vt in adiectiuis nominum. Alia enim ad tria genera referuntur: vt Ego,Tu,Sui. Alia per tria genera variantur pronomina: vt Meus,mea,meum.

DE DECLINATIONE.

Pronominum declinatio. Declinationes pronominum sunt quatuor. Genitiuus autem primç declinationis exit in I: vt

Ego. } gtõ { Mei. } { & Sui,quod Recto caret in v-
Tu. } gtõ { Tui. } { troque numero.

Secunda. Genitiuus secundæ desinit in ius, vel ius. Cuius formæ sunt

Ille,	Genitiuo	Illius.
Ipse,		Ipsius.
Iste,		Istius.
Hic,		Huius.
Is,		Eius.
Qui,		Cuius.

Tertia. Genitiuus tertiç declinationis exit in i,æ,i, quemadmodum nominum adiectiuorum,quç per tres terminationes variantur. Cuius sortis sunt.

Ntõ.

Ntō	Meus, mea, meum, Tuus, tua, tuum, Suus, sua, suum, Noster, nostra, nostrū, Vester, vestra, vestrum,	Gtō	Mei, meæ, mei. Tui, tuæ, tui. Sui, suæ, sui. Nostri, nostræ, nostri. Vestri, vestræ, vestri.

Genitiuus quartæ habet atis. ex quo ordine sunt, *Quarta.*

Nostras, Vestras, Cuias,	Genitiuo	Nostratis, Vestratis, Cuiatis.

Cæteri obliqui, in vtroque numero, ad formam nominum tertiæ declinationis inflectuntur.

DE PERSONA.

Personæ Pronominum sunt tres: Prima, Secunda, Tertia, vt Ego, Tu, Ille. *Persona Pronomi.*

DE FIGVRA.

Figura est duplex, Simplex, Composita, vt Ego. Egomet. *Figura.*

Pronomina inter se componuntur: vt Egoipse, Tuipse, Suipsius, Meipsius. *Pronominū compositio.*

Ntō	Istic, Istæc, Istoc,	Accusat.	Istunc, Istanc, Istoc.	Ablat.	Istoc, Istac, Istoc.

Plu, Nominatiuo & accusatiuo Istæc.

Eodem modo declinatur & Illic, Illęc, Illoc.

Componuntur etiam cum nominibus: vt Cuiusmodi, huiusmodi, istiusmodi, illiusmodi.

Componuntur & cum præpositionibus: vt Mecum, Tecum, Secum, Nobiscum, Vobiscum, Quicum, Quibuscum.

Componuntur itidem & cum aduerbijs

Eccum, Eccam, Eccos, Eccas.	ab Ecce.	Ellum, Ellam, Ellos, Ellas,	ab Ecce.

Vt & idem quoq;, ab is, & demum.

Cum Coniunctione quoq; componuntur: vt

Ntō	Hiccine, Hæccine, Hoccine,	actō	Hunccine, Hanccine, Hoccine,	abltō	Hoccine, Haccine, Hoccine.

Plural. Hæccine, neutrum.

Componuntur denique cum syllabicis adiectionibus: vt Met, Te, Ce, Pte.

Met. Met, adijcitur primæ & secundæ personæ: vt Egomet, meimet, mihimet, memet, nosmet. &c. Sic Sibimet quoq; ac Semet dicimus.

Tumet autem in recto non dicimus, ne putetur esse verbum à Tumeo: Sed tuimet, tibimet, temet, vosmet. &c.

Te. Te adijcitur istis { Tu, Te, } vt { Tute. Tete.

Ce. Ce adijcitur obliquis horum pronominum, Hic, Ille, Iste, quoties in s, desinunt:

vt { Huiusce, hisce, Illiusce, Istiusce, } { Hosce: Illosce, Istosce.

Pte. Pte, apponitur istis ablatiuis, { Mea, Tua, Sua, Nostra, Vestra, } vt { Meapte, Tuapte, Suapte, Nostrapte, Vestrapte.

Interdum etiam masculinis & neutris adijci solet: vt Meapte marte. Tuopte labore. Suopte iumento. Nostropte damno. &c. Quis & Qui, ad hunc modum componuntur.

Quis. Quis, in compositione hisce particulis postponitur.

En, Ne, Alius, Num, Si, } vt { Ecquis. Nequis. Aliquis. Nunquis. Siquis. } Et hęc tam in fœminino singulari, quàm in neutro plurali, Qua habent non Quæ: vt Si qua mulier. Nequa flagitia. &c. Præter Ecquis, quod vtrunq; in

Ecquis. fœminino habere reperitur, Ecquæ & Ecqua.

His

His articulis præponitur Quis, in compositione,

Nam, Piam, Putas, Quam, Que — vt — Quisnam, Quispiam, Quisputas, Quisquam, Quisque, — Et hęc vbique (preterquam in ablatiuo singulari) Quę habent, non Qua: vt Quænam doctrina. Negotia quæpiam. Optima quæque.

Quis, etiam cum seipso componitur: vt Quisquis: quod & in hunc modum variantur. Quis.

Ntõ { Quisquis, Quicquid, } Accusatiuo quicquid: Abltõ { Quoquo, Quaqua, Quoquo.

Qui, in compositione prȩponitur his particulis:

Dam, Vis, Libet, Cunq; — vt — Quidam, Quiuis, Quilibet, Quicunq; — Et hęc vbique preterquam in ablatiuo singulari Quæ retinent, non Qua: vt Quędam puella, Quæcunq; facinora. Qui.

DE VERBO.

VERBVM EST PARS ORAtionis, quæ modis & temporibus inflexa, esse aliquid, agereue, aut pati significat: vt Sum, Existo, Moueo, Tango, Moueor, Tangor. Verbum.

Verbũ diuitur in primis, in { Personale, Impersonale, } vt { Doceo, Oportet.

Personale est, quod certis personis distinguitur: vt Ego lego, Tu legis, Hic legit, Illi legunt. Personale

Contrà, Impersonale dicitur, quod diuersarum personarum vocibus non distinguitur nec variatur: ut Pœnitet, Tædet, Miseret, Oportet. Impersonale.

DE ACCIDENTIBVS VERBO.

Verbo quidem accidunt ista, { Genus, Modus, Tempus, Figura, } { Species, Persona, Numerus, Coniugatio. Accidentia verbo

DE GENERE.

Verborũ genera. Quinque sunt verborũ genera. { Actiuum, Passiuum, Neutrum, } { Deponens, Commune.

ACTIVVM.

Actiuum. Actiuum est quod agere significat, & in O finitum, passiuum in Or formare potest: vt
Doceo, Doceor. Lego, Legor.

PASSIVVM.

Passiuum Passiuum est, quod pati significat, & in Or finitum, actiuã formam R, dempto, resumere potest: vt
Amor, Amo: Afficior, Afficio.

NEVTRVM.

Neutrum Neutrum est, quod in O, vel M, finitum, nec actiuam nec passiuam formam integrè induere potest: vt Curro, Ambulo, Iaceo, Sum

Neutrorum tria sunt genera.

Neutrum substant. Nam aliud substantiuum dicitur: vt { Sum, Es, } { Est, Sumus. &c.

Neutrum absolutũ. Aliud absolutum, sic dictum, quod ipsum per se sensum absoluat. atque hoc rursum duplex est, Nam alterum actionem completam in ipso verbo significat, nec in aliud transeuntem: vt Ambio, Dormio, Pluit, Ningit.

Alterum verò passionem in ipso completam indicat: vt Palleo, Rubeo, Albesco, Nigresco.

Est præterea & aliud, cuius actio in rem cognatæ significationis transit, ac tertiam personam passiuæ vocis usurpat:

vt { Bibo vinum, Curro stadium, Viuo vitam, } { Vinum bibitur. Stadium curritur. Vita viuitur.

Sunt deniq; quæ simplicia quidem neutra sunt, composita verò agendi vim concipiunt: vt
Eo, Mingo: Adeo, Commingo.

DEPONENS.

Deponens, quod in or, finitum, vel actiui significationem habet: vt Loquor verbum: vel neutri: vt Philosophor. Deponens

COMMVNE.

Commune, quod in Or finitum, tam actiuam quam passiuam significationem obtinet: vt Cōmue,

Veneror, Criminor, Consolor, Stipulor, Speculor, Osculor, Adûlor, Frustror, Dignor, Testor, Interpretor, Amplector, Meditor, Experior, Ementior.

Multaq; id genus alia, quæ passim apud veteres reperias.

DE MODO.

Modi verborum sex enumerantur. Modi verborum.

Indicatiuus, qui simpliciter aliquid fieri aut non fieri definit: vt *Probitas laudatur & alget*. Hic modus aliquando per interrogationem vsurpatur: vt *Quis legit hæc?* aliquando per dubitationem: vt *An in astu venit aliud ex alio malum?* Indicatiuus.

Imperatiuus, quo inter imperandum vtimur. Hic modus futurum non habet, sed præsens duplex: vt apud Propertium. Imperatiuus.

Aut si es dura, nega: sin es non dura venito.

Verg. *Tityre dum redeo, breuis est via, pasce capellas.*

Et potum pastas age Tityre, & inter agendum

Occursare capro (cornu ferit ille) caueto.

Præteritum autem à subiunctiuo mutuatur:

Cicero. *Sed amabo te, nihil incommodo valetudinis tuæ feceris.*

Martialis. *Dic quotus es, quanti cupias cœnare, nec vllum*

Addideris verbum, cœna parata tibi est.

Quin & illa passiua { Præceptum sit, Dictum sit, Determinatum sit, } præteriti imperatiui esse fatetur Priscianus. Hic modus etiam Permissiuus dicitur. quod interdum per hunc Permissio significetur, vt apud Vergilium.

Si sine pace tua atq; inuito numine Troes

Italiam petiere, luant peccata, nec illos *Iuueris auxilio.*

Deniquc

Denique aliquando etiam Suppositiuus aut Hortatiuus appellatur: vt *Eamus, & in media arma ruamus.*

Optatiuus. Optatiuus, quo optamus fieri rem aliquam. nec refert factáne sit, an fiat, an sit facienda. vt *Vtinam bonis literis suus detur honos.*

Modus Optatiuus, Potentialis & Subiunctiuus, quinque separata iisdem vocibus, tempora habere videntur: vt est author Linacrus. Præterea notandum est, Præsens huius modi adsumere quandoque significationem Futuri: vt *Vtinam aliquando tecum loquar.*

Potentialis. Potentialis, quo posse, velle aut deberi fieri aliquid significamus: vt *Expectes eadem à summo minimoque poëta.* pro Potes expectare. *Non expectes vt statim gratias agat, qui sanatur inuitus.* pro non debes expectare. *Quis enim rem tam veterem pro certo affirmet?* pro vult affirmare.

Græcorũ optandi modus. Græci hunc modum nunc per Indicatiuum, nunc per Optatiuum modum & particulam ἂν exprimunt.

Subiunctiuus. Subiunctiuus, qui nisi alteri subiiciatur orationi, vel alteram sibi subiectam orationem habeat, per se sententiam non absoluit: vt *Si fueris fœlix, multos numerabis amicos.*

Tempora si fuerint nubila, solus eris.

Tempora igitur vocibus hi tres modi per omnia (sicut dictum est) conueniunt: discernuntur verò significatu & signis. Optatiuus enim semper adhæret aduerbio cuipiam optandi: vt *Vtinam veniet aliquando tempus.* Potentialis verò neque vllum aduerbium adiunctum habet, nec Coniunctionem. Subiunctiuus autem semper aliquam coniunctionem annexam habet: vt *Si venero. Vt taceas. Quum cœnauero.*

Infinitiuus. Infinitiuus, qui agere quidem aut pati significat, at citra certam numeri & personæ differentiam: vt *Malim probus esse quàm haberi.*

DE TEMPORE.

Tempora sunt quinque.

Præsens. Præsens, quo actio nunc geri significatur: vt *Scribo.*

Preterimperf. Imperfectum, quo prius quidem aliquid in agendo fuisse significatur, non tamen absolutam tunc temporis fuisse actionem.

Vergilius.

Virgilius. *Hic templum Iunoni ingens, Sydonia Dido*
Condebat. Erat enim adhuc in opere.

Perfectum, quo præterita absolutaq́ꝫ significatur actio. Hoc in Paſsiuis, Deponentibus & Communibus duplex eſt, & ob id duplici circuitione explicatum.

Alterum, quo proximè præteritum exprimitur: ut *Pranſus ſum.* alterum, quo ulterius præteritum indicatur: ut *Pranſus fui* Non enim ſi modo pranſus ſis, Pranſus fui, commodè aptéue dixeris.

Pluſquam perfectũ, quo actio iam diu præterita ſignificatur. *Præter-pluſquam perfectũ.*

Futurum, quo res in futuro gerenda ſignificatur. Hic Promiſsiuus modus à nonnullis vocatur, quòd videatur aliquid promittere aut velle facere. Ouid. *Futurum.*

Ibimus ô Nymphæ, monſtrataq́ꝫ ſaxa petemus.

Huius aliud genus eſt, quod Exactum uocant: ut *Videro, Abiero.* Terent. *Si te æquo animo ferre accipiet, negligentem feceris.*

Quod quidem Exactum, futurum etiam in ſubiunctiuo modo reperitur. Plinius. *Ero ſecurior dum legam, ſtatimq́ꝫ timebo quum legero.*

DE FIGVRA.

Figura verborũ.

Figura eſt duplex { Simplex / Compoſita } vt { Facio, / Calefacio.

Verba compoſita, quorum ſimplicia exoleuerunt, ſunt Defendo, Offendo, Aſpicio, Conſpicio, Experior, Comperior, Expedio, Impedio, Deleo, Imbuo, Compello, Appello, Incendo, Accendo, Ingruo, Congruo, Infligo, Inſtigo, Impleo, Compleo, & id genus alia.

Quædam etiã videntur à græcis nata: vt { Impleo, à πλῶ / Percello, à κέλλω.

DE SPECIE.

Species eſt duplex.

Primitiua, quæ eſt prima verbi poſitio: vt Ferueo. *Primitiua.*

Diriuatiua, quæ à primitiua deducitur: vt Ferueſco. *Deriuatiua.*

Deriuatiuæ genera ſunt quinque.

Inchoatiua à grammaticis appellata, quæ Valla meditatiua

Inchoatiua. ua potius & augmentatiua appellat, in Sco desinunt: vt Labasco, calesco, ingemisco, edormisco.

Hæc aut inchoationem significant: vt Lucescit. id est, incipit lucere, aut certè gliscere & intendi, vt apud Vergilium. *Explere mentem nequit, ardescitq; tuendo.* hoc est, magis magisq; ardet, Ex his plæraq; pro thematibus primarijs vsurpantur: vt *Timesco, hisco, conticesco.* id est, *timeo, hio, taceo.*

Frequentatiua. Frequentatiua desinunt in to, so, xo, aut, tor: vt Visito, Affecto, Scriptito, Pulso, Viso, Quasso, Nexo, Texo, Vexo, Sector, Scitor, Sciscitor.

Significant autem vel assiduitatem quandam, vel conatum: Dictito, id est, frequenter dico. viso, id est, Eo ad videndum.

Apparatiua. Huc pertinent & illa. Vellico, fodico, albico, & similia id genus, quæ à grammaticis etiam Apparatiua appellari solent.

Desideratiua. Desideratiua finiunt in Vrio: vt Lecturio, Parturio, Esurio, Cœnaturio. Hæc ad significationem suorum primitiuorum studium atq; appetentiam quandam adijciunt: vt Lecturio, id est, Legere cupio. Cœnaturio, id est, Cupio cœnare.

Diminutiua. Diminutiua in Lo, Vel sso exeunt: vt Sorbillo, cantillo, pitisso. id est, parum ac modicè sorbeo, canto, bibo.

Imitatiua. Imitatiua, sunt quæ imitationem significant: vt Patrisso, Atticisso, Platonisso. At latini hac forma non adeò delectati sunt, vnde pro græcisso, Græcor vsi sunt: vt Cornicor à cornice. Vulpinor à vulpe. Bacchor à Baccho.

DE PERSONA.

Personæ verborũ. Tres sunt verbi personæ. { Prima, Secunda, Tertia } vt { Lego. Legis. Legit. }

DE NVMERO.

Numeri verborũ. Numeri suut item duo { Singularis, Pluralis } vt { Lego. Legimus. }

DE CONIVGATIONE.

Coniugatio. Quandoquidem de coniugandorum verborum ratione in Rudimentis Anglicis traditum est (quę pueri, tanquam ungues

suos

suos exactissimè callere debent) proximum fuerit, vt hæ Gulielmi Lilij de præteritis & supinis regulæ lucidissimæ quidem illæ, compendiosissimæq;, nec sanè minus vtiles, pari auiditate imbibantur.

DE SIMPLICIVM VERBORVM PRAETERITIS.

Prima Coniugatio.

AS in præsenti perfectum format in aui,
Vt no, nas, naui, vocito, vocitas, vocitaui.
Deme lauo laui, iuuo iuui, nexoq; nexui.
Et seco quod secui, neco quod necui, mico verbum
Quod micui, plico quod plicui, frito quod fricui dat.
Sic domo quod domui, tono quod tonui, sono verbum
Quod sonui, crepo quod crepui, veto quod vetui dat.
Atq; cubo cubui. Roro hæc formantur in aui.
Do das, rite dedi, sto stas, formare steti uult.

Secunda coniugatio.

ES in præsenti, perfectum format ui dans.
Vt nigreo nigres nigrui: Iubeo excipe iussi.
Sorbeo sorbui habet, sorpsi quoq;: Mulceo mulsi.
Luceo vult luxi, sedeo sedi, videoq;
Vult vidi, sed prandeo prandi, strideo stridi:
Quatuor his infra geminatur syllaba prima.
Pendeo nanq; pependi, mordeo vultq; momordi.
Spondeo habere spopondi, tondeo vultq; totondi.
Suadeo suasi, rideo risi, habet ardeo & arsi.
L, uel R, ante geo, si stet geo, vertitur in si:
Vrgeo ut vrsi, mulgeo mulsi, dat quoq; mulxi.
Frigeo frixi, lugeo luxi, habet augeo & auxi.
Dat fleo fles fleui, leo les leui, indeq; natum.
Deleo deleui, pleo ples pleui, neo neui.
A maneo mansi formatur, torqueo torsi.

Et nixi. Iunge his cieo ciui, vieoq; vieui.

TERTIA CONIVGATIO.

TErtia præteritum formabit vt hîc manifestum.
Bo. Bo fit bi; vt lambo lambi. Scribo excipe scripsi.
Et nubo nupsi, antiquum cumbo cubui dat.
Co. Co fit ci, vt vinco vici: vult parco peperci
Et parsi. Dico dixi: duco quoq; duxi.
Do. Do, fit di, vt mando mandi. Sed scindo scidi dat.
Findo fidi, fundo fudi, tundo tutudiq;.
Pendo pependi, tondo totondi, pedo pepedi.
Iunge cado cecidi: pro verbero, cædo cecîdi.
Cedo. Cedo pro discedere siue locum dare, cessi.
Vado, rado, lædo, ludo, diuido, trudo,
Claudo, plaudo, rodo, ex do semper faciunt si.
Go. Go fit xi, vt iungo iunxi. Sed, r, ante go, vult si.
Vt spargo sparsi, lego legi, & ago facit egi.
Dat tango tetigi, pungo punxi, pupugique.
Dat frango fregi: cum signat pango paciscì,
Vult pepigi. pro iungo, pegi, pro cano panxi.
Ho. Ho fit xi, traho ceu traxi docet, & veho vexi.
Lo. Lo fit ui, colo ceu colui. Psallo excipe cum p,
Et sallo sine p, nam salli format vtrumq;.
Dat vello velli, vulsi quoque: fallo fefelli.
Cello pro frango, ceculi, pello pepuliq;.
Mo. Mo fit ui, vomo ceu vomui. Sed emo facit emi:
Como petit compsi, promo prompsi. Adijce demo
Quod format dempsi, sumo sumpsi, premo pressi.
No. No fit ui, sino ceu siui, Temno excipe tempsi.
Dat sterno straui, sperno spreui, lino leui,
Interdum lini & liui. Cerno quoque creui.
Gigno, pono, cano, genui, posui, cecini dant.
Po. Po fit psi, vt scalpo scalpsi: Rumpo excipe rupi:
Et strepo quod format strepui, crepo quod crepui dat.

Quo

Quo fit qui,vt linquo liqui: coquo demito coxi. Quo.
Ro fit ui,sero ceu p ro planto & semino,seui: Ro.
Quod serui melius dat,mutans significatum.
Vult verro verri & versi,vro vsi,gero gessi,
Quæro quæsiui,tero triui,curro cucurri.
So,velut accerso,arcesso,incesso,atq; lacesso. So.
Formabit siui. Sed tolle capesso capessi,
Quodq; capessiui facit: atq; facesso facessi.
Sic viso visi: Sed pinso pinsui habebit.
Sco fit ui,vt pasco paui,vult posco poposci. Sco.
Vult didici disco,quexi formare quinisco.
To fit ti,vt verto verti. Sed sisto notetur To.
Pro facio stare actiuum,nam iure stiti dat.
Sterto stertui habet,meto messui. Ab ecto fit exi:
Vt flecto flexi,pecto dat pexui,habetq;
Pexi. Etiam necto dat nexui,habet quoq; nexi.
Dat mitto misi,petij peto siue petiui.
Vo fit ui: vt uoluo uolui: uiuo excipe vixi. Vo.
Nexo vt nexui habet,sic texo texui habebit.
Fit cio,ci: vt facio feci,iacio quoque ieci. Cio.
Antiquum lacio lexi,specio quoque spexi.
Fit dio,di: vt fodio fodi. Gio ceu fugio,gi. Dio.
Fit pio,pi: vt capio cepi,cupio excipe piui. Gio.
Et rapio rapui,sapio sapui,atq; sapiui. Pio.
Fit rio,ri: vt pario peperi: Tio ssi geminans,S, Rio.
Vt quatio quassi,quod uix reperitur in usu. Tio.
Denique uō fit uī,ut statuo statui,pluo pluui Vō.
Format,siue pluī. Struo sed struxi,fluo fluxi.

QVARTA CONIVGATIO.

QVarta dat is iui,monstrat scio scis tibi sciui.
Excipias,uenio dans ueni,cambio campsi.

Raucio rausi, farcio farsi, sarcio sarsi.
Sepio sepsi, sentio sensi, fulsio fulsi.
Haurio item hausi, sancio sanxi, vincio uinxi.
Pes pro- Pro salto, salio salui, & amicio amicui dat.
seleusma- Parcius vtemur, cambiui, hauriui, amiciui,
ticum. Sepiui, sanciui, sarciui, atque saliui.

DE COMPOSITORVM VERBORVM PRAETERITIS.

PRæteritum dat idem simplex & compositiuum,
Vt docui edocui monstrat. Sed syllaba semper
Quam simplex geminat, composito non geminatur:
Præterquam tribus his, præcurro, excurro, repungo,
Atque à do, disco, sto, posco, rite creatis.

Plico. A plico compositum cum sub, vel nomine, vt ista:
Supplico, multiplico, gaudent formare plicaui.
Applico, multiplico, replico, explico, ui vel in aui.

Oleo. Quamuis vult oleo simplex olui, tamen inde
Quoduis compositum, melius formabit oleui.
Simplicis at formam Redolet sequitur Suboletque.

Pungo. Composita à pango, formabunt omnia punxi.
Vult vnum pupugi, interdumque repungo repunxi.

Do. Natum à do, quando est flexio tertia, vt addo,
Credo, edo, dedo, reddo, perdo, abdo vel obdo.
Condo, indo, trado, prodo, vendo, didi: At vnum
Abscondo absCondi. Natum à sto stas, stiti habebit.

MVTANTIA primam vocalem vbique in E.

Verba hæc simplicia præsentis præteritique,
Si componantur, vocalem primam in E, mutant.
Damno, lacto, sacro, fallo, arceo, tracto, fatiscor.

Partio. Partio, carpo, patro, scando, spargo, parioque,
Cuius nata peri, duo comperit & reperit dant.
Cætera sed perui, velut hæc aperire, operire.

A pasco

A pasco paui tantùm. Composita notentur. Pasco.
Hæc duo, compesco, dispesco, pescuī habere.
Cætera vt epasco, seruabunt simplicis usum.

Mutantia prima m vocalem ubiq; in, I.

Hæc, hàbeo, lateo, salio, statuo, cado, lædo,
Pango dans pegi, cano, quæro, cædo cecìdi:
Tango, egeo, teneo, taceo, sapio, rapioq́;,
Si componantur, vocalem primam in I, mutant.
Vt rapio rapui, eripio eripui. A cano natum Cano.
Præteritum per uī, ceu concino continuī dat.
A placeo sic displiceo: sed simplicis vsum Placeo.
Hæc duo complaceo, cum perplaceo bene seruant.
Composita à pango, retinent A, quatuor ista: Pango
Depango, oppango, circumpango, atq; repango.
A maneo mansi. Minuū dant quatuor ista:
Præmineo, emineo, cum promineo, immineoq́;. Maneo.
Simplicis at verbi seruabunt cætera formam.
Composita à scalpo, calco, salto, a, per, u, mutant,
Id tibi demonstrant, exculpo, inculco, resulto.
Composita à claudo, quatio, lauo, reijciunt, a,
Id docet à claudo, occludo, excludo, à quatioq́;
Percutio, excutio: à lauo, proluo, diluo nata.

Mutantia primam vocalem ubiq; in I, præterquam in præterito.

Hæc si componas, ago, emo, sedeo, rego, frango,
Et capio, iacio, lacio, specio, premo, semper
Vocalem primam præsentis in I, sibi mutant.
Præteriti nunquam, ceu frango, refringo refregi:
A capio, incipio incepi. Sed pauca notentur,
Nanq; suum simplex perago sequitur, satagóque.
Vtq; ab ago, dego dat degi, cogo coegi. Ago.
A rego, sic pergo perrexi: vult quoque surgo Rego.
Surrexi: media præsentis syllaba adempta.

Nil uariat facio, nisi præposito præeunte.
Id docet olfacio, cum calfacio, inficióque.
Lego. A lego nata, re, se, per, præ, sub, trans præeunte,
Præsentis seruant uocalem, in i, cætera mutant.
De quibus hæc, intelligo, diligo, negligo tantùm
Præteritum lexi faciunt, reliqua omnia legi.

DE SIMPLICIVM VERBORVM SVPINIS.

NVnc ex præterito discas formare supinum.
Bi. Bi, sibi tum format, sic nanque bibi bibitum fit.
Ci. Ci fit ctum, ut uici uictum, testatur & ici
Dans ictum, feci factum, ieci quoque iactum.
Di. Di fit sum, ut uidi ui sum: quædam geminant, S:
Vt pandi passum, sedi sessum, adde scidi, quod
Dat scissum, atque fidi fissum, fodi quoque fossum.
Hic etiam aduertes, quod syllaba prima supinis,
Quam uult præteritum geminari, non geminatur.
Idque totondi dans tonsum docet, atque cecîdi
Quod cæsum, & cêcidi quod dat casum, atque tetendi
Quod tensum & tentum: tutudi tunsum, atque pepêdi
Quod format peditum, adde dedi quod iure datum uult.
Gi. Gi fit ctum, ut legi lectum, pegi pepigique
Dat pactum, fregi fractum, tetigi quoque tactum,
Egi actum, pupugi punctum, fugi fugitum dat.
Li. Li fit sum, ut salli, stans pro sale condio, salsum.
Dat pepuli pulsum, ceculi culsum, atque fefelli
Falsum. Dat uelli uulsum, tuli habet quoque latum.
Mi, Ni, Mi, ni, pi, qui, tum fiunt, uelut hic manifestum:
Pi, Qui. Emi emptum, ueni uentum, cecini à cano cantum.
A capio cepi dans captum, à cœpio ceptum.
A rumpo rupi ruptum: liqui quoque lictum,.
Ri. Ri fit sum, ut uerri uersum, peperi excipe partum.
Si. Si fit sum, ut uisi uisum: tamen s, geminato.

Misi

Misi formabit missum, fulsi excipe fultum.
Hausi haustum, sarsi sartum, farsi quoque fartum.
Vssi vstum, gessi gestum, torsi duo tortum
Et torsum, indulsi indultum, indulsumque requirit.
Psi fit ptum, vt scripsi scriptum, campsi excipe campsum. *Psi.*
Ti fit tum, à sto nanque steti, à sistoque stiti fit *Ti.*
Præterito, commune statum, verti excipe versum.
Vi fit ctum, flaui vt flatum, paui excipe pastum. *Vi.*
Dat laui lotum, interdum lautum atque lauatum.
Potaui potum, interdum facit & potatum.
Sed faui fautum, caui cautum, à sero seui
Formes rite satum. Leui, linique litum dat:
Solui à soluo solutum, volui à voluo volutum.
Vult singultiui singultum, væneo vænis
Væniui, vænum. Sepeliui rite sepultum.
Quod dat iuī dat itum, vt domuī domitum: excipe quoduis *Vi.*
Verbum in uō, quia semper uī formabit in utum.
Exuī vt exutum: à ruo deme ruī ruitum dans.
Vult secuī sectum, necuī nectum, fricuique
Frictum. miscuī item mixtum, amicuī dat amictum. *Proceleusmaticus.*
Torruī habet tostum, docuī doctum, tenuique
Tentum, consului consultum: alui altum, alitumque.
Sic saluī saltum: colui occului quoque cultum.
Pinsui habet pistum, rapuī raptum, seruique
A sero, vult sertum: sic texuī habet quoque textum.
Hæc sed uī mutant in sum: nam censeo censum.
Celui habet celsum: meto messui, habet quoque messum.
Nexui item nexum: sic pexui habet quoque pexum.
Dat patui passum, carui cassum, caritumque.
Xi fit ctum, vt vinxi vinctum: quinque abijciunt n: *Xi.*
Nam finxi fictum, minxi mictum, Inque supino
Dat pinxi pictum: strinxi, rinxi quoque rictum:
Xum, flexi, plexi, fixi dant, & fluo fluxum.

COMPOSITORVM VERBORVM SVPINA.

COmpositum vt simplex formatur quod ꝑ supinum.
Quamuis non eadem stet semper syllaba vtrique.
Tundo. Composita à tunsum, dempta, n, tusum: à ruitum fit,
Ruo. Dempta vocali media, rutum: à saltum quoque sultum.
Salio. A sero, quando satum format, composita situm dant.
Sero. Hæc captum, factum, iactum, raptum, a, per, e, mutant.
Et cantum, partum, sparsum, carptum, quoque fartum.
Edo. Verbum edo compositum, non estum, sed facit esum.
Vnum duntaxat comedo, formabit vtrunque.
A nosco tantum duo, cognitum & agnitum habentur.
Cætera dant notum, nullo est iam noscitum in vsu.

PRAETERITA VERBORVM IN OR.

VErba in or, admittunt ex posteriore supino
Præteritum, verso, u, per us, & sum consociato
Vel fui: vt à lectu, lectus sum uel fui. At horum
Nunc est deponens, nunc est commune notandum.
Patior. Nam labor lapsus. Patior dat passus, & eius
Nata, vt compatior compassus, perpetiorꝗ
Fateor. Formans perpessus. Fateor quod fassus, & inde
Nata, vt confiteor, confessus, diffiteorꝗ
Gradior. Formans diffessus: Gradior dat gressus, & inde
Nata, ut digredior digressus. Iunge fatiscor.
Fessus sum: mensus sum metior: vtor & vsus.
Pro texo orditus, dat pro incepto ordior orsus.
Nitor nisus uel nixus sum, ulciscor & ultus.
Irascor simul iratus, reor atꝗ ratus sum.
Obliuiscor uult oblitus sum, fruor optat
Fructus uel fruitus, misereri iunge misertus.
Tuor. Vtuult tuor & tueor, non tutus sed tuitus sum.
Quamuis & tutum & tuitum sit utriꝗ supinum.
A loquor adde loquutus, & à sequor adde sequutus.

Experior facit expertus, format paciscor
Gaudet pactus sum, nanciscor nactus: Apiscor. Apiscor
Quod uetus est uerbū, aptus sum, unde adipiscor, adeptus.
Iunge queror questus, proficiscor iunge profectus.
Expergiscor, sum experrectus. Et hæc quoque commi- Hypermeter.
niscor commentus *sum*, nascor natus, moriorque
Mortuus, atque orior, quod præteritum facit ortus.

DE VERBIS GEMINVM PRAETERITVM FORMANTIBVS.

PRæteritum actiuæ & passiuæ uocis habent hæc. *Versus hypermeter.*
Cœno cœnaui & cœnatus sum, tibi formant.
Iuro iuraui & iuratus: potoque potaui
Et potus, titubo titubaui uel titubatus.
Sic careo carui & cassus sum: prandeo prandi
Et pransus: pateo patuī & passus: placeoque
Dat placui & placitus: suesco sueui, atque suetus.
Væneo pro uendor, ueniui, uenditus & sum.
Nubo nupsi nuptaque sum: mereor meritus sum
Vel merui: adde libet libuit, libitum. Et licet adde,
Quod licuit licitum. Tædet quod tæduit, & dat
Pertæsum: adde pudet, faciens puduit puditumque.
Atque piget, tibi quod format piguit, pigitumque.

DE NEVTROPASSIVORVM PRAETERITIS.

NEutropassiuum sic præteritum tibi format. *Versus hypermeter.*
Gaudeo gauisus sum, fido fisus, & audeo
Ausus sum, fio factus, soleo solitus sum.
Mœreo sum mœstus, sed Phoce nomen habetur.

De uerbis præteritum mutantibus.

Quædam præteritum uerba accipiunt aliunde,
Inceptiuum in sco, stans pro primario, adoptat,

Præteritum eiusdem verbi. vult ergo tepesco
A tepeo, tepui. i ferueſco à ferueo ferui.
A video cerno, vult vidi: à percutio〈q〉;
Percuſſi, ferio: à mingo vult meio minxi:
A ſedeo ſido, vult ſidi: à ſuffero tollo,
Hyper meter. Suſtuli. & à fuo ſum, fui: & à tulo rite fero tuli,
A ſto, ſiſto, ſteti, tantum pro ſtare: furóque
Inſaniui, à verbo eiuſdem ſignificati.
Sic poſcunt veſcor, medeor, liquor & reminiſcor.
Præteritum à paſcor, medicor, liqueſio, recordor.

DE VERIS præterito carentibus.

Præteritum fugiunt, vergo, ambigo, gliſco, fathiſco,
Polleo, nideo. Ad hæc inceptiua, vt pueraſco.
Et paſſiua quibus caruere actiua ſupinis:
Vt metuor, timeor, Meditatiua omnia, præter
Parturio, eſurio. quæ præteritum duo ſeruant,

DE VERIS ſupinum raro admittentibus.

Hęc raro aut nunquam retinebunt verba ſupinum:
Lambo, mico, micui, rudo, ſcabo, parco peperci.
Diſpeſco, poſco, diſco, compeſco, quiniſco.
Dego, ango, ſugo, lingo, mingo, ſatagóque.
Pſallo, volo, nolo, malo, tremo, ſtrideo, ſtrido.
Flaueo, liueo, auet, paueo, conniueo, feruet.
A nuo compoſitum, vt renuo, à cado, vt incido, præter
Occido quod facit occaſum, recidóque recaſum,
Reſpuo, lingo, luo, metuo, cluo, frigeo, caluo,
Et ſterto, timeo: ſic luceo, & arceo, cuius
Compoſita ercitum habent. Sed à gruo, vt ingruo natum.
Et quæcunque in ui, formantur neutra ſecundæ:
Exceptis, oleo, doleo, placeo, taceo〈q〉;,
Pareo, item careo, noceo, pateo, lateo〈q〉;,
Et valeo, caleo, gaudent hæc nam〈q〉; ſupino,

DE VERBIS DEFECTIVIS.

Sed nunc vt totum percurras ordine verbum,
Istis pauca dabis mutilata & anomala verba.
Quæ quia clauda quidem remanent, nec versibus apta,
Qui rectis pedibus plenisq; incedere gaudent,
Hisce sequens dabitur quem cernis sermo solutus.

AIO.

Præsens indicatiuus, Aio, Ais, Ait. Plural. Aiunt. Aio.
Præterimperf. Aiebam, Aiebas, Aiebat. Pluraliter: Aiebamus, Aiebatis, Aiebant. Imperatiuus. Ai.
Præsens opt. Poten. & subiun. { Aias, Aiat, } Plurali. { Aiamus. Aiant.
Præsens participium. Aians.

AVSIM.

Præsens Optat. & Subiunctiuus. { Ausim, Ausis, Ausit, } Pluraliter. Ausint. Ausim.

AVE.

Imperatiuus: Aue, Aueto. Pluraliter. Auete, Auetote. Aue

CEDO.

Imperatiuus. Cedo. Pluraliter. Cedite. Cedo.

FAXO.

Futur. { Faxo, Faxis, Faxit, } pro { Faciam, vel Fecero. } Plural. Faxint. Faxo.

FOREM.

Imperfect. Optat. Poten. & subiunct. { Forem, Fores, Foret, } pro { Essem, Esses, Esset } Plu. Forent. Forem.
Infinitiuus, Fore. id est, futurum esse.

QVAESO.

Præsens indicat. Quæso. Pluraliter. Quæsumus. Quæso.

INFIT.

Infit. Infit, sola vox est, Dicit seu dixit, significans.

INQVIO & Inquam.

Inquio. Præsens indica. { Inquio, vel Inquam, Inquis, Inquit. } Plural. Inquiunt.

Præterperfect. Inquisti, Inquit. Futur. Inquies, Inquiet.

Imperatiuus. { Inque. apud Terentium. Inquio. apud Plautum.

Præsens Optatiuus, Potent. & Subiunctiuus, Inquiat.

Participium, Inquiens.

Odi, &c. Hæc quatuor sequentia, Odi, cœpi, memini, noui, omnes voces præteriti perfecti, & plusquam perfecti, omnium modorum integras habent: vt & futuri quoq;, quoties à præterito indicatiui formantur: in reliquis, magna ex parte deficiunt, nisi quòd Memini, in imperatiuo sing. Memento. Plural. Mementote habet.

Notabunt præ terea pueri, { Dor, Furo, For, } & { Der. Fer, à For, simplicia non reperiri.

Notanda. Preterea { Dic, Duc, Fer, Fac, } pro { Dice. Duce, Fere, Face. } { voces esse per apocopen concisas & decurtatas.

Denique notabunt, { Eo & Queo } habere Imperfect. { Ibam, Quibā.

In Futuro Ibo, Quibo.

DE VERBIS IMPERSONALIBVS.

Verba impersonalia. Et de personalibus quidem hactenus dictum esto, deinceps verò de impersonalibus dicendum, quę nominatiuum certę personę non recipiunt, sed mutatur nominatiuus personę in obliquos. Vt, quòd angliçè personaliter dicimus: I muste reade Vergille: Latinè Impersonaliter effertur: Oportet me legere Vergilium.

Impersonalia igitur apellantur, non quod persona careant, habent enim (vt videmus) vocem tertię personę, tam actiuam quàm passiuam, quàm plurima) sed quia nullius per-

sonæ

sonæ aut numeri certam significationem, nisi ex adiuncto nominis vel pronominis casu obliquo sortiantur. Nam Oportet me, primæ personę esse videtur, numeriq; singularis. Oportet nos, primę personę pluralis. Oprtet te, secundę personę singularis: Oportet vos, secundæ plutalis: atq; itidem de reliquis.

Sunt igitur impersonalia duplitia, { Actiuę vocis. Passiuę vocis.

Impersonalia actiuę vocis sunt hęc, & his similia.

Est, Interest, Refert, Placet, Libet, Pœnitet, Tædet,
Accidit, Contingit, Euenit, Expedit, Liquet, Licet, Solet,
Vacat, Præstat, Restat, Decet, Oportet, Potest,
Iuuat, Constat, Conducit, Miseret, Piget, Pudet.

Deniq; nullum fere verbum est tam personale, vt non idem impersonalis formam possit induere: nec e diuerso.

Nam horum quædam personaliter vsurpantur: vt *Virtus placet probis. Pecunia omnia potest. Ars iuuat agentes.*

Quędam vero semper manent impersonalia: vt { Pudet, Pœnitet, Oportet.

Tametsi legere est apud Terentium: *Quæ adsolent queque portent signa ad salutem esse, huic omnia esse video.*

Coniugantur autem in tertia persona sing. per omnes modos.

A liquet non extat preteritum.

Teder, pertęsum est format.

Miseret & miserescit, misertum est.

Inueniuntur etiam in usu, { Placitũ est, Libitũ est, Puditũ est, Licitũ est, Pigitũ est, } preterit. a { Placet. Libet. Pudet. Licet. Piget.

Impersonalia passiuæ vocis fiunt ab omnibus verbis actiuis & neutris: vt Curritur, Turbatur.

Impersonalia Supinis & vocibus Gerundij carent.

De

DE GERVNDIIS.

Gerundia

GErundij porrò voces participialia vocari possunt, quod similia participijs sunt: sicut prouerbialia dicimus, quæ sunt similia prouerbijs.
Proinde quia videbamus parum conuenire inter grammaticos vtrum ad aduerbia, an ad participia propius pertinerent, hinc confinio vtriusq; partis relinquimus, vt vtri velint sese regno addicant.

Porrò à nomine casum; à verbo agendi vel patiendi vel neutris, significationem accipiunt. Et quia temporum nec discrimen discretis vocibus recipiunt, neque numeros aut personas admittunt, ideo nec iusta verba esse possunt, nec participia.

Gerũdij terminationes sunt tres, { Di, genitiui casus. Do, datiui & ablatiui. Dum, nominatiui & accu.

Gerundia autem actiuè maiore ex parte significare nulli dubium est, licet interdum etiam passiuè significent. Cuius rei exempla erunt illa. *Athenas quoq; missus erudiendi causa*. id est, vt erudiretur. *Vritq; videndo fœmina*. id est, dum videtur. *Satis ad cognoscendum illustria*. *Ars ad discendum facilis* id est, vt cognoscantur, Vt discatur.

DE SVPINIS.

Supina.

SVpina quoque meritò participialia verba dicuntur, omniaque cum gerundij vocibus communia habent. Exeunt autem { Prius in Vm, Posterius in V, } vt { Visum, Visu.

Signficant autem, Prius quidem ferè actiuè, sicut in Rudimentis dictum est: Posteriùs verò passiuè.

DE PARTICIPIO.

Participium.

[PA]RTICIPIVM est pars orationis inflexa casu, quæ à nomne genera, casus, & declinationem: à verbo tempora & significationes: ab vtroq; numerum & figurã accipit.

DE ACCIDENTIBVS PARTICIPIO.

Accidunt

Accidunt participio sex,	Genus, Casus, Tempus.		Significatio, Numerus, Figura,

De genere autem & casu & declinatione, idem hic statuendum quod supra in nomine est traditum.

TEMPVS.

Tempora Participiorum sunt tria. *Tempora participiorum.*

Præsens in Ans vel Ens: vt Amans, Legens.

Cæterum Iens participium ab Eo simplex, rarius legitur in nominatiuo. Sed euntis, eunti, euntem, eunte, in obliquis. *Præsens Iens.* Composita verò, nominatiuum quidem in Iens finitum habent, genitiuum autem in untis: vt Abiens, abeuntis: Rediens redeuntis: præter vnum, Ambiens, Ambientis, &c.

Hanc formam sequũtur etiam horum gerundia: vt Abeundi, Abeundo, abeundũ: Præter Ambiendi, Ambiẽdo, Ambiendũ.

Præteritum verò in	Tus, Sus, Xus,	vt	Doctus. Visus. Nexus.

Præteritum.

Futurum autem duplex. Alterum quidem in Rus actiuæ vt plurimum significationis: aut neutralis, vt Lecturus, Cursurus. Alterum verò in Dus, passiuæ significationis semper: vt Legendus. *Futurũ.*

SIGNIFICATIO.

Actiuè significant ea participia, quæ ab actiuis cadunt: vt Docens, Docturus. Verberans. Verberaturus. *Significatio.*

A neutris cadentia, neutraliter significant: vt Currens, Cursurus: Dolens, Doliturus.

A quibusdam neutris reperiuntur etiam participia in Dus: vt Dubitandus, Vigilandus, Carendus, Dolendus.

Passiuè sigificant, quæ à passiuis descendunt: vt Lectus, Legendus: Auditus, Audiendus.

Fiunt participia passiua ab huiusmodi neutris, quorũ tertiæ pessonæ passiuè vsurpantur. vt *Aratur terra.* Hinc arata & aranda terra. *Participia passiua à neutris.*

Participia formata à deponentibus, imitantur significationem

nem suorum verborum: vt Loquens, loquutus, loquuturus. à Loquor.

Deponentibus, quæ olim communia fuerunt, manet participium futuri in Dus.

{ Sequendus, Loquendus, Vtendus. } { Patiendus, Obliuiscendus. } { & alia id genus.

Particip. pass. à deponentibus.

Habent & deponentia præteriti temporis participia, quæ nunc actiuè, nunc passiuè significant.
Vergilius. *Nunc oblita mihi tot carmina.*
Terentius. *Meditata sunt mihi omnia mea incommoda.*
Vergilius. *Mentitaq; tela agnoscunt*

Communium deniq; verborum participia ipsorum significationem induunt: vt

Criminans, Criminatus, Criminaturus, Criminandus.

Impersonalia carent participiis.

Ab impersonalibus nulla extant participia,

præter { Pœnitens, Decens, Libens. } { Pertæsus. Pœnitiendus. Pudendus.

Particip. anomala.

Hæc participia præter analogiam à verbis suis deducũtur: Pariturus, Nasciturus, Sonaturus, Arguiturus, Luiturus, Eruiturus, Nosciturus, Moriturus, Oriturus, Osurus, Futurus.

Similia participijs sunt ista. { Tunicatus, Togatus, } { Personatus. Laruatus.

Et innumera huius sortis vocabula, quæ à nominibus, non à verbis, deriuantur.

NVMERVS.

Numeri in participiis.

Est & numerus in participijs vt in nomine: Singularis, vt Legens. Pluralis, vt Legentes.

DE FIGVRIS.

Figura est duplex, { Simplex. Composita. } vt { Spirans. Respirans.

Participia aliquando degenerant in nomina participialia, vel cum alium casum quàm suum verbum regunt:

vt { Abundans lactis, Alieni appetens, } { Patiens inediæ. Fugitans litium.

Vel cum componuntur cum dictionibus, cum quibus ipsorum verba componi non possunt: vt Infans, Indoctus, Innocens, Ineptus.

Vel cum comparantur: vt { Amans, Amantior, Amãtissimus. } { Doctus, Doctior, Doctissimus.

Vel cùm tempus significare desinunt vt

Expectem, qui me nunq̃ visurus abisti? hoc est, *qui eo animo discessisti, vt me amplius non videres?*

Nullam mentionem fecit cometarum, non prætermissurus, si quid explorati haberet. id est, *ita affectus, vt non prætermitteret.*

Amandus est doctissimus quisq; id est, *dignus est, vel debet amari.*

Vita laudata. id est, *laudabilis.*

Eijcienda est hæc mollities animi. id est, *debet eijci.*

Participia præsentis temporis, non rarò fiunt substantiua nomina, modò in masculino genere: vt Oriens, Occidens, Profluens. Confluens.

Modò in fœminino: vt Consonans, Continens. Modò in neutro: vt Contingens, Accidens, Antecedens, Consequens. Modò in communi genere, pro verbalibus in tor uel trix: vt Appetens, Diligens, Sitiens. Indulgens.

Animans, modò fœmininum, modò neutrum reperitur.

DE ADVERBIO.

ADVERBIVM est pars orationis non flexa, quæ adiecta verbo, sensum eius perficit atq; explanat. Explanat etiam interdum & nome: vt *Homo egregie impudens, Ne parum sis leno. Nimium philosophus.* Aliquoties & Aduerbium: vt *Parum honeste se gerit.* **Aduerbiũ**

ACCIDENTIA ADVERBIO.

Aduerbio accidunt, { Significatio Comparatio, } { Species, Figura. **Accidentia aduerbio.**

Significationis varietas ex verborũ circũstantijs colligenda est.

ADVERBIA LOCI.

In loco spectantia

In loco significant hæc: Hîc Illîc, Istîc, *Intùs*, Foris, Vsquàm Nusquàm, Vbi, Vbique, Vbicunq;, Vbilibet, Vtrobiq;, Vbiuis, Vbiubi, Ibi, Alibi, Alicubi, Necubi, Sicubi, Inibi, Ibidem, Inferiùs, Superiùs.

Ad locum significantia.

Ad locum verò respiciunt, Hùc, illùc, Istùc, Intrò, Aliò, Quò, Aliquò, Nequò, Quoquò, Siquò, Eò, Eòdem, Quòlibet, Quòuis Quòcunq;, Foras, Horsum, Aliorsum, Dextrorsum, Sinistrorsum, Sursum, Deorsum, Vtroq;, Neutrô, Quoquouersum.

A loco significantia.

A loco denotant,
- Hinc, Illinc. Istinc, Foras, Inde, Vnde,
- Aliunde, Alicunde, Sicunde, Necunde, Indidem, Vndelibet.
- Vndeuis. Vndecunq;. Supernè, Infernè, Cœlitus, Funditus.

Per locũ significantia.

Denique per locum innuunt:
- Hâc, Illâc, Istâc, Quâcunque
- Eâ, Eâdem, Aliâ, Aliquâ,
- Quâ, Siquâ, Nequâ, Quâq;.

TEMPORIS.

Aduerbia temporis sunt: Dum, Quum, Quando, Aliquando, Quamdiu, Dudum, Quamdudum, Iamdudum, Quampridem, Iampridem, Vsque, Quousque, Toties, Quoties, Aliquoties, Heri, Hodie, Cras, Pridie, Postridie, Perendie, Mane, Vesperi, Nudiustertiùs, Nudiusquartùs, Nudiusquintus. Nudiussextùs. &c. Diù, Noctû, Interdiù, Nunc, Iam Nuper, Aliàs, Olim, Item, Pridem, Tantisper, Paulisper, Parumper, Sæpe, Rarò, Subinde, Identidem, Plerumq;, Quotidie Quotannis, Nunquam, Vnquam, Adhuc, Etiam pro Adhuc, Hactenus, Indies, Inhoras, Vtprimûm, Quumprimûm, Simulac, Simulatq;.

Vsq; temporis & loci aduerbium est: vt *vsq; sub obscurum noctis. Ab Aethiopia est vsq; hec* Est & vbi pro semper aut continuè ponitur: vt *vsque metu micuere sinus*,

NVMERI.

Aduerbia Numeri:	vt	Semel,	Septies,	Octogies,
		Bis,	Vigesies,	Centies,
		Ter,	Trigesies,	Millies,
		Quater,	Quadragies,	Pluries,
		Quinquies,	Septuagies,	Infinities. &c.

ORDINIS.

Ordinis sunt,	Inde,	Deinceps,	Primùm,
	Deinde,	Nouissimò,	Iamprimùm,
	Hinc,	Imprimis,	Deniq;
	Dehinc,	Postremò,	Demùm, Tandem,
			Adsummùm &c.

INTERROGANDI.

Aduerbia interrogandi sunt,	Cur,	Quin, pro Cur non.
	Quamobrem,	Num,
	Quare,	Quid ita,
	Quomodò,	Quô,
	Ecquid,	Vnde,
		Quantum.

VOCANDI.

Vocandi sunt, ô, heus, ehò. & si qua sunt similia.

NEGANDI.

Negandi: vt	Haud,	Nequaquam,
	Non,	Ne, pro non. & similia.
	Minimè,	

AFFIRMANDI.

Affirmandi: vt	Etiam,	Prorsus,	Profectò,
	Sic,	Nempe,	Adeò,
	Quidni,	Nimirum,	Planè,
	Sanè,	Certè,	Scilicet.

IVRANDI.

Iurandi: vt	Herculè,	Diusfidius,	Castor,
	Mehercules,	Pol,	Ecastor.
	Medius fidius.	Aedepol,	

HORTANDI.

Hortandi: vt { Agè, Sodes, } { Sultis, Amabo } { Agédum Ehódum } { Eia. Agite.

PROHIBENDI: vt Ne, Non.

OPTANDI: vt Vtinam, O, O si, Si.

EXCLVDENDI.

Excludendi { Modò, Dummodò, Tantummodò, Solummodò, } { Tantùm, Solùm, Duntaxat, Demum.

CONGREGANDI.

Congregandi: vt { Simul, Vnà, Pariter } { Populatim, Vniuersim, Coniunctim, &c.

SEGREGANDI.

Segregandi: vt { Seorsim, Gregatim, Egregiè, Nominatim Viritim, Oppidatim, Vicàtim, } { Priuatim, Speciatim, Bifariam, Trifariam, Omnifariam, Plurifariam, Ostiatim.

DIVERSITATIS, vt Aliter, Secus.

ELIGENDI.

Eligendi: vt { Potiùs Potissimùm, } { Immò. Satiùs.

INTENDENDI.

Intendendi: vt { Valdè, Nimis, Nimium, } { Immodicè, Impendiò, Impensè, } { Prorsus. Penitus. Funditus. Radicitus. Omnino.

RE-

REMITTENDI.

Remittendi: vt { Aegrè, Paulatim, } { Sensim. Pedetentim. }

CONCEDENTIS.

Concedentis: ut { Licèt Esto. } Demùs. { Sit ità, Sit sanè.

NEGATAE SOLITVDINIS.

Negatæ solitudinis: vt { Non solùm, Non tantùm, } { Non modò, Nedum.

QVALITATIS.

Qualitatis : vt Doctè, Pulchrè, Fortiter, Grauiter.

QVANTITATIS.

Quantitatis : vt { Parùm, Minimè, Maximè. } { Summùm, Adsummùm. & similia.

COMPARANDI.

Comparandi: vt { Tàm, Quàm, Magis, } { Minùs, Maximè, Minimè, Aequè.

REI NON PERACTAE.

Rei non peractæ: vt { Fermè, Ferè, Propè, } { Propèmodum, Tantùm non. Modò non.

DEMONSTRANDI.

Demonstrandi : vt En, Ecce, Sic. Vt quum dicimus : *Sic scriblio.*

EXPLANANDI.

Explanandi: vt { Id est, Hoc est, Quasi dicas, } { Putà, Vt putà, Vtpote.

DVBITANDI.

Dubitandi: vt { Forsan, Forsitan, } { Fortassis, Fors, Fortasse.

EVENTVS.

Euentus: vt Fortè, Casu, Forte fortuna.

SIMILITVDINIS.

Similitudinis: vt { Sic, Sicut, Sicuti, Ita. } { Item, Itidem, Tanquam, Quasi, } { Ceu, Vti, Velut, Veluti.

DE COMPARATIONE.

Comparatio in aduerbijs.

Aduerbia à nominibus adiectiuis nata, & comparantur, & regunt casus comparatiui & superlatiui: vt Doctè, Doctiùs illo, Doctissimè omnium.

Similiter & quædam alia: vt { Benè, Meliùs, Optimè. Malè, Peiùs. Pessimè, } { Sæpè, Sæpiùs, Sæpissimè. Nuper, Nuperrimè. & similia.

DE SPECIE.

Species aduerbiorum.

Species est duplex: Principalis, quæ ex se originem habet: vt *Heri, Cras.*

Deriuatiua, est eorum quæ nata sunt aliunde: ut *Furtim, à furor. Strictim, à stringo. Humaniter, ab humanus.*

Nomina fiunt aduerbia.

Aliquando neutra adiectiua, induunt formam aduerbioru, ad græcorum imitationem: vt

Recens, pro Recenter: Toruum, pro Torue.

DE FIGVRA.

Figura est duplex: { Simplex, Composita, } vt { Prudenter, Imprudenter.

De

DE CONIVNCTIONE.

CONIVNCTIO est pars orationis, quæ sententiarum clausulas aptè connectit.

DE ACCIDENTIBVS CONIVNCTIONI.

Coniunctioni accidunt, Figura, Potestas, Ordo. *Accidentia coniunctioni.*

DE FIGVRA.

Figura est duplex, { Simplex, Composita, } ut { Nam. Namq; } *Figura*

DE POTESTATE.

Potestas, id est significatio, est varia: Aliæ enim è coniunctionibus copulatiuæ sunt: vt *Potestas.*

Et, Ac, Que, Atque, Quoq;, Etiam, Item, Itidem, Cum, & Tum.

Tum item geminatum: vt *Vir tum probus, tum eruditus.*

Huc spectant & his contrariç: vt Nec, Neque, Neu, Néue.

Hæ quatuor sequentes, Et, que, nec, neq;, cùm geminantur, Suspensiuæ etiam vocantur, quòd aliud semper expectari faciant: vt *Et fugit & pugnat. Nec sapit ista nec sentit.* *Suspensiuæ.*

Aliæ disiunctiuæ: vt Aut, Vel, Ve, Seu, Siue.

At istç cùm geminantur, Suspensiuç etiam vocantur: vt *Vel scribit, vel dictat.*

Aliç Discretiuæ, ut Sed, Sédenim, At, Ast, Atqui, Quidem, Autem, Quoq;, Scilicet, Cæterum, Verò, Enimuèro, Quodsi, Verùm, Porrò, Quin. *Discretiuæ.*

Aliç Rotionales seu Illatiuæ: vt Ergo, Ideo, Igitur, Itaque, Idcirco, Quare, Quamóbrem, Quocirca, Próinde, Propterea, Ob eam rem, Ea re. Cic. *Ea re statim ad te Aristocritum misi.* *Rationales seu illatiuæ.* *Ea re.*

Aliç Causales, id est, quç rationem præcedentis orationis inferunt. *Causales.*

ut	Nam,	Quia,	Quandoquidem,
	Namque,	Quippe,	Propterea quòd,
	Enim,	Vtpote,	Quatenus,
	Etenim,	Siquidem,	Quoniam,
	Quòd,	Quando,	Et, pro quia.

Vergilius. *Audierat, & fama fuit.* pro nam vel quia fuit. Quô pro quia: vt Cice. *Non quô quisquam desit, sed quia valde cupio.* Ouidius. *Crede mihi bene qui latuit, bene vixit. & intra*
Fortunam d.bet quisque manere suam. pro nam vel quia.

Perfecti-ue. Aliæ perfectiuæ seu absolutiuæ: vt Vti. Quô pro Vt
Ne & ut, pro ne non. Ter. *Sed patris vim vt queas ferre.*
Ne pro vt non. Cicero. *Opera datur, inditia ne fiant.*

Aliæ continuatiuæ: vt Si, Sin, Ni, Nisi.

Aliç dubitatiuæ: vt { Ne, An, } { Anne, Num, } { Nunquid. Vtrùm. Nécne.

Aliæ aduersatiuç { Etsi, Quanquam, Quamuis. } { Licet. Tametsi. & aliæ id genus.

Aliæ redditiuç earundem: vt { Tamen, Attamen, } { Sédtamen. Veruntamen.

Aliæ diminutiuæ: vt { Saltem, At, } { Certè Vel: vt, *Ne vel latum digitum discesseris.*

Aliæ electiuæ: vt { Quàm, Ac, Atque, Vt, } quando pro Quàm accipiuntur.

Aliæ expletiuæ: vt Quidem, Equidem, Nimirum, Autem, Scilicet, Quoq;, Nam, Profectò, Verò, Enimuero, Sedenim, Enim pro certè.

Verg. *Nam quis te iuuenum confidentissime nostras*
Iussit, adire domos? Terent. *At enim non sinam.*

Sunt dictiones, quç nunc aduerbia, nunc coniunctiones, nunc
Cum. propositiones esse inueniuntur: ut Cum, quoties casui iungitur, præpositio est.

In genere coniunctiones adeò tenui discrimine ab aduerbijs discernuntur, vt quam sępissimè confundantur: vt Quando, Próinde & similia.

ORDO.

Ordo coniunctionum est triplex, nempe Ordo.

Præpositiuus, earum scilicet, quæ in sententiarum exordio ponuntur.

Subiunctiuus, earum quæ secundum in clausula uel tertium vel ad summum quartum locum occupant.

Communis.

Ex coniunctionibus hæ in primis præponi solent. Præpositiuæ.

Nam, Quare, Ac, Ast, Atque, Et, Aut, Vel, Nec, Neque, Si, Quin, Quatenus, Sin, Seu, Siue, Ni, Nisi.

Subiunctiuæ verò sunt { Quidem, Quoque, Autem, } { Verò. Enim. Et. } Subiunctiuæ. Et tres enclitice: Enclitica Quę, Ne, Ve, sic dictę, quod accentum in præcedentem syllabam inclinent.

vt Horat. *Ludere qui nescit, campestribus abstinet armis.*
Indoctusq; pilæ, disciuæ, trochiue quiescit. Sunt & aliæ quoque voces aliquot encliticæ: ut Dum, Sis, Nam. &c.

Communes denique dicuntur, quæ indifferenter & pręponi & postponi possunt, quales sunt reliquæ ferè omnes, pręter prędictas: vt Equidem, Ergo, Igitur, Saltem, Tamen, Quanquam &c. Communes

DE PRAEPOSITIONE.

RAEPOSITIO est pars orationis indeclinabis, quę in alijs orationis partibus, vel in Compositione, vel in Appositione ponitur.

Appositione: vt *Christus sedet ad dexteram Patris.*

Compositione: vt *Adactum iuramentum adhibendum admonuit.*

Quædam præpositiones postponi suis casibus inueniuntur. Præposi-

tiones postpositae suis casibus.

ut { Cum, Tenus, Versus, Vsque, } ut { Quibuscum. Pube tenus. Angliam versus. Ad occidentem usq; }

DE ACCIDENTIBVS PRAEPOSITIONI.

Accidentia praepositioni.

Praepositioni accidit casuum regimen, siue constructio. Caeterum in iisdem casibus mira est significationis varietas, quae non tam regulis, quam assiduo legendi atq; scribendi usu discenda est. Exempli causa.

Secundum.

Secundum, aliud significat cum dico: *Secundum aurem vulnus accepit.* id est, *iuxta aurem.* Aliud verò hic: *Secundum Deum parentes amandi sunt.* id est, *Proximè pòst Deum.* Aliud in hac oratione: *Secundum quietem satis mihi fœlix visus sum.* id est, *in quiete, vel inter quietem.*

Praepositiones accusatiuum regentes.

Accusatiui casus praeposit.

Ex praepositionibus, istae accusatiuo casui adiunguntur.

AD. *Ad calendas Graecas.*

APVD.

Vergilius. *At bene apud memores, veteris stat gratia facti.*

ANTE. Horatius. *diciq; beatus*

Ante obitum nemo, supremaq; funera debet.

ADVERSVS.

Ne Hercules quidem aduersus duos.

CIS. *Cis Thamesim sita est Aetona.*

CITRA. VLTRA.

Horatius. *Est modus in rebus, sunt certi deniq; fines,*
Quos vltra citraq; nequit consistere rectum.

INTRA.

Ouidius. *Crede mihi bene qui latuit, bene vixit, & intra*
Fortunam debet quisq; manere suam.

EXTRA.

Plin. maior. *Extra omnem ingenij aleam positus Cicero.*

CIRCVM, Locale est: *Vt Circum montem.*

CIRCA.

Circa forum. *Circa viginti annos.*

CIRCITER.

Tempus & numerum significat. *Circiter horam decimam.*

Cæsar. *Circiter duo millia desiderati sunt.*

CONTRA. *Ne contra stimulum calces.*

ERGA. *Princeps erga populum clemens.*

INTER.

Horatius. *Multa cadunt inter calicem supremaq́ labra.*

INFRA.

Terentius. *Quem ego infra omnes infimum esse puto.*

SVPRA.

Salust. *Dux hostium cum exercitu supra caput est.*

IVXTA.

Terentius. *Cum lucubrando iuxta ancillas lanam faceret.*

OB. *Fœda mors ob oculos versabatur.*

PER.

Horatius. *Impiger extremos currit mercator ad Indos,*
Per mare pauperiem fugiens, per saxa, per ignes.

PROPE. *Propè vrbem.* *Propè mortem.*

PRAETER. Ter. *Ita fugias, ne præter casam.*

PROPTER. *Aliquid mali, propter vicinum malū.*

POST.

Horatius. *O ciues ciues, quærenda pecunia primùm,*
Virtus post nummos.

PENES.

Ouidius. *Me penes est vnum, vasti custodia mundi.*

TRANS.

Horatius. *Cœlum non animum mutant, qui trans mare currunt.*

Præpositiones ablatiuum regentes.

A. Terent. *A me nulla tibi orta est iniuria.*

AB.

Ablatiui casus præposit.

Hęc vocalibus præponitur. Mimus. *Ab alio expectes, alteri quod feceris.*

ABS.

Ter. *Abs quiuis homine beneficium accipere, cum opus est, gaudeas.*
Teren. *Absque eo esset. Absque pecunia miserè viuitur.*

CVM.

Mimus. *Damnum appellandum est, cum mala fama lucrum.*

CLAM. *Clam patre.* & Plautus. *Clam patrem*

CORAM. *Coram senatu acta res est.*

DE. *Sophistæ rixantur de lana caprina.*

E.

Qui falsum testimonium dixisse conuictus erat, è saxo Tarpeio deijciebatur.

EX.

Ex malis moribus, bonæ leges natæ sunt.

PRO.

Mimus. *Comes facundus in via, pro vehiculo est.*

PRAE. Terent. *Huic aliquid præ manu dederis.*

SINE.

Terentius. *Sine Cerere & Baccho, friget Venus.*

TENVS.

Vergilius. *Capuloque tenus ferrum impulit ira.*

PRAEPOSITIONES VTRIQVE CASVI SERVIENTES.

Hæ quatuor, vtrunque exigunt, sed diuersa ferè significatione.

IN.

I N.

Terent. *In tempore veni, quod omnium rerum est primum.* sine motu.
Ouid. *Inq; domos superas, scandere cura fuit.* motũ quodã modo (innuit.

Casus præposit.

S V B.

Vergil. *Sub lucem exportant calathis.* id est, paulo ante lucem.
Idem. *Vasto vidisse sub antro.*

S V P E R.

Super ripas Tiberis. Fronde super viridi. Verg.

S V B T E R. *Subter terram. Densa subter testudine.* Vergilius.

Sunt & prępositiones quæ nunquam extra compositionem inueniuntur: nimirum,

Præpositiones nũquam extra cõpositionem repertæ.

Am, Di, Dis,	vt	Ambio, Diduco, Distraho,	Re, Se, Con,	vt	Recipio. Sepono. Condono.

Con uerò, quoties cum dictione à vocali incipiente componitur amittit, n: vt coagmento, coëmo, coinquino, cooperio.

DE INTERIECTIONE.

INTERIECTIO est pars orationis quæ sub incondita voce, subito prorumpentem animi affectum demonstrat. Tot autem sunt interiectionũ significationes quot animi perturbati sunt motus.

Interiectio.

Exultantis: vt Euax, vah. Plaut. *Euax, iurgio tandem vxorem abegi.*

Dolentis: vt Heu, hoi, hei, ô, ah. Terent. *I intro, hoi, hei.* Verg. *O dolor atq; decus magnum.*

Timentis: vt Hei, Atat. Terent. *Hei, vereor ne quid Andria apportet mali.*

Admirantis: vt Papè. Terent. *Papè, noua figura oris.*

Vitantis: vt Apage, apagésis. Terent. *Apagésis, egon' formidolosus?*

Laudantis: vt Euge. Martialis. *Citò, nequiter, euge, beate.*

Vocantis: vt Eho, oh, io. Terent. *Oh quî vocare?*

Deridentis: vt Hui. Terent. *Hui, tu mihi illum laudas?*

Ex improuiso aliquid deprehendentis: vt Atat, Terentius.

Atat

Atat, data hercle mihi sunt verba.

Exclamantis: vt Oh, proh, proh nefas. Seneca. *Oh paupertas foelix.*

Imprecantis: vt Malùm, Væ malum. Terent. *Quid hoc malum infelicitatis est!*

Ridentis: vt Ha ha he. Terentius. *Ha ha he, defessa iam misera sum te ridendo.*

Silentium iniungentis: vt Au. Terent. *Au, ne comparandus hic quidem ad illum est.*

Aliæ partes fiunt interiectiones. Illud hic obseruandum est, nomina quoque & verba quandoque interiectionis loco poni: vt apud Vergilium. *Nauibus infandum amissis.* Cicero. *Sed amabo te, cura.* Imò quæuis orationis pars affectum animi incónditum significans, interiectionis vice fungitur.

Atq; hæc quidem de octo orationis Partium Etymologia, quamlibet crassa (quod aiunt) Minerua, tradita sint pueris, tantisper, dum ordinarijs in ludo operis ac pensis sub ferula defunguntur, abunde sufficere arbitramur. Quod si cui tamen adlubescet quicquam his altiùs exactiusq; peruestigare, hunc ad grammaticorum euoluenda perscrutandáq; opera relegandum censemus. Quorum cum magnus sit numerus, & quidem egregie doctorum, nullum tamen nouimus, quem vel propter eruditionis ac doctrinæ præstantiam, vel propter præcipiendi claritatem elegantiamq;, Linacro nostro comparere posse videamur, nedum præponere.

Finis Etymologiæ de octo orationis partium.

DESIDERII ERASMI RO- TERODAMI AD CHRISTIANVM Lubecensem de Ratione studij.

Epistola Parænetica.

VM TE incredibili quodam ardore literarum flagrare minime dubitarem Christiane non vulgaris amice, hortatore nihil opus esse putaui, sed eius quam ingressus esses viæ, duce modo, ac tanquam indice, id quod mei offitij esse iudicaui, videlicet, vt tibi homini non modò copulatissimo, verum etiam iucundissimo, vestigia quibus ipse à puero essem ingressus, commonstrarem. Quæ si tu pari cura accipies, atq; ego dicturus sum, futurum confido, vt neq; me monuisse, neq; te paruisse pœnituerit. Prima igitur cura sit, vt præceptorem tibi deligas quàm eruditiss.mum Neq; enim fieri potest, vt is rectè quenquam erudiat, qui sit ipse ineruditus, quē simulatq; nactus eris, fac modis omnibus efficias, vt ille patris in te, tu filij vicissim in illum induas affectum. Ad quod quidem cùm ipsa honesti ratio nos debet adhortari, (quod non minus debeamus his à quibus rectè viuendi rationem, quàm à quibus viuendi initia sumpsimus) tum mutua ista beneuolentia tantum ad discendum habet momenti, vt frustra sis literarum præceptorem habiturus, nisi habueris & amicum. Deinde vt te illi & attentum & assiduum prębeas. Contentione enim immodica, non nunquam obruuntur ingenia discentium. Assiduitas verò & mediocritate sua perdurat, & quotidianis incrementis maiorem opinione aceruum accumulat. Sacietate cùm omnibus in rebus, tum in literis nihil periculosius. Laxanda est igitur aliquoties illa literarum contentio. Intermiscendi lusus, sed liberales, sed literis digni, & ab ijs non nimis abhorrentes, immò medijs ipsis studijs perpetua quædam voluptas est intermiscenda,

vt

vt ludum potius discendi, quàm laborem existimemus. Nihil enim perdiu fieri potest, quod non agentem aliqua voluptate remoretur. Optima quæque statim ac primum disce. Extremæ est dementiæ, discere dediscenda. Quod in curando stomacho solent præcipere medici, idem tibi in ingenijs seruandum puta. Caue aut noxio aut immodico cibo ingenium obruas: vtroque enim iuxtà offenditur. Ebrardum, Catholicontem, Brachilogum, cæterosq; id genus, quos percensere neque possum, neque operæpretium est, ijs relinquito, quos barbariem immenso labore discere iuuat. Initio non quàm multa, sed quam bona & quam bene percipias refert. Sed iam rationem accipe, qua possis non solum rectiùs, sed etiam faciliùs discere. Hoc enim in homine artifice præstare solet artis ratio, vt tantundē operis quū rectiùs expeditiusq;, tùm leuius etiam efficiat. Diem tanquā in operas partire, id quod & à Plinio Secundo, & à Pio Pontifice Max. viris omnium memoria præstantissimis, factitatum legimus. Principio quod caput est, præceptorem interpretantem non attentus modò, sed & auidus auscultato: non contentus impigrè sequi disserentem, aliquoties præuolare contende. Omnia illius dicta memorię, pręcipua etiam literis mandabis, fidelissimis vocum custodibus: quibus rursus ita confidas caue, vt diues ille ridiculus apud Senecam, qui sic animū induxerat, vt se tenere crederet, quicquid seruorum quisquam meminisset. Noli committere vt codices habeas eruditos, ipse ineruditus. Audita ne effluant: aut apud te aut cum alijs retracta. Nec his contentus, aliquam temporis partem tacitæ cogitationi tribuere memento, quam vnam D. Aurelius, tum ingenio, tum memoriæ in primis conducere scripsit. Cōflictatio quoq; & tanq̄ palestra ingeniorum, neruos animi præcipuè tum ostendit, tū excitat, tū adauget. Nec sciscitari, si quid dubitas, nec castigari, si quid errabis, sit pudor. Nocturnas lucubrationes atq; intēpestiua studia fugito: nam & ingeniū extinguunt, & valetudinē vehementer offendūt. Aurora musis amica est, apta studijs. Pransus aut lude, aut deambula, aut hilaris confabulare. Quid quod inter ista quoq; studijs locus esse potest? Cibi nō quantū libidini

Caluisius Sabinus. lege Senecā epistola 27. ad Lucilium

sed

ſed quantum valetudini ſatis ſit, ſumito. Sub cœnam paulſiper inambula: cœnatus idem facito. Sub ſomnum exquiſite quippiam ac dignũ memoria legito: de eo cogitantẽ ſopor opprimat, id experrectus, à te ipſo repoſcas. Plinianum illud ſemper animo inſideat tuo: omne perire tempus, quod ſtudio non impartias Cogita iuuenta nihil eſſe fugacius: quæ vbi auolarit ſemel, redit nunquam. Sed iam hortator eſſe incipio, indicem pollicitus. Tu ſuauiſsime Chriſtiane, hanc formam, aut ſi quam poteris meliorem, ſequere, ac bene vale.

DE MODO REPETENDAE LECTIONIS, EODEM ERASMO AVTORE.

QVibuſdam prima ac vnica ferè cura eſt, ſtatim ad verbum ediſcere. quod equidem non probo: eſt enim tum magni laboris, tum fructus propè nullius. Quorſum enim attinet pſitaci more verba non intellecta reddere? Commodiorem igitur viam accipe. Lectionem quidem auditam, continuò relege, ita vt vniuerſam ſententiam paulò altiùs animo infigas. Deinde à calce rurſus ad caput redibis, & ſingula verba excutere incipies, ea duntaxat inquirens, quæ ad grammaticam curam attinent, videlicet, ſi quod verdum obſcurum aut ancipitis deriuationis: ſi heteroclitæ coniugationis, quod ſupinum, quod pręteritum faciat, quos habeat maiores, quos nepotes, quam conſtructionem, quid ſignificet, & huiuſmodi nonnulla. Hoc vbi egeris, rurſum de integro percurrito, ea iam potiſsimùm inquirens, quæ ad artificium rhetoricũ ſpectant. Si quid venuſtiùs, ſi quid elegantiùs, ſi quid concinnius dictum videbitur, annotabis indice aut aſteriſco appoſito.

Verborum compoſitionem inſpicias, orationis decora ſcrutabere, autoris conſilium indagabis, qua quicque ratione dixerit. Vbi quid te delectauerit vehementiùs, caue præter caſam (quod aiũt) fugias: Fige pedẽ, ac abs te ipſo rationẽ exige, quare tantoperè

tantoperè sis ea ratione delectatus, cur non ex cæteris quoque parem ceperis voluptatem. Inuenies te acumine aut exornatione aliqua oratioria, aut compositionis harmonia, aut (ne omnia persequar) simili quapiam causa commotum fuisse.

Quòd si aliquod adagium, si qua sententia, si quod prouerbium vetus, si qua historia, si qua fabula, si qua similitudo non inepta, si quid breuiter acutè, aut alioqui ingeniosè dictum esse videbitur, id tanquam thesaurum quendam animo diligenter reponendum, ducito ad vsum & ad imitationem. His diligenter curatis, ne pigeat quartò iterare. Nam hoc habent eruditorum virorum, summo ingenio, summis vigilijs elucubrata scripta, vt millies relecta, magis magisq́ꝫ placeant, sempérque admiratori suo nouum miraculum ostendant. Id quod tibi in tabula tua sepenumerò, nec sine causa laudata euenire solet, quòd antea non animaduertisses: idem tibi multò ampliùs in bonis autoribus eueniet. Releges igitur quartò, ac quę ad philosophiam, maximè verò Ethicen referri posse videantur, circumspicies si quòd exemplum, quod moribus accommodari possit. Quid autem est, ex quo non vel exemplum viuendi, vel imago quædam, vel occasio sumi queat? Nam in aliorũ pulchrè ac turpiter factis, quid deceat, quid non, iuxtà videmus. Hæc si facies, iam vel edidisceris, quanquam aliud egisti. Tum demum si libet, ad ediscendi laborem accedito, qui tum aut nullius erit, aut certè perquam exiguus. Quid deinde? Restat, vt cum studiosis congrediaris, tuas annotationes in medium proferas, vicissimq́ꝫ illorum audies. Alia laudabis, alia reprehendes: tua partim defendes, partim castigari permittes. Postremò, quod in alijs laudasti, tuis in scriptis imitari conaberis.

Secreta studia à doctis laudantur, at ita, vt postea è latebris in arenam prodeamus, viriũq́ꝫ nostrarum periculum faciamus. Id quod sapientissimè à Socrate est dictum: Experiamur vtrum partus ingeniorum vitales sint, nimirum obstetricum industriã imitati. Quare alternatim vtrisq́ꝫ vtetur, qui non vulgariter volet euadere doctus. VALE.

DE CONSTRVCTIONE

OCTO PARTIVM.

TQVE DE OCTO QVIdem orationis partibus, earumque speciebus, quatenus ad Etymologiam attinet, hactenus dictum esto: deinceps de eisdem, quatenus ad Syntaxim, quæ Constructio dicitur, agemus.

Est igitur constructio debita partium orationis inter se compositio cōnexioq́, iuxta rectam grammatices rationem: Eà vero est, qua veterum probatissimi tum in scribendo, tum in loquendo sunt vsi. *Constructio quid sit.*

Cæterum priusquàm de partium orationis structura singulatim pertractemus, quędam in genere de tribus grammaticæ concordantijs, sunt paucis edisserenda. *Cōcordātiæ grammatices.*

CONCORDANTIA NOMINATIVI ET VERBI.

VERBVM personale cohæret cum nominatiuo in numero & persona: vt *Nunquam sera est ad bonos mores via. Fortuna nunquam pertuò est bona.* *Prima cōcordantia*

Nominatiuus primæ vel secundæ personæ rarissimè exprimitur, nisi causa discretionis: vt *Vos damnastis.* quasi dicat: præterea nemo. aut emphasis Gratiâ: vt Terent. *Tu es patronus, tu pater: si deseris tu, perimus.* quasi dicat, præcipuè & præ alijs tu patronus es. *Tu dominus. Tu vir. Tu mihi frater eris.* Ouid.

In verbis quorum significatio ad homines tantum pertinet, tertiæ personæ nominatiuus sępe subauditur: vt Est, fertur, dicunt, ferunt, aiunt, prædicant, clamitant. & in similibus: vt Terent. *Fertur atrocia flagitia designasse.*
Ouidius. *Téque ferunt iræ pœnituisse tuæ.*

Non semper vox casualis est verbo nominatiuus, sed ali-

quando verbum infinitum: vt *Mentiri non est meum.* Plaut.

Aliquando oratio : vt Ouidius.

Adde quod ingenuas didicisse fideliter artes
Emollit mores, nec sinit esse feros.

Aliquando aduerbium cum genitiuo : vt *Partim virorum ceciderunt in bello. Partim signorum sunt combusta.*

EXCEPTIO PRIMA.

Verba infiniti modi, pro nominatiuo, accusatiuum ante se statuunt: vt *Te rediisse incolumem, gaudeo. Te fabulam agere, volo.*

Conformatio quid sit.

Verbum inter duos nominatiuos, diuersorum numerorum positum, cum alterutro conuenire potest : vt
Terent. *Amantium iræ, amoris redintegratio est.*
Ouid. *Quid enim nisi vota supersunt?*
Idem. *Pectora percussit, pectus quoque robora fiunt.*
Verg. *Nihil hic nisi carmina desunt.*

Concordantiæ grammaticæ.

EXCEPTIO SECVNDA.

Impersonalia, præcedentem nominatiuum non habent: vt *Tædet me vitæ. Pertæsum est coniugij.* de quibus suo loco.

Nomen multitudinis singulare, quandoq; verbo plurali iungitur: vt *Pars abiere. Vterque deluduntur dolis.*

Prima concordantia

CONCORDANTIA SVBSTANtiui & Adiectiui.

Secunda cõcordantia.

ADiectiuum cum substantiuo, genere, numero & casu consentit : vt
Iuuenal. *Rara auis in terris, nigroq; simillima cygno.*

Ad eundem modum participia & pronomina, substantiuis adnectuntur : vt Ouidius.

Donec eris fœlix multos numerabis amicos.
Nullus ad amissas, ibit amicus opes.

Sene. *Non hoc primum pectora vulnus mea senserunt, grauiora tuli.*

Aliquando oratio supplet locum substantiui : vt
Audito Regem Doroborniam proficisci.

CON-

CONCORDANTIA RELATIVI & Antecedentis.

Relatiuum cum Antecedente concordat genere, numero, & persona: vt *vir bonus est quis?* *Tertia concordantia.*
Qui consulta patrum, qui leges iuraq; seruat.

Nec vnica vox solum, sed interdum etiam oratio ponitur pro Antecedente: vt *Nota.*
Terent. *In tempore ad eam veni, quod omnium rerum est primum.*

Relatiuum inter antecedentia diuersorum generum collocatum, nunc cum priore conuenit: ut
Senatus assiduam stationem eô loci peragebat, qui hodie Senaculum appellatur. Non procul ab eo flumine quod Saliam vocant. *Velerius Maximus*
Cicero. *Propiùs à terra Iouis stella fertur, quae Phaëton dicitur.*
Nunc cum posteriore: vt Cicer. *Homines tuentur illum globum, quae terra dicitur. Est locus in carcere, quod Tullianum appellatur.*
In coitu lunae, quod Interlunium vocant.

Aliquando relatiuum, aliquando & nomen adiectiuum respondet primitiuo, quod in possessiuo intelligitur: vt
Terent. *Omnes omnia bona dicere, & laudare fortunas meas, qui filium haberem tali ingenio praeditum.*
Ouidius. *Nostros vidisti flentes ocellos.*

Quoties nullus nominatiuus interseritur inter relatiuum & verbum, relatiuum erit verbo nominatiuus: vt
Boëtius. *Foelix qui potuit boni*
Fontem visere lucidum.

At si nominatiuus relatiuo & verbo interponatur, relatiuum regetur à verbo, aut ab alia dictione quae cum verbo in oratione locatur: vt *Casus relatiui.*
Ouid. *Gratia ab offitio, quod mora tardat abest.*
Vergil. *Cuius numen adoro. Quorum optimum ego habeo.*
Cui similem non vidi. Quo dignum te iudicaui.
Quòd meliùs nemo scribit Quem videndo obstupuit.
Lego Vergilium, prae quo caeteri poetae sordent. &c.

DE SVBSTANTIVORVM CONSTRVCTIONE.

Substantiuorũ constructio.

QVum duo sustantiua diuersæ significationis sic concurrunt, vt posterius à priore posside ri quodam modo videatur, tum posterius in genitiuo ponitur: vt

Iuuenalis. *Crescit amor nummi, quantum ipsa pecunia crescit.*

Rex pater patriæ. Arma Achillis. Cultor agri.

Proinde hic genitiuus sępissimè adiectiuum in possessiuum mutatur: vt

Patris domus, Paterna domus. Heri filius, Herilis filius.

Est etiam vbi in datiuum vertitur.

Luc. de Cato. *Vrbi pater est, vrbiq; maritus. Herus tibi, mihi pater.*

EXCEPTIO.

Appositio

Excipiuntur quæ in eodem casu per Appositionem connectuntur: vt

Ouid. *Effodiuntur opes, irritamenta malorum.*

Verg. *Ignauum fucos pecus à præsepibus arcent.*

Adiectiuum in neutro genere absolutè, hoc est absque substantiuo positum, aliquando genitiuum postulat: vt

Paululum pecuniæ. Hoc noctis.

Catul. *Non videmus mantice quod in tergo est.*

Iuuenal. *Quantum quisque sua nummorum seruat in arca,*
Tantum habet & fidei.

Ponitur interdum genitiuus tantum, nempe priore substantiuo per eclipsim subaudito: vt in huiusmodi locutionibus.

Teren. *Vbi ad Dianæ veneris, ito ad dexteram. Ventum erat ad Vestæ.* vtrobiq; subauditur, *templum.*

Verg. *Hectoris Andromachæ.* subauditur, *vxor.*

Idem. *Deiphobe Glauci.* subauditur, *filia.* Ter. *Huius video Byrrhiam.* subaudi, *seruum.*

LAVS ET VITVPERIVM.

Laus & vituperium rei, varijs modis effertur, at frequentius

tiuis in ablatiuo, vel genitiuo: vt
Vir nulla fide.
Ouid. *Ingenui vultus puer, ingenuiq; pudoris.*

OPVS ET VSVS.

Opus & Vsus, ablatiuum exigunt: vt Cicero. *Autoritate tua nobis opus est.* Gellius. *Pecuniam quæ sibi nihil esset vsus, ab ijs quibus sciret vsui esse non accepit.* Opus.
Opus autem adiectiuè, pro Necessarius quandoque poni videtur, variéq; construitur. Cice. *Dux nobis & autor opus est.*
Idem. *Dicis nummos mihi opus esse ad apparatum triumphi.*
Terentius. *Alia quæ opus sunt para.*
Ci. *Sulpitij operam intelligo ex tuis literis tibi multum opus non fuisse.*

DE ADIECTIVORVM CONSTRVCTIONE.
Genitiuus.

Adiectiua, quæ desiderium, notitiam, memoriam, atq; ijs contraria significant, genitiuum adsciscunt: vt Adiectiuorum constructio.
Plinius. *Est natura hominum nouitatis auida.*
Verg. *Mens futuri præscia.* Idem. *Memor esto breuis æui.*
Terent. *Imperitos rerum eductos liberè in fraudem illicis.*
Silius. *Non sum animi dubius, sed deuius æqui.*
Cicero. *Græcarum literarum rudis.*
Adiectiua verbalia in ax, etiam in genitiuum feruntur: vt *Audax ingenij.* Ouidius. *Tempus edax rerum.* Verbalia in Ax.
Seneca. *Virtus est vitiorum fugax.* Horat. *Vtilium sagax.*
Idem. *Propositi tenax.* Ver. *Tam ficti prauiq; tenax, quam nuncia veri.*
Plautus. *Pecuniarum tenax. &c.*
Ingens prætereà adiectiuorum turba, nullis certis regulis obstricta, casum patrium postulant. Quorum farraginem, satis quidem amplam, congesserunt Linacrus & Despauterius. Tu verò crebra lectione, ea tibi reddes admodum familiaria.
Nominà partitiua, aut partitiuè posita: Interrogatiua quædam & certa numeralia, genitiuo, à quo & genus mutuantur, gaudent: vt
Cice. *Quanquam te Marce fili annum iam audientem Cratippum, idq;*

Athenis, abundare oportet praeceptis institutisq́ philosophiae, propter summam & doctoris autoritatem & vrbis, quorum alter te scientia augere potest, altera exemplis. &c.

Vtrum horum mavis, accipe.

Nom. varia constructio.

Tibul. *Quisquis fuit ille deorum.*

Terent. *An quisquam hominum est aeque miser vt ego?*

Vergil. *Diuûm promittere nemo Auderet.*

Tres fratrum. Quatuor iudicum. Sapientum octauus quis fuerit, nondum constat. Primus Regum Romanorum fuit Romulus.

In alio tamen sensu, ablatiuum exigunt cum praepositione: vt *Primus ab Hercule. Tertius ab Aenea.*

In alio vero sensu, datiuum: vt

Vergilius. *Nulli pietate secundus.*

Vsurpantur autem & cum his praepositionibus: E, De, Ex, Inter, Ante: vt Ouid. *Est deus è vobis alter.*

Idem. *Solus de superis.* Vergilius. *Primus inter omnes.*

Idem. *Primus ibi ante omnes, magna comitante caterua,*

Laocoon ardens, summa decurrit ab arce.

Interrogatiuum.

Interrogatiuum & eius Redditiuum, eiusdem casus & temporis erunt: vt *Quarum rerum est nulla satietas? Diuitiarum. Quid rerum nunc geritur in Anglia? Consulitur de religione.*

Fallit haec regula, quoties interrogatio fit per cuius, ia, ium: vt *Cuium pecus? Laniorum.* Aut per dictionem variae syntaxeos: ut *Furtíne accusas, an homicidij, an vtroque?*

Fallit denique cum per possessiua, Meus, Tuus, Suus, &c. respondendum est: vt *Cuius est hic codex? Meus.*

Comparatiua & Superlatiua.

Comparatiua & superlatiua, accepta partitiuè, genitiuum, vnde & genus sortiuntur, exigunt. Comparatiuum autem ad duo, superlatiuum ad plura refertur: vt *Manuum fortior est dextera. Digitorum medius est longissimus.* Accipiuntur autem partitiuè, cũ per E, Ex, aut Inter exponuntur: vt *Vergilius poëtarum doctissimus*, id est, ex poëtis, vel inter poëtas.

Comparatiua cum exponuntur per quàm, ablatiuum adsciscunt: vt

Horatius. *Vilius argentum est auro, virtutibus aurum.* id est. *quàm,*

aurum, quàm virtutes. Adſciſcunt & alterum ablatiuum, qui menſuram exceſſus ſignificat: vt

Cicero. *Quanto doctior es, tanto te geras ſubmiſſiùs.*

Tantò, quantò, multò, longè, ætate, natu, vtriq; gradui apponuntur: vt Catul. *Tantò peſſimus omnium poëta,* — Catul. ad Ciceronē

Quantò tu optimus omnium patronus.

Eraſmus *Nocturnæ lucubrationes longe periculoſiſſimæ habentur.*

Longè cæteris peritior es, ſed non multò melior tamen.

Iuuenal. *Omne animi vitium tantò conſpectiùs in ſe*
Crimen habet, quantò maior qui peccat habetur.

Maior & Maximus ætate. Maior & Maximus natu.

DATIVVS.

Adiectiua quibus comodum, incōmodum, ſimilitudo, diſſimilitudo, voluptas, ſummiſsio, aut relatio ad aliquid ſignificatur, in datiuum tranſeunt, vt — Cōmodū & incommodum.

Vergil. *Sis bonus, ô felixq; tuis.*

Martial. *Turba grauis, placidæq; inimica quieti. Eſt finitimus oratori poëta.* Ouidius. *Qui color albus erat, nunc eſt contrarius albo.*

Martial. *Iucundus amicis. Omnibus ſupplex.*

Iuuenalis. *Si facis ut patriæ ſit idoneus, vtilis agro.*

Huc referuntur adiectiua ex Con præpoſitione compoſita: vt Contubernalis, commilito, conſeruus, cognatus, &c. — Cōpoſita cum Con.

Quædam ex his quæ ſimilitudinem ſignificant, etiam genitiuo gaudent: vt Lucanus. *Quem metuis par huius erat.* — Similitudo.

Terent. *Patres æquum eſſe cenſent, nos iamiam à pueris illico naſci ſenes, neq; illarum affines eſſe rerum, quas fert adoleſcentia.*

Idem. *Domini ſimilis es.* Auſonius. *Mens conſcia recti.*

Verg. *Præterea Regina tua fidiſſima dextra Occidit ipſa ſua.*

Communis, alienus, immunis, varijs caſibus ſeruiunt: vt — Varia cōſtructio quorūdā adiectiuorum.

Cic. *Commune animantium omnium, eſt coniunctionis appetitus procreandi cauſa. Mors omnibus communis. Hoc mihi tecum commune eſt.*

Saluſt. *Non aliena conſilij.* Seneca. *Alienus ambitioni.*

Cicero. *Non alienus à Scæuolæ ſtudijs.*

Ouid. *Vobis immunibus huius eſſe mali dabitur.*

Plin. *Caprificus omnibus immunis eſt. Immunes ab illis malis ſumus.*

Natus, commodus, incommodus, vtilis, inutilis, vehemens, aptus, interdum etiam accusatiuo cum praepositione adiunguntur: vt Cicero. *Natus ad gloriam.*

In Bilis & dus. Verbalia in bilis, accepta passiue, vt & participia, seu potius participalia in dus, datiuo adiecto gaudent: vt Martial. *O mihi post nullos Iuli memorande sodales.* Statius. *nulli penetrabilis astro Lucus erat.*

ACCVSATIVVS.

Mensura. Magnitudinis mensura, subijcitur adiectiuis in accusatiuo: vt *Gnomon septem pedes longus, umbram non amplius quatuor pedes longam reddit.*

Interdum & in ablatiuo: vt

Columel. *Fons latus pedibus tribus, altus triginta.*

Interdum etiam & genitiuo: vt

Colu. *In morem horti arcas latas pedum denûm, longas pedum quinquagenûm facito.*

ABLATIVVS.

Copia & inopia. Adiectiua quae ad copiam egestatémue pertinent, interdum ablatiuo, interdum & genitiuo gaudent: vt

Plaut. *Amor & melle & felle est foecundissimus.*

Horat. *Diues agris, diues positis in foenore nummis.*

Vergil. *At fessae, multa referunt se nocte minores. Crura thymo plena.*

Idem. *Quae regio in terris nostri non plena laboris?*

Idem. *Diues opum diues pictai vestis & auri.*

Persius. *O curuae in terras animae & coelestium inanes.*

Expers fraudis. Gratiae beatus.

Diuersitas. Nomina diuersitatis, ablatiuum sibi cum praepositiõe subijciunt: ut Vergil. *Alter ab illo. Aliud ab hoc. Diuersus ab isto.*

Nonnunquam etiam datiuum: ut *Huic diuersum.*

Adiectiua regunt ablatiuum, significantem causam: ut *Pallidus ira. Incuruus senectute. Liuida armis brachia. Trepidus morte futura.*

Modus rei. Forma uel modus rei, adijcitur nominibus in ablatiuo: ut *Facies miris modis pallida. Nomine grammaticus, re barbarus.*

Cicer.

Cicero. *Sum tibi natura parens, præceptor consilijs.*

Verg. *Troianus origine Cæsar. Spe diues, re pauper. Syrus natione.*

Dignus, indignus, præditus, captus, contentus, extorris, auferendi casum adiectum volunt: vt *Dignus. &c.*

Terent. *Dignus es odio. Qui filium haberem tali ingenio præditum.*

Vergilius. *Atque oculis capti fodere cubilia talpæ.*

Idem. *Sorte tua contentus abi.*

Horum nonnulla genitiuum interdum vendicant: vt

Ouid. *Militia est operis altera digna tui.*

Verg. *Descendam magnorum haud quaquam indignus auorum.*

DE PRONOMINVM CONSTRVCTIONE.

MEi, tui, sui, nostri, vestri, genitiui primitiuorum, ponuntur cùm passio significatur: vt *Languet desiderio tui.* *Pronomina primitiua.*

Ouid. *Parsq; tui latitat, corpore clausa meo.* *Imago nostri.*

Meus, tuus, suus, noster, vester, adijciuntur cum actio vel possessio rei denotatur: vt *Pauet desiderio tuo. Imago nostra.* id est, *quàm nos possidemus.*

Nostrûm & vestrûm, genitiui, sequuntur Distributiua, Partitiua, Comparatiua, & Superlatiua: vt *Deriuatiua pronomina.*

Vnusquisq; vestrûm. Nemo nostrûm. Ne cui vestrûm sit mirum.

Maior nostrûm. Maximus natu vestrûm.

Hęc possessiua, Meus, Tuus, suus, noster & vester, hos genitiuos post se recipiunt, Ipsius, solius, vnius, duorum, trium, &c. omnium, plurium, paucorum, cuiusq;, & genitiuos participiorum quæ ad genitiuum primitiui in possessiuo inclusum referuntur: vt *Ex tuo ipsius animo coniecturam feceris.* *Possessiua pronomina.*

Cicero. *Dico mea vnius opera, rempub. esse liberatam.*

Idem. *Meum solius peccatum corrigi non potest.*

Erasmus. *Noster duorum euentus ostendat, vtra gens sit melior.*

In sua cuiusq; laude præstantior. *Nostra omnium memoria.*

Brutus ad Ciceronem. *Vestris paucorum respondet laudibus.*

Horat. *scripta*

Cùm mea nemo legat, vulgo recitare timetis.

Sui & suus, reciproca sunt: hoc est, semper reflectuntur ad id *Reciproca.*

id quod præcesſit in eadem oratione: vt
Petrus nimium admiratur se. Parcit erroribus suis.

Aut annexa per copulam: vt *Magnopere Petrus rogat, ne se deseras.* Cicero *reminiscitur clientum suorum.*

Ipſe. Ipſe, ex pronominibus, trium perſonarum ſignificationem repræſentat: vt *Ipse vidi. Ipse videris. Ipse dixit.*
Et nominibus pariter ac pronominibus adiungitur: vt
Ipse ego. Ipse ille. Ipse Hercules.

Idem. Idem, etiam omnibus perſonis iungi poteſt: vt *Ego idem adsum.*
Terent. *Idem has nuptias perge facere.*
Verg. *Idem iungat vulpes, & mulgeat hircos.*

Demonſtratiua. Hęc demonſtratiua, Hic, Ille, Iſte, ſic diſtinguntur.
Ille & Iſte. Hic, mihi proximum demonſtrat: Iſte, eum qui apud te eſt.
Ille, eum qui ab utroq; remotus eſt, indicat.
Ille, tum vſurpatur, cum ob eminentiam rem quampiam demonſtramus: vt *Alexander ille Magnus.* Iſte, verò ponitur, quando cum contepmtu rei alicuius mentionem facimus: vt
Terent. *Istum æmulum quoad poteris ab ea pellito.*

Hic & Ille. Hic & Ille, cum ad duo anteposita referuntur, Hic ad poſterius & proprius, Ille, ad prius & remotius, propriè ac vſitatiſſimè referri debet: vt
Colu. *Agricolæ contrarium est pastoris propositum. ille quam maximè subacto & puro solo gaudet, hic nouali graminosoq;. Ille fructum è terra sperat, hic è pecore.* Eſt tamē vbi ē diuerſo pronomen Hic, ad remotius ſuppoſitum referri inuenias, & ille ad proximius.

DE VERBORVM CONSTRVCTIONE.
NOMINATIVVS POST VERBVM.

Nominatiuum vtrinque. Verba ſubſtantiua, vt Sum, forem, fio, exiſto: verba vocandi paſſiua: vt Nominor, appellor, dicor, vocor, nuncupor, & his ſimilia: vt ſcribor, ſalutor, habeor, exiſtimor: Item verba geſtus: vt ſedeo, dormio, cubo, incedo, curro, vtrinq; nominatiuum expetunt: vt *Deus est summum bonum.*
Perpusilli vocantur nani. Fides religionis nostræ fundamentum habetur. Malus pastor, dormit supinus.

Lactant.

Lactantius. *Homo incedit erectus in coelum.*

Deniq; omnia fere verba post se nominatiuum habent adiectiui nominis, quod cum supposito verbi, casu, genere & numero concordat: vt *Rex mandauit primum extirpari hæresim.*

Pij orant taciti. Boni discunt seduli.

Infinitum quoq; vtrinq; eosdem casus habet, pręcipuè cùm verba optandi eisq; similia accedunt: vt

Hypocrita cupit videri iustus. Hypocrita cupit se videri iustum.

Málo diues esse, quàm haberi. Málo me diuitem esse quàm haberi.

Claudianus. *Viuitur exiguo meliùs. natura beatis Omnibus esse dedit, si quis cognouerit vti.*

Martial. *Nobis non licet esse tam disertis.* vel *disertos.*

Terent. *Expedit bonas esse vobis.*

Ouid. *Quo mihi commisso non licet esse piam.*

Quamq̃ in his postremis exemplis, subaudiuntur accusatiui ante verba infinita: *Nos esse disertos. Vos esse bonas. Me esse piam.*

GENITIVVS POST VERBVM.

SVm, genitiuum postulat, quoties significat possessionem aut ad aliquid pertinere: vt, Verg. *Pecus est Melibæi.* *Possessio. &c. officium.*

Cicero. *Adolescentis est maiores natu reuereri.*

Verg. *Regum est Parcere subiectis & debellare superbos.*

Excipiuntur hi nominatiui, meum, tuum, suum, nostrum, vestrum, humanum, beluïnum, & similia: vt

Non est meum contra autoritatem Senatus dicere.

Terent. *Eia, haud vestrum est iracundos esse. Humanum est irasci.*

At hic subintelligi videtur officium, quod aliquando etiam exprimitur: vt

Terent. *Tuum est officium, has bene vt adsimules nuptias.*

Verba æstimandi, genitiuis gaudent: vt *Plurimi passim fit pecunia. Pudor parui penditur. Nihili (uel pro nihilo) habentur literæ.*

Horat. *Pluris opes nunc sunt, quàm prisci temporis annis.*

Aestimo, vel genitiuum vel ablatiuum adsciscit: ut *Aestimandi verba.*

Val. Max. *Non huius te æstimo. Magno vbiq; virtus æstimanda est.*

Flocci, nauci, nihili, pili, assis, huius, teruncij, his verbis æstimo,

mo, pendo, facio, peculiariter adijciuntur: vt

Ego illum floccipendo. Nec huius facio, qui me pili æstimat.

Singularia sunt illa. *Aequi boni consulo. Aequi boni facio.* id est, *in bonam accipio partem.*

Accusandi verba. Verba accusandi, damnandi, monendi, absoluendi, & consimilia, genitiuum postulant qui crimen significet: vt

Plaut. *Qui alterum incusat probri, ipsum se intueri oportet.*

Cicero. *Etiam sceleris condemnat generum suum.*

Ouid. *Parce tuum vatem, sceleris damnare Cupido.*

Admoneto illum pristinæ fortunæ. Furti absolutus est.

Vertitur hic genitiuus aliquando in ablatiuum, vel cum præpositione, vel sine præpositione: vt

Cice. *Si in me iniquus es iudex, condemnabo eodem ego te crimine.*

Gellius. *Vxorem de pudicitia grauiter accusauit.*

Cicero. *Putaui ea de re admonendum esse te.*

Vterq;, nullus, alter, neuter, alius, ambo, & superlatiuus gradus, non nisi in ablatiuo id genus verbis subduntur: vt *Accusas furti, an stupri, an vtroq;? siue de vtroq;? Ambobus* vel *de ambobus? Neutro?* vel *de neutro? De pluribus simul accusaris.*

Satago, misereor, miseresco, genitiuum admittunt: vt

Terent. *Is rerum suarum satagit.*

Verg. *oro miserere laborum*

Tantorum, miserere animi non digna ferentis.

Statius. *Et generis miseresce tui.*

Misereor &c. At misereor & miseresco, rariùs cum datiuo leguntur.

Seneca. *Huic succurro. Huic misereor.*

Boetius. *Dilige iure bonos, & miseresce malis.*

Reminiscor, obliuiscor, memini, genitiuum aut accusatiuum desyderant: vt

Datæ fidei reminiscitur. Proprium est stultitiæ, aliorum vitia cernere, obliuisci suorum.

Terent. *Faciam, vt mei q; ac huius diei ac loci semper memineris.*

Plaut. *Omnia quæ curant, senes meminerunt.*

Memini de hac re. de armis, de te. id est, *mentionem feci.*

Potior, aut genitiuo aut ablatiuo iungitur: vt

Plaut.

Plaut. *Romani signorum & armorum potiti sunt.*
Vergil. *Egressi optata Troes potiuntur arena.*

DATIVVS POST VERBVM.

OMnia verba acquisitiuè posita, adsciscunt datiuum eius rei, cui aliquid quocunq; modo acquiritur: vt *Verba acquirendi.*
Plaut. *Mihi istic nec seritur, nec metitur.*
Vergil. *Nescio quis teneros oculus mihi fascinat agnos.*

Huic regulę appendent varij generis verba. In primis verba significantia cōmodum aut incommodum, regunt datiuum: vt Verg. *Illa seges demum votis respondet auari Agricolæ. Non potes mihi commodare nec incommodare.*
Idem. *Validis incumbite remis. Suam eruditionem tibi acceptam fert.*

Ex his quædam efferuntur etiam cum accusatiuo: vt
Cicero. *Vnum studetis omnes, vnum sentitis.*
Plaut. *Si ea memorem quæ ad ventris victum conducunt, mora est.*
Cic. *In hæc studia incumbite. Naturáne plus ad eloquentiam conferat, an doctrina. Fessum quies plurimum iuuat.*

Verba comparandi regunt datiuum: vt *Verba cōparandi.*
Verg. *Sic paruis componere magna solebam.*
Fratri se & opibus & dignatione adæquauit.

Interdum additur ablatiuus cum præpositione: vt
Comparo Vergilium cum Homero.

Aliquando accusatiuum cum præpositione Ad: vt
Si ad eum comparatur, nihil est.

Verba dandi & reddendi, regunt datiuum: vt *Verba dādi.*
Fortuna multis nimium dedit, nulli satis. Ingratus est, qui gratiam bene merenti non reponit.

Hæc variam habent constructionem, *Dono tibi hoc munus. Dono te hoc munere.* Cicero. *Huic rei aliquid temporis impertias.* *Varia cōstructio.*
Terent. *Plurima salute Parmenonem summum suum impartit Gnato.*
Aspersit mihi labem: Aspersit me labe. Instrauit equo penulam: Instrauit equum penula.
Ouid. *Vt piget infido consuluiße viro.* id est, *dediße consilium,* vel etiam *prospexisse.*

Lucan.

Luc. *Rectoremq; ratis, de cunctis consulit astris.* id est, *petit consilium.*
Consule saluti tuæ. id est, *prospice.*
Terent. *Pessimè istuc in te atq; in illum consulis.* id est, *statuis.*
Metuo, timeo, formido tibi vel *de te.* id est, *sum solicitus pro te.*
Metuo, timeo, formido te vel *à te.*, scilicet, *ne mihi noceas.*

Verba promittendi.

Verba promittendi, ac soluendi, regunt datiuum: vt
Cice. *Hæc tibi promitto, ac recipio sanctissimè esse obseruaturum.*
Aes alienum mihi numerauit.

Verba imperandi.

Verba imperandi & nunciandi, datiuum requirunt: vt
Horat. *Imperat aut seruit collecta pecunia cuiq;.*
Idem. *Quid de quoq; viro & cui dicas sepe caueto.*

Dicimus tempero, moderor tibi & te. Refero tibi & ad te. Item. *Refero ad senatum.* id est, propono, scribo, mitto tibi, & ad te. Do tibi literas vt ad aliquem feras: Do ad te literas, id est, mitto vt legas.

Verba fidendi.

Verba fidendi datiuum regunt: vt
Horat. *vacuis committere ventis Nil nisi lene decet.*
Mulieri ne credas, ne mortuæ quidem.

Verba obsequendi.

Verba obsequendi & repugnandi, datiuum regunt: vt
Semper obtemperat pius filius patri. Quæ homines arant, nauigant, ædificant, virtuti omnia parent. Ipsum hunc orabo, huic supplicabo.
Persius. *Venienti occurrite morbo. Ignauis præcibus fortuna repugnat.*

At ex his quædam cum aliis casibus copulantur: *Ad amorem nihil potuit accedere. Hoc acceßit meis malis. Illud constat omnibus.* seu *inter omnes.* Terent. *Hæc fratri mecum non conueniunt.*
Iuuenal. *Sæuis inter se conuenit vrsis.* *Ausculto tibi.* id est, *obedio.* *Ausculto te.* id est, *audio.* *Adamas dißidet magneti,* seu *cum magnete* *Certat cum illo.* & græcanicè, *illi. Noli pugnare duobus.* id est, *contra duos.* Verg. *Tu dic mecum quo pignore certes.*

Verba minandi.

Verba minandi & irascendi, regunt datiuum: vt
Vtrique mortem minatus est.
Terent. *Adolescenti nihil est quod succenseat.*

Sum, cum compositis, præter Possum, datiuum exigit: vt
Rex pius, est reip. ornamento. *Mihi nec obest, nec prodest.*
Horat. *Multa petentibus desunt multa.*

Datiuum postulant verba composita cū his præpositionibus. *Verba cō posita.*

PRAE.

Cicero. *Ego meis maioribus virtute præluxi.*

Sed præeo, pro vinco, præcedo, præcurro, præuertor, accusatiuo iunguntur.

AD. *Alba gollo ne manum admoliaris.*

CON.

Conducit hoc tuæ laudi. *Conuixit nobis.*

SVB.

Terentius. *Subolet iam vxori quod ego machinor.*

ANTE.

Cicero. *Iniquißimam pacem, iustißimo bello antefero.*

POST. *Posthabeo. postpono, famæ pecuniam.*

Vergil. *Postposui tamen illorum mea seria ludo.*

Terent. *dixi. Qui suum commodum posthabuit præ meo commodo.*

OB.

Terent. *Quum nemini obtrudi potest, itur ad me.*

IN. *Impendet omnibus periculum.*

INTER.

Cicero. *Ille huic negotio non interfuit modò, sed etiam præfuit.*

Pauca ex his mutant datiuum aliquoties in alium casum: vt *Varia cō structio.*

Quint. *Præstat ingenio alius alium.* *Multos virorum anteit sapientia.*

Terent. *In amore hæc insunt vitia.*

Plinius. *Interdico tibi aqua & igni.*

Est, pro habeo, datiuum exigit: vt

Persius. *Velle suum cuiq; est, nec voto viuitur vno.*

Verg. *Est mihi namq; domi pater, est iniusta nouerca.*

Huic confine est Suppetit: vt

Horat. *Pauper enim non est, cui rerum suppetit vsus.*

Sum, cum multis alijs, geminum adsciscit datiuum: vt

Exitio est auidis mare nautis. *Speras tibi laudi fore, quod mihi vitio vertis.*

uertis. Nemo sibi Mimos accipere debet fauori.

Est vbi hic datiuus tibi, aut sibi, aut etiam mihi, nulla necessitatis, at festiuitatis potius causâ, additur: vt

Ego tibi hoc effectum dado.

Terent. *Expedi mihi hoc negotium.* *Suo sibi hunc ingulo gladio.*

ACCVSATIVVS POST VERBVM.

Verba transitiua.

VErba transitiua cuiuscunq; generis, siue actiui, siue communis, siue deponentis, exigunt accusatiuum: vt

Horat. *Percontatorem fugito, nam garrulus idem est.*

Idem. *Nec retinent patulæ commissa fideliter aures.*

Vergilius. *In primis venerare deos. Aper agros depopulatur.*

Neutra transitiua

Quin etiam verba, quamlibet alioqui intransitiua atq; absoluta, accusatiuum admittunt cognatę significationis: vt

Cicero. *Tertiam ætatem hominum viuebat Nestor.*

Verg. *Longam incomitata videtur ire viam.*

Plaut. *Duram seruit seruitutem.*

Hunc accusatiuum mutant autores non rarò in ablatiuum: vt

Plaut. *Diu videor vita viuere.* *Ire recta via.*

Suetonius. *Morte obijt repentina.*

Sunt & quę figuratè accusatiuum habent: vt

Verg. *Nec vox hominum sonat, ô Dea certè.*

Iuuenal. *Qui curios simulant & Bacchanalia viuunt.*

Horat. *Pastillos Rufillus olet, Gorgonius hircum.*

DVO ACCVSATIVI.

Duplex accusatiuus.

Verba rogandi, docendi, uestiendi, duplicem regunt accusatiuum: vt

Verg. *Tu modo posce deum veniã. Dedocebo te istos mores. Ridiculum est te me admonere istud.* Ter. *Induit se calceos quos prius exuerat.*

Rogandi uerba, interdum mutant alterum accusatiuũ in ablatiuum: vt Verg. *Ipsum obtestemur, veniamq; oremus ab ipso.*

Terent. *Suspitionem istam ex illis quære.*

Vestiendi verba, interdum mutant alterum accusatiuum in ablatiuum vel datiuum: vt *Induo te tunica, uel tibi tunicam.*

Ouid. *Hoc te celauimus vnum.* Cicero. *Bassus noster de hoc me celauit.*

ABLA-

ABLATIVVS POST VERBVM.

Quoduis verbum admittit ablatiuum significantem instrumentum, aut causam, aut modum actionis.

INSTRVMENTVM.

Dæmona non armis, sed morte subegit Iesus.
Horat. *Naturam expellas furca licet, vsq; recurret.*
Verg. *Hi iaculis, illi certant defendere saxis.*

CAVSA.

Ter. *Gaudeo (ita me dij ament) gnati caussa. Vehementer ira excanduit.*
Horat. *Inuidus alterius rebus, macrescit opimis.*

MODVS ACTIONIS.

Mira celeritate rem peregit.
Iuuenal. *Inuigilate viri, tacito nam tempora gressu*
Diffugiunt, nulloq; sono conuertitur annus.
Ouidius. *Dum vires anniq; sinunt, tolerate laborem.*
Iam veniet tacito curua senecta pede.

Ablatiuo causæ & modi actionis, aliquando additur præpositio: ut *Bacchâris præ ebrietate. Summa cum humanitate tractauit hominem.*

Quibuslibet verbis subijcitur precij nomen in ablatiuo casu: ut *Teruncio (seu vitiosa nuce) non emerim.*
Liuius. *Multo sanguine & vulneribus ea victoria stetit.*

Vili, paulo, minimo, magno, nimio, plurimo, dimidio, duplo, adijciuntur sæpe sine substantiuis: vt
Terent. *Redime te captum, quam queas minimo. Vili venit triticum.*
Seneca. *Constat paruo fames, magno fastidium.*

Excipiuntur hi genitiui, sine substantiuis positi: Tanti, quanti, pluris, minoris, tantiuis, tantidem, quantilibet, quanticunq;: vt
Cicero. *Tanti eris alijs, quanti tibi fueris. Non vendo pluris quàm alij, fortasse etiam minoris.*
Ouid. *Vix Priamus tanti, totaq; Troia fuit.*

Sin addantur substantiua, in ablatiuo efferuntur: vt

Aul. Gel. *Tanta mercede docuit, quanta hactenus nemo.*

Minori præcio vendidi quam emi.

Valeo, etiam interdum cum accusatiuo iunctum reperitur: ut Varro. *Denarij dicti, quòd denos æris valebant, quinarij quòd quinos.*

Verba abundandi Verba abundandi, implendi, onerandi, & his diuersa, ablatiuo gaudent: vt

Terent. *Amore abundas Antipho.*

Malo virum pecunia, quam pecuniam viro indigentem.

Salust. *Sylla omnes suos diuitijs expleuit.*

Terent. *Hoc te crimine expedi.*

Cicero. *Homines nequissimi, quibus te onerant mendacijs.*

Verg. *Ego hoc te fasce leuabo.*

Salust. *Aliquem familiarem suo sermone participauit.*

Ex quibus quædā nonnunquā etiā in genitiuum feruntur: vt

Verg. *Quam diues niuei pecoris, quam lactis abundans.*

Terent. *Quasi tu huius indigeas patris.*

Quid est quod de hac causa defensionis egeat?

Verg. *Inplentur veteris Bacchi, pinguisq; ferinæ.*

Idem. *Postquam dextera fuit cædis saturata.*

Terent. *Omnes mihi labores leues fuere, præterquam tui carendum quòd erat. Paternum seruum sui participauit consilij.*

Fungor. Fungor, fruor, vtor, & similia, ablatiuo iunguntur.

Cicero. *Qui adipisci veram gloriam volunt, iustitiæ fungantur offitijs. Optimum est aliena frui insania. In re mala, animo si bono vtare, iuuat.*

Vergil. *Aspice venturo, lætentur vt omnia seclo.*

Cæsar. *Qui sua victoria tam insolenter gloriarentur.*

Martialis. *Diruit, ædificat, mutat quadrata rotundis.*

Vescor carnibus.

Vergilius. *Haud equidem tali me dignor honore.*

Terentius. *Vt malis gaudeat alienis.*

Plaut. *Exemplorum multitudine supersedendum est.*

Macrobius. *Regni eum societate numerauit.*

Plautus. *Communicabo te semper mensa mea.* ¶ *Prosequor.* Prosequor te amore, laude, honore. &c. id est, amo, laudo, honoro.

Afficio. Afficio te gaudio, supplicio, dolore, & cæt. id est, exhilaro,

punio, contristo.

Mereor, cum aduerbijs, benè, malè, meliùs, peiùs, optimè, pessimè, ablatiuo adhęret, cum prępositione De: vt *Mereor.*

De me nunquam bene meritus es. Erasmus de lingua latina optimè meritus est. Catilina pessimè de repub. meruit.

Quædam accipiendi, distandi, & auferendi verba, ablatiuum cum præpositione optant: vt

Istuc ex multis iam pridem audiueram.

Luca. *A trepido vix abstinet ira magistro. Nasci à principibus fortuitum est. Procul abest ab vrbe imperator.*

Vertitur hic ablatiuus aliquando in datiuum: vt

Horatius. *Viuere si rectè nescis, discede peritis.*

Ouidius. *Est virtus placitis abstinuisse bonis.*

Vergilius. *Heu fuge nate dea, teq; his ait eripe flammis.*

Verbis quæ vim comparationis obtinent, adijcitur ablatiuus significans mensuram excessus: vt *Deforme existimabat, quos dignitate præstaret, ab ijs virtutibus superari.* *Vis comparandi.*

Quibuslibet verbis additur ablatiuus absolutè sumptus: vt *Ablat. absolutus.*

Imperante Augusto, natus est Christus: Imperante Tyberio crucifixus.

Iuuenal. *Credo pudicitiam, Saturno rege moratam*
In terris.

Nil desperandum Christo duce, & auspice Christo.

Iam Maria audito Christum venisse, cucurrit.

Verbis quibusdam additur auferendi casus per synecdochen, & poëticè accusatiuus: vt *Aegrotat animo magis quam corpore.* *Synecdoche.*

Candet dentes. Rubet capillos.

Quædam tamen efferuntur in gignendi casu: vt *Absurdè facis, qui angas te animi. Exanimatus pendet animi. Desipiebam mentis.*

Plaut. *Discrutior animi, quia ab domo abeundum est mihi.*

Eidem uerbo diuersi casus, diuersæ rationis apponi possunt: vt *Dedit mihi vestem pignori, te præsente, propria manu.* *Diuersi casus.*

Pasiuis additur ablatiuus agentis, sed antecedente præpositione, interdum & datiuus: vt

Horatius. *Laudatur ab his, culpatur ab illis.*

Cicero. *Honesta bonis viris non occulta petuntur.*

Quorum participia frequentiùs datiuis gaudent: vt
Vergil. *Nulla tuarum audita mihi, nec visa sororum.*
Horatius. *Oblitusq; meorum, obliuiscendus & illis.*

Cæteri casus manent in pasiuis qui fuerunt actiuorum: vt *Accusaris à me furti. Habeberis ludibrio. Dedoceberis à me istos mores. Priuaberis magistratu.*

Construct. neutropass. Vapulo, væneo, liceo, exulo, fio, neutropasiua, pasiuam constructionē habet: vt *A præceptore vapulabis. Malo à ciue spoliari, q̃ ab hoste vænire. Quid fiet ab illo? Virtus paruo precio licet omnibus. Cur à conuiuijs exulat philosophia?*

Quibusdam tum verbis, tum adiectiuis, familiariter subijciuntur verba infinita: vt
Vergil. *Iuuat vsq; morari & conferre gradum.*
Ouid. *Dicere quæ puduit, scribere iussit amor.*
Martialis. *Vis fieri diues Pontice? nil cupias.*
Vergilius. *Et erat tum dignus amari.*
Horat. *Audax omnia perpeti. Gens humana ruit, per vetitum nefas.*

Ponuntur interdum figuratè & absolutè verba infinita: vt *Haeccine fieri flagitia?* subauditur, decet, oportet, par est, æquum est: aut aliquid simile.
Vergil. *Criminibus terrere nouis, hinc spargere voces*
In vulgum ambiguas, & quærere conscius arma. Id est, *terrebat, spargebat, quærebat.*

DE GERVNDIIS.

Gerūdia. GERVNDIA siue gerundiuæ voces & Supina, regunt casus suorum verborum: vt
Cicero. *Efferor studio videndi parentes.*
Ouid. *Vtendum est ætate, cito pede labitur ætas.*
Vergil. *Scitatum oracula Phoebi mittimus.*

DI.

Di. Gerundia in Di, pendent à quibusdam tum substantiuis, tum adiectiuis: vt
Verg. *Et quæ tanta fuit Romam tibi causa videndi?*
Idem. *Cecropias innatus apes, amor vrget habendi.*
Idem. *Aeneas celsa in puppi, iam certus eundi.*

Poëtice infinitus modus locus gerundiỹ ponitur: vt Verg. *Studium quibus arua tueri. Peritus medicari.* Nota.

Interdum non inuenustè adijcitur gerundiỹ vocibus etiam genitiuus pluralis: vt

Quum illorum videndi gratiâ me in forum contulissem.

Terentius. *Date crescendi copiam nouarum.*

Concessa est diripiendi pomorum atq; absonlarum licentia.

D O.

Gerundia in Do, pendent ab his præpositionibus, A, Ab, Abs, De, E, Ex, Cum, In, Pro: vt Do.

Cicero. *Ignaui à discendo citò deterrentur.*

Amor ex amicitia, vtrunq; ab amando dictum est.

Cice. *Ex defendendo quàm ex accusando vberior gloria comparetur.*

Consultatur de transeundo in Galliam.

Quintil. *Rectè scribendi ratio cum loquendo coniuncta est.*

Plaut. *Pro vapulando ab hoste mercedem petam.*

Ponuntur & absq; præpositione: vt

Vergil. *Alitur vitium, crescitq; tegendo. Scribendo disces scribere.*

D V M.

Gerundia in Dum, pendent ab his præpositionibus, Inter, Ante, Ad, Ob, Propter: *Inter cœnandum hilares este.* Dum.

Vergil. *Ante damnandum ingentes tollent animos.*

Cicero. *Locus ad agendum amplissimus.*

Idem. *Ob absoluendũ munus ne acceperis. Veni propter te redimendum.*

Cum significatur necessitas, ponuntur citra præpositionem, addito verbo Est: vt

Iuuen. *Orandum est, vt sit mens sana in corpore sano.*

Vigilandum est ei qui cupit vincere.

Gerundia in nomina vertuntur.

Vertuntur gerundiỹ voces in nomina adiectiua: vt

Verg. *Tantus amor florum, et generandi gloria mellis.*

Ad accusandos homines duci præmio, proximum latrocinio est.

Cur adeo delectaris criminibus inferendis?

DE SVPINIS. VM.

Supinum. PRius supinum actiuè significat, & sequitur verbum aut participium, significans motum ad locum; vt

Horat. *Spectatum veniunt, veniunt spectentur vt ipsæ.*

Milites sunt missi speculatum arcem.

Illa verò, Do venum: Do filiam nuptum, lacentem habent motum. At hoc supinum in neutropassiuis, & cum infinito iri, passiuè significat: vt

Plaut. *Coctum ego non vapulatum, dudum conductus sum.*

Terent. *Postquam audierat non datum iri vxorem filio.*

Poëticè dicunt, *Eo visere. Vado videre.*

Ponitur absolutè cum verbo est: vt Ter. *Actum est, illicet, peristi.*

Ouid. *Itum est in viscera terræ. Cessatum est satis.*

V.

Nota. Posterius supinum passiuè significat, & sequitur nomina adiectiua: ut *Sum extra noxam, sed non est facile purgatu.*

Quod factu fœdum est, idem est & dictu turpe.

Qui pecuniis non mouetur, hunc dignum spectatu arbitramur.

In istis verò, *Surgit cubitu. Redit venatu.* Cubitu & Venatu, nomina potiùs censenda videntur, quam supina.

DE TEMPORE ET LOCO.

TEMPVS.

Pars temporis. QVæ significant partem temporis, in ablatiuo frequentius vsurpantur, in accusatiuo rarò. *Nemo mortalium omnibus horis sapit. Nocte latent mendæ. Id temporis creatus est consul.*

Quanquã hæc eclipsis, videtur esse prepositionis per, vel sub.

Duratio temporis. Quæ autem durationem temporis, & continuationem denotant, in accusatiuo, interdum & ablatiuo efferuntur: vt

Vergil. *Hic iam ter centum totos regnabitur annos.*

Idem. *Noctes atq; dies patet atri ianua ditis.*

Idem. *Hic tamen hac mecum poteris requiescere nocte.*

Sueto. *Imperauit triennio & decem mensibus, octoq; diebus.* Dicimus etiam, *In paucis diebus. de die. de nocte. Promitto in diem. Commodo in mensem. Annos ad quinquaginta natus. Per tres annos studui.*

Puer

Puer id ætatis. Non plus triduum, aut triduo.

Tertio, vel ad tertium calendas, vel calendarum.

SPACIVM LOCI.

Spacium loci in accusatiuo effertur, interdū & in ablatiuo: vt Vergil. *Dic quibus in terris (& eris mihi magnus Appollo)* — Spacium loci.

Treis pateat cœli spacium, non amplius vlnæ.

Iam mille passus processeram. *Abest bidui,* subintelligitur spacium, vel spacio. itinere, vel iter. *Abest ab vrbe quingentis passuū millibus.*

APPELLATIVA LOCORVM.

Nomina appellatiua & nomina maiorum locorum adduntur ferè cum præpositione, verbis significantibus in loco, ad locum, à loco, aut per locum: vt

In foro versatur. Meruit sub rege in Gallia.

Verg. *Ad templum non æque Palladis ibant Iliades.*

Salust. *Legantur in Hyspaniam maiores natu nobiles.*

E Sicilia decedens, Rhodum veni. *Per mare ibis ad Indos.*

Omne verbum admittit genitiuum proprij nominis loci in quo fit actio, modò primæ vel secundæ declinationis & singularis numeri sit. — Loca propria.

Terent. *Samia mihi mater fuit, ea habitabat Rhodi.*

Hi genitiui, humi, domi, militiæ, belli, proprium sequuntur formam: vt

Terent. *Domi belliq; simul viximus.*

Cicero. *Parua sunt foris arma, nisi est consilium domi.*

Domi non aliter secum patitur genitiuos, quàm meæ, tuæ, suæ, nostræ, vestrę, alienæ: vt *Versor domi meæ, non alienæ.* — Domi.

Verum si proprium loci nomen, pluralis duntaxat numeri, aut tertiæ declinationis fuerit, in datiuo aut ablatiuo ponitur: vt *Cholchus an Assyrius, Thebis nutritus an Argis.*

Suetonius. *Lentulus Getulicus, Tiburi genitum scribit.*

Liuius. *Neglectum Anxuri præsidium.*

Cicero. *Cum vna sola legione fuit Carthagini.*

Hora. *Romæ Tibur amo ventosus, Tibure Romam.*

Cicero. *Cum tu Narbone mensas hospitum conuomeres.*

Idem. *Commendo tibi domum eius, quæ est Sycione.*

Sic vtimur Ruri vel Rure, in ablatiuo: vt Ruri ferè se continet. Persius. *Rure paterno Est tibi far modicum.*

AD LOCVM.

Ad locum. Verbis significantibus motum ad locum, apponitur proprium loci in accusatiuo: vt *Concessi Cantabrigiam ad capiendum ingenij cultum. Eo Londinum ad merces emendas.*

Ad eundem modum vtimur Rus & Domus: vt *Ego rus ibo.* Vergil. *Ite domum saturæ, venit Hesperus, ite capellæ.*

A LOCO, PER LOCVM.

A loco. Verbis significantibus motum à loco aut per locum, adijcitur proprium loci in ablatiuo: vt *Nisi ante Roma profectus esses, nunc eam relinqueres. Eboraco (siue per Eboracum) sum facturus iter.*

Ad eundem modum vsurpantur Domus & Rus: vt *Nuper exijt domo.* Terent. *Timeo ne pater rure redierit.*

DE IMPERSONALIVM CONSTRVCTIONE.

GENITIVVS.

Imperso. construct. HAEC tria impersonalia, interest, refert, & est, quibuslibet genitiuis annectuntur, præter hos ablatiuos fœmininos, meâ, tuâ, suâ, nostrâ, vestrâ & cuiâ: vt

Interest magistratus tueri bonos, animaduertere in malos.

Refert multum Christianæ reip. Episcopos pios & doctos esse.

Prudentis est multa dißimulare. Tuâ refert te ipsum nosse.

Cicero. *Ea cædes crimini potißimum datur ei, cuiâ interfuit, non ei cuiâ nihil interfuit.*

Adijciuntur & illi genitiui, tanti, quanti, magni, parui, quanticunque, tantidem: vt *Magni refert quibuscum vixeris. Tanti refert honesta agere. Vestrâ parui interest.* Et, *interest ad laudem meam.*

DATIVVS.

In datiuum feruntur hæc impersonalia, Accidit, certum est, contingit, constat, confert, competit, conducit, cōuenit, placet, displicet, dolet, expedit, euenit, liquet, libet, licet, nocet, obest, prodest, præstat, patet, stat, restat, benefit, malefit, satisfit, superest, sufficit, vacat pro ocium est: vt *Conuenit mihi tecum.* Salust. *Emori per virtutem mihi præstat, quam per dedecus viuere.*

 Non

Non vacat exiguis rebus adesse Ioui.

Terent. *Dolet dictum imprudenti adolescenti & libero.*

A nouerca malefit priuigno. A Deo nobis benefit.

Vergil. *Stat mihi casus renouare omnes. id est, statutum est.*

ACCVSATIVVS.

Hæc impersonalia, accusandi casum exigunt: Iuuat, decet cum compositis, delectat, oportet: vt *Me iuuat ire per altum.*

Vxorem ædes curare decet. Dedecet viros muliebriter viuere.

Cato. *Patremfamilias vendacem, non emacem esse oportet.*

His verò, attinet, pertinet, spectat, propriè additur præpositio ad: vt *Méne vis dicere quod ad te attinet? Spectat ad omnes bene viuere.*

Quint. *Pertinet in vtranque partem.*

ACCVSATIVVS CVM GENITIVO.

His impersonalibus, subijcitur accusatiuus cum genitiuo, Pœnitet, tædet, miseret, miserescit, pudet, piget: vt

Cicero. *Si ad centesimum vixisset annum, senectutis eum suæ non pœniteret. Tædet animam meam vitæ meæ. Aliorum te miseret. Tui nec miseret nec pudet. Fratris me quidem pudet pigetque.*

Nonnulla impersonalia remigrant aliquando in personalia: *Impersonalia fiūt*
vt Vergil. *Non omnes arbusta iuuant, humilesque Myricæ.* *personal.*

Ouid. *Nanque decent animos mollia regna tuos.*

Seneca. *Agricolā arbor ad frugem producta, delectat. Nemo miserorum commiserescit. Te non pudet istud? Non te hæc pudent?*

Cœpit, incipit, desinit, debet, solet & potest, impersonalibus *Cœpit. &c.*
iuncta, impersonalium formam induunt: vt

Quintil. *Vbi primùm cœperat non conuenire, quæstio oriebatur.*

Idem. *Tædere solet auaros impendij. Desinit illum studij tædere.*

Sacerdotem inscitiæ pudere debet.

Quintilianus. *Peruenire ad summum nisi ex principijs non potest.*

Verbum impersonale passiuæ vocis, similem cum personalibus passiuis casum obtinet: vt

Cæsar. *Ab hostibus constanter pugnatur.*

Qui quidem casus interdum non exprimitur: vt

Vergilius. *Strato discumbitur ostro.*

Verbum impersonale passiuæ uocis, pro singulis personis vtriusq; numeri indifferentur accipi potest: vt *Statur*. id est, *sto, stas, stat: stamus, statis, stant.* Videlicet ex ui adiūcti obliqui: vt *Statur à me*, id est, *sto. Statur ab illis.* id est, *stant.*

DE PARTICIPII CONSTRVCTIONE.

Particip. construct.

Participia regunt casus verborum à quibus deriuantur: ut Verg. *Duplices tendens ad sydera palmas* *Talia voce refert.* Idē. *Vbera lacte domū, referent distenta capellæ. Diligendus ab omnibus.* Quamuis in his vsitatior est datiuus: vt Terent. *Restat Chremes, qui mihi exorandus est.*

GENITIVVS.

Participiorū voces, cum fiunt nomina, genitiuum postulant: vt *Alieni appetens.* Salust. *Sui profusus. Cupientissimus tui.*

Inexpertus belli. *Indoctus pilæ.*

ACCVSATIVVS.

Exosus, perosus, pertæsus, actiuæ significant, & in accusatiuum feruntur: vt *Immundam segnitiem perosæ.*

Astronomus exosus ad vnum mulieres.

Impersonalia sunt personal.

Suetonius. *Pertæsus ignauiam suam.*

Exosus, & perosus, etiam cum dandi casu leguntur, videlicet passiuè significantia: vt *Germani Romanis perosi sunt.*

Exosus Deo & sanctis.

ABLATIVVS.

Corpit. &c.

Natus, prognatus, satus, cretus, creatus, ortus, æditus, in ablatiuum feruntur: vt

Terentius. *Bona bonis prognata parentibus.*

Vergilius. *Sate sanguine diuum.* Idem. *Quo sanguine cretus.*

Ouidius. *Venus orta mari, mare præstat eunti* *Terra æditus.*

DE ADVERBII CONSTRVCTIONE.

NOMINATIVVS.

Aduerb. construct.

EN & ecce, demonstrandi aduerbia, nominatiuo frequentiùs iunguntur, accusatiuo rarius.

Vergil. *En Priamus, sunt hic etiam sua præmia laudi.*
Cicero. *Ecce status noster.* Verg. *En quatuor aras.*
Ecce duo tibi Daphni, duoq; altaria Phœbo.

En & ecce, exprobrantis, soli accusatiuo nectuntur: vt *En animum & mentem.*
Iuuenalis. *En habitum.*
Terentius. *Ecce autem alterum.*

GENITIVVS.

Quædam aduerbia loci, temporis & quantitatis, genitiuum post se recipiunt.

LOCI

vt Vbi, vbinam, nusquam, eò, longe, quo, ubiuis, huccine: ut *Vbi gentium. Quo terrarum abijt. Nusquam loci inuenitur. Eò impudentiæ ventum est.*

TEMPORIS

vt Nunc, tunc, tum, interea, pridie, postridie: vt *Nihil tunc temporis amplius quam flere poteram. Pridie eius diei pugnam inierunt.*
Pridie calendarum, seu calendas.

QVANTITATIS.

vt, Parum, satis, abundè, &c: vt *Satis eloquentiæ, sapientiæ parum. Abunde fabularum audiuimus.*

Instar, æquiparitionem, mensuram, aut similitudinem significat: vt Vergil. *Instar montis equum diuina palladis arte Aedificant.* Instar.
Mittitur Philippus solus, in quo instar omnium auxiliorum erat.
Sed scelus hoc meriti, pondus & instar habet.

Hic apponitur interdum præpositio Ad: Vt *Vallis ad instar castrorum clauditur.*
Populus Ro. è parua origine, ad tantæ magnitudinis instar emicuit.
Terent. *Ah minime gentium: Non faciam.* Hic genitiuus, Gentium, festiuitatis causa additur. Genitiuus festiuitatis.

DATIVVS.

Quædam datiuum admittunt nominum unde deducta sunt: ut, *Venit obuiam illi.* Nam obuius illi dicitur. *Canit similiter huic.* Et, *Sibi inutiliter viuit. Propinquius tibi sedet, quam mihi.*

Sunt & hi datiui aduerbiales: Tempori, luci, vesperi: vt *Tempori venit, quod omnium rerum est primum.*

Luci occidit hominem. Vidi ad vos afferri vesperi.

ACCVSATIVVS.

Sunt quæ accusandi casum admittunt præpositionis vnde sunt profecta: vt *Castra propius vrbem mouentur.*
Salust. *Proximè Hyspaniam sunt Mauri.*

Cedò. Cedò flagitantis exhiberi, accusatiuum regit: vt
Terent. *Cedò quemuis arbitrum.*

ABLATIVVS.

Aduerbia diuersitatis, aliter, secus, & illa duo, ante, post, cum ablatiuo non raro inueniuntu: vt *Multo aliter. Paulo secus. Multo ante. Longe secus.* Et Verg. *Longo post tempore venit. Paulo post.*
Nisi & ipsa aduerbia potius censenda sunt.

Aduerbia comparatiui & superlatiui gradus, admittunt casus comparatiuis & superlatiuis assuetos subseruire, sicut ante præceptum est: vt *Accessi propius illo. Optimè omnium dixit.*
Cicero. *Legimus propius ad deos, & propius à terris.*
Liuius. *Paulo plus triecenta vehicula sunt amissa.*
Idem. *Hominum eo die cæsa plus duo millia.*

Plus. Plus, nominatiuo, genitiuo, accusatiuo, & ablatiuo iunctum reperitur: vt Liuius. *Plus quinquaginta hominum ceciderunt.*
Aberat acies paulo plus quingentos passus.
Terent. *Dies triginta aut plus eo, in naue fui.*

Quibus uerborum modis quæ congruunt aduerbia.

Nota. Vbi, Postquam & Cum, temporis aduerbia, interdum indicatiuis, interdum verò subiunctiuis apponuntur: vt
Verg. *Hæc vbi dicta dedit.* Ter. *Vbi nos lauerimus, si voles, lauato.*
Verg. *Cum faciam vitula pro frugibus, ipse venito.*
Idem. *Cum canerem reges & prælia, Cynthius aurem Vellit.*
Hic prius aduerbium, posterius coniunctio esse videtur.

DONEC.

Donec. Donec pro Quamdiu, indicatiuo gaudet: vt
Ouid. *Donec eram sospes.*
Pro quousq;, nunc indicatiuum, nunc subiunctiuum exigit: vt

Verg.

Vergil. *Cogere donec oues stabulis numerumq; referre Iussit.*
Colu. *Donec ea aqua quam adieceris decocta sit.*
Ouid. *Donec eris fœlix, multos numerabis amicos.*

DVM.

Dum, de re præsenti non perfecta, aut pro Quam diu, fatendi modum poscit: vt *Dum.*
Terent. *Dum apparatur virgo in conclaui.*
Idem. *Ego te meum dici tantisper volo, dum quod te dignum est, facis.*
Dum pro Dummodo, aliâs potentiali, aliâs subiunctiuo nectitur: vt *Dum prosim tibi. Dum ne ab hoc me falli comperiam.*
Dum pro Donec, substantiuo tantum: vt
Vergil. *Tertia dum Latio regnantem viderit æstas.*

QVOAD.

Quoàd, pro Quamdiu, vel indicatiuis vel subiunctiuis: pro Donec, subiunctiuis solis adhibetur: vt *Quoàd.*
Quoàd expectat contubernalem.
Cicero. *Quoàd possem & liceret, ab eius latere nunquam discederem.*
Omnia integra seruabo, quoàd exercitus huc mittatur.

SIMVLAC, &c.

Simulac, simulatque, indicatiuo & subiunctiuo adhærent: vt *Simulac.*
Simulac belli patiens erat. Verg. *Simulatq; adoleuerit ætas.*

QVEMADMODVM. &c.

Quemadmodum, vt, vtcunque, sicut, vtrunq; modum admittunt. Erasmus. *Vt salutabis, ita & resalutaberis.* *Quemadmodum.*
Horatius. *Vt sementem feceris, ita & metes.*
Vt, pro postquam, indicatiuo iungitur: vt *Ventum est in vrbem.*

QVASI. &c.

Quasi, ceu, tanquam, perinde, acsi, haud, secus, acsi, quum proprium habent verbum, subiunctiuo apponuntur: vt *Quasi.*
Tanquam feceris ipse aliquid.
Terent. *Quasi non norimus nos inter nos.*
Aliâs copulant consimiles casus: vt
Noui hominem tanquam te. Arridet mihi quasi amico.

Ne, prohibendi, vel imperatiuis vel subiunctiuis præponitur: vt Vergil. *Nec seui magna sacerdos.*
Terentius. *Hic nebulo magnus est, ne metuas.*

Ne pro non, cæteris modis inseruit.

Aduerbia antecedente casu, transeunt in præpositiones: vt Iuuenal. *Cantabit vacuus coram latrone viator.*

DE CONIVNCTIONVM CONSTRVCTIONE.

Coniunct. construct. Coniunctiones copulatiuæ & disiunctiuę, cum his quatuor, quam, nisi, præterquam, an, similes omnino casus nectunt: vt *Socrates docuit Xenophontem & Platonem. Vtinam calidus esses aut frigidus. Albus an ater homo sit, nescio. Est minor natu quàm tu. Nemini placet nisi (vel præterquam) sibi.* Excepto si casualis dictionis ratio aliqua priuata repugnet, vel aliud poscat: vt
Emi librum centussi & pluris. Vixi Romæ & Venetijs.
Horat. *In meti descendat iudicis aures, & patris & nostras.*

Coniunctiones copulatiuę & disiunctiuę, aliquoties similes modos & tempora conglutinant: vt
Recto stat corpore, despicitq; terras.
Aliquoties autem similes modos, sed diuersa tempora: vt
Terent. *Nisi me lactasses amantem, & vana spe produceres.*
Tibi gratias egi, & te aliquando collaudare possum.

ETSI. &c.

Etsi, &c. Etsi, tametsi, etiamsi, quanquam, in principio orationis indicatiuos modos, in medio subiunctiuos sępius postulant.

Quamuis & licet subiunctiuos frequentius: vt
Etsi nihil noui afferebatur.
Quanquam animus meminisse horret.
Verg. *Quamuis Elysios miretur Græcia campos.*
Ouid. *Ipse licet venias musis comitatus Homere.*
Nil tamen attuleris, ibis Homere foras.

NI, NISI.

Ni, nisi, si, siquidem, quod, quia, quàm, postquam, posteaquàm, ybi,

Vbi pro postquam, nunquã, priusq̃, & indicatiuis & subiunctiuis adhærent: vt *Quod redieris incolumis, gaudeo. Castigo te, non quod odio habeam, sed quod amem. Aliud honestum iudicas, quam philosophi statuant.* Plinius. *Grauiùs accusas, quam patitur tua consuetudo.*

Si, vtriq; modo iungitur. at Si pro Quamuis, subiunctiuo tantum: vt

Terent. *Redeam? non si me obsecret.*

Si quis, tantum indicatiuo: vt *Si quis adest.*

QVANDO, *&c.*

Quando, quandoquidem, quoniam, indicatiuo iungitur: vt Verg. *Dicite (quandoquidem in molli consedimus herba.*

Quoniam mihi non credis ipse facito periculum. — *Quando.*

QVIPPE.

Quippe, cum proprium habet verbum, gaudet indicatiuo: vt *Danda est huic venia, quippe ægrotat.* — *Quippe.*

Si addideris qui, vtrunq; admittit modum: vt *Non est huic danda venia, quippe qui iam bis peierauit, siue peierauerit.*

QVI.

Qui, cum habet vim causalem, subiunctiuum postulat: vt *Stultus es, qui huic credas.* — *Qui.*

CVM.

Cum, pro quamuis, pro quandoquidem vel quoniam, subiunctiuis semper adhæret: vt — *Cum.*

Cicero. *Nos cum præcipi nihil posse dicamus, tamen alijs de rebus disserere solemus.*

Vergil. *Cùm sis offitijs Gradiue virilibus aptus.*

CVM, TVM.

Cùm & tùm, item tùm geminatum, similes modos copulant. Est autem in cùm quiddam minus, atq; ideo in priore clausulæ parte statuitur: In Tum quiddam maius, ac proinde in posteriore clausulæ parte locatur: vt — *Cùm & Tum.*

Amplectitur cùm eruditos omnes, tùm in primis Marcellum.

Odit tùm literas tùm virtutem.

NE, AN, NVM.

Ne, an, num, interrogandi particulæ, indicatiuum amant: vt Verg. *Superátne & vescitur aura æthereæ?*

At cum accipiuntur dubitatiuè aut indefinitè, subiunctiuum postulant: vt *Vise num redierit. Nihil refert, feceris ne an persuaseris.*

VT.

Vt, causalis seu perfectiua coniunctio, & vt, pro Ne non, post verba timoris, nunc potentiali, nunc subiunctiuo iungitur: vt Terent. *Filium perduxere illuc secum, vt vna esset mecum.*
Idem. *Te oro Daue, vt redeat iam in viam.*
Idem. *Metuo ut substet hospes,* id est, *ne non substet.*

Vt, concedentis, siue positum pro Quanquam: & Vt, pro Vtpote, subiunctiuo seruit.

Vt omnia contingant quæ volo, leuari non possum.
Non est tibi fidendum, vt qui toties fefelleris. Vt qui solus relictus fueris.

Vt pro Postquam, pro Quemadmodum, vel sicut, & interrogatiuum, indicatiuis nectitur: vt
Cicero. *Vt ab vrbe discessi, nullum intermisi diem: quin scriberem.*
Terent. *Tu tamen has nuptias perge facere, vt facis.*
Idem. *Credo vt est dementia.* Vergilius. *Vt valet? vt meminit nostri?*

Quanquam de hoc in aduerbij quoque constructione paulo supra est dictum.

DE PRAEPOSITIONVM CONSTRVCTIONE.

Præposit. construct.

PRæpositio subaudita, interdum facit vt addatur ablatiuus: vt, *Habeo te loco parentis,* id est, *in loco.*
Apparuit illa humana specie. id est, *sub humana specie.*
Discessit magistratu. id est, *à magistratu.*

Præpositio in compositione eundem nonnunquam casum regit, quem & extra compositionem regebat.
Verg. *Nec posse Italia Teucrorum auertere Regem.*
Prætereo te insalutatum.
Idem. *Emoti procumbunt cardine postes.*

Verg.

Vergilius. *Detrudunt naues scopulo.*

Verba composita cum A, ab, ad, con, de, e, ex, in, nonnunquam repetunt easdem prepositiones cum suo casu, extra compositionem, idq; eleganter. vt *Abstinuerunt à viris.* Nota.

Terent. *Amicos aduocabo ad hanc rem.* *Cum legibus conferemus.*

Cicero. *Detrahere de tua fama nunquam cogitaui.*

Cum ex insidijs euaseris.

Terentius. *Postquam excessit ex Ephebis.*

In Rempublicam cogitatione curaq; incumbe.

IN.

In, pro erga, contra & ad, accusandi casum habet: vt

Vergilius. *Accipit in Teucros animum, mentemq; benignam.*

Idem. *Quid meus Aeneas in te committere tantum,*
Quid Troës potuere?

Vergil. *Quo te Meri pedes? an quo via ducit in vrbem?*

Item In, accusatiuo iungitur, quoties diuisio, mutatio, aut incrementum rei cum tempore significatur: vt In.

Vergil. *Estque locus, partem vbi se via findit in ambas.*

Ouid. *Versa est in cineres, sospite Troia viro.* *Amorq; crescit in horas.*

In, cum significatur actus in loco, ablatiuum postulat: vt

Ouid. *Scilicet vt fuluum spectatur in ignibus aurum.*

Sub, pro ad, per & ante, accusatiuo innititur: vt Sub.

Sum vmbram properemus.

Liuius. *Legati fere sub id tempus ad res repetendas missi.* id est, per *id tempus.*

Ver. *Sub noctē cura recursat.* id est, *paulo ante noctē.* vel *instante nocte.*

Alias ablatiuum admittit: vt

Quicquid sub terra est, in apricum proferet ætas.

Vergilius. *Sub nocte silenti.* id est, *in nocte silenti.*

SVPER.

Super, pro vltra, accusatiuo iungitur: vt Super.

Vergil. *Super Garamantas & Indos, proferet imperium.*

Super, pro de & in, ablatiuo. vt

Tacitus. *Multus super ea re, variusq; rumor.*

Vergilius. *Fronde super viridi.*

SVBTER.

Subter. Subter, vno significatu vtrique casui apud autores iungitur: vt Liuius. *Pugnatum est super, subterque terras.* Verg. *omnes Ferre libet subter, densa testudine casus.*

TENVS.

Tenus. Tenus, gaudet ablatiuo & singulari & plurali: vt *Pube tenus. Pectoribus tenus.* At genitiuo tantum plurali: vt *Crurum tenus.*

Præpositiones cum casum admittunt, migrant in aduerbia: vt Verg. *Longò post tempore venit.* Idem. *Ponè subit coniux, ferimur per opaca locorum.* Idem. *coràm quem quæritis adsum Troius Aeneas.*

DE INTERIECTIONVM CONSTRVCTIONE.

Interiectionum constructio. INteriectiones non rarò absolutè & sine casu ponuntur. Verg. *Spem gregis ah siliçe in nuda connixa reliquit.* Terent. *Quæ malum dementia?*

O.

O. O exclamantis, nominatiuo, accusatiuo, & vocatiuo iungitur: vt *O festus dies hominis.* Verg. *O fortunatos nimium, bona si sua norint agricolas.* Idem. *O formose puer, nimium ne crede colori.*

HEV, PRO.

Heu. Pro. Heu & prô, nunc nominatiuo, nunc accusatiuo adhærent. *Heu pietas.* Vergil. *Heu prisca fides.* Idem. *Heu stirpem inuisam.* Terent. *Prô Iupiter, tu homo adiges me ad insaniam.* Idem. *Prô deum atque hominum fidem.* *Prô sancte Iupiter.* apud Plautum.

HEI, VEH.

Hei. veh. Hei, veh, datiuo apponuntur: vt Ouid. *Hei mihi quòd nullis amor est medicabilis herbis.* Terent. *Veh misero mihi, quanta de spe decidi?*

IGVRA EST nouata arte aliqua dicendi forma. Cuius duo tantum genera, Dictionis scilicet, & Constructionis, hoc loco tradimus. *Figura quid sit.*

FIGVRAE DICTIONIS.

Figuræ dictionis sunt sex, { Prôthesis. Aphæresis. Epênthesis. Syncope. Paragôge. Apócope. }

Próhesis, est appositio literæ vel syllabæ ad principium dictionis: vt *Gnatus*, pro *natus*. *Tetuli*, pro *tuli*. *Prôthesis*

Aphǽresis, est ablatio literæ vel syllabæ à principio dictionis: vt *Ruit* pro *eruit*. *Temnere*, pro *contemnere*. *Aphæresis.*

Epénthesis, est interpositio literæ vel syllabæ in medio dictionis: vt *Relliquias*, *Relligio*. addito L: *Induperatorem*, pro *imperatorem*. *Epénthesis.*

Syncope, est ablatio literæ vel syllabæ è medio dictionis; vt *Abijt, petijt, dixti, repostum. &c.* *Syncope.*

Paragôge, est appositio literæ vel syllabę ad finem dictionis: vt *Dicier*, pro *dici*. *Paragôge*

Apócope, est ablatio literæ vel syllabæ à fine dictionis: vt *Pecûli*, pro *peculij* *Dixtin'*, pro *dixtine*. *Apócope.*

FIGVRAE CONSTRVCTIONIS.

Figuræ constructionis sunt octo.

Appositio, Euocatio, Syllepsis, Prolepsis, Zeugma, Synthesis, Antiptôsis, Synecdoche.

APPOSITIO.

Appositio quid sit.

APpositio est duorum substantiuorũ eiusdem casus, quorum alterum declarat alterum, continuata siue immediata coniunctio: vt *Flumen Rhenus*. Potest autem Appositio plurium substantiuorum esse: vt *Marcus Tullius Cicero*.

Interdum apud autores in diuersis casibus ponuntur substantiua, perinde quasi ad diuersa pertinerent: vt *Vrbs Patauij*. apud Vergilium. *Vrbs Antiochiæ*. apud Ciceronem.

In Appositione substantiua non semper eiusdem generis aut numeri inueniuntur. Nam quoties alterum substantiuorum caret numero singulari, aut est nomen collectiuum, diuersorum numerorum esse possunt: vt *Vrbs Athenæ*.

Ouid. *In me turba ruunt, luxuriosa proci.*

Verg. *Ignauum fucos pecus à præsepibus arcent,*

Triplici nomine fit Appositio.

Restringendæ generalitatis gratiâ: vt

Vrbs Roma. Animal equus.

Tollendæ æquiuocationis causâ: vt *Taurus mons Asiæ*. *Lupus piscis*. Et ad proprietatem attribuendam: vt *Erasmus vir exactißimo iuditio* *Nireus adolescens insigni forma*.

Timotheus homo incredibili fortuna.

EVOCATIO.

Euocatio

CVm prima vel secunda persona immediatè ad se euocat tertiam, ambæ fiunt primæ vel secundæ personæ: vt *Ego pauper laboro. Tu diues ludis*. Est ergo Euocatio immediata tertiæ personæ ad primam vel secundam reductio.

Obseruandum verò est, verbum semper conuenire cum persona euocante: vt *Ego pauper laboro. Tu diues ludis.*

Nam in Euocatione quatuor sunt: Persona euocans, quæ semper est prima vel secunda: Euocata, quæ semper est tertia: Verbum, quod semper est primæ vel secundæ personæ: & Absentia coniunctionis.

Euocatio varia.

In Euocatione persona vocans & euocata, aliquando sunt diuerso-

diuersorum numerorum, vtpote vel cùm persona Euocata caret numero singulari: vt Ego *tuae delitiae istuc veniam.* Aut quum est nomen collectiuum: vt *Magna pars studiosorum amoenitates quaerimus.* hic subauditur *nos.*

Aut deniq; cùm est nomen distributiuum: vt

In magnis lesi rebus vterque sumus. subintelligitur, *nos.*

Duplex enim est Euocatio: Explicita, vbi tam persona euocans quàm euocata exprimitur: & Implicita, vbi persona euocans subintelligitur: vt *Sum pius Aeneas.* subintelligitur, Ego. *Populus superamur ab vno,* subauditur *nos.*

SYLLEPSIS.

SYllepsis seu Conceptio, est comprehensio indignioris sub digniore. ἀ σὺν con, & λαβω sumo. *Syllepsis.*

Duplex autem est conceptio: Personarum scilicet, quoties persona concipitur cum persona, & Generum, quoties genus indignius, cum genere digniore concipitur. Cuius declarandae rei gratiâ haec quę sequuntur obseruabis.

Copulatum per coniunctionem, Et, nec, neq;, & Cum pro Et acceptum, est pluralis numeri: ac proinde verbum aut adiectiuum aut relatiuum exigit plurale. Quod quidem verbum aut adiectiuum aut relatiuum, genere & persona cum digniore supposito ac substantiuo quadrabit: vt

Quin tu & soror facitis. Ego & mater miseri perimus.

Tu & vxor qui adfuistis, testes estote.

Conceptio Personarum.

Dignior enim est persona prima, quàm secunda aut tertia: & dignior secunda quàm tertia: vt Ego *& pater sumus in tuto.* *Dignior persona.*

Tu atq; frater estis in periculo. Neq; ego neq; tu sapimus.

Iphitus & Pelias mecum diuellimur inde.

Verg. *Rhemus cum fratre Quirinus*

Iura dabant.

Cum tamen singulare verbum magis amat: vt *Cum.*

Tu quid ego & populus mecum desideret, audi.

CONCEPTIO GENERVM.

Dignius genus.

Dignius etiam est masculinum genus quàm fœmininum aut neutrum: & dignius fœminium, quàm neutrum: vt

Rex & Regina beati. Chalybs & aurum sunt in fornace probati.
Hinc per vim, leges & plebiscita coactæ.

At cum substantiua res inanimatas significant, adiectiuum aut relatiuum vsitatiùs in neutro genere ponitur: vt

Vergilius. *cum Daphnidis arcum*
Fregisti & calamos, quæ tu peruersæ Menalca:
Et cum vidisti puero donata, dolebas.
Salust. *Ira & ægritudo permista sunt.*
Idem. *Huic bella ciuilia, cædes & discordia ciuilis, grata fuerunt.*
Virga tua & baculus tuus, ipsa me consolata sunt.

Porrò conceptio aliàs Directa est, nempe cùm concipiens, .i. dignius, & conceptum .i. indignius, copulantur per Et, vel atq;, vel quæ: aliàs Indirecta, cum copulantur per Cum: vt *Ego cum fratre sumus candidi.* vbi vtraque conceptio est Indirecta.

Est etiam quædam conceptio generum Implicita, nempe quando nec genus concipiens, nec genus conceptum explicantur, sed de mare atque fœmina perinde loquimur, ac de solo mare: vt si dicam: Vterque est formosus. loquens de sponso & sponsa. Sic Ouid. *Implicitis laqueis, nudus vterque iacet.* loquens de Marte & Venere, reti implicitis à Vulcano.

PROLEPSIS.

Prolepsis.

PROLEPSIS seu præsumptio, est pronunciatio quædam rerum summaria. Fit autem, quum congregatio siue totum, cum verbo uel adiectiuo aptè cohæret: deinde partes totius, ad idem verbum uel adiectiuum reducuntur, cum quo tamen ferè non concordant: vt

Duæ aquilæ volauerunt, hæc ab oriente, illa ab occidente.

Hic congregatio seu totum, *Duæ aquilæ*, cum verbo, *volauerunt*, per omnia concordat: cum quo partes, *Hæc & illa*, ad idem

idem verbum relatæ, in numero non concordant.

Congregatio, siue totum, est dictio pluralis numeri: vt *Duæ aquilæ*. Aut plurali æquiualens: vt *Corydon & Thyrsis*. Nam copulatum æquiualet plurali: vt

Compulerantq; greges Corydon & Thyrsis in vnum:
Thyrsis oues, Corydon distentas lacte capellas.

Aut congregatio est nomen collectiuum: vt

Populus viuit, alij in penuria, alij in delitijs.

Sulpitius & Aldus, quinq; dicunt in prolepsi esse necessaria, Congregationem, ut in priore exemplo, *duæ aquilæ*. Verbum, vt *volauerunt*. Partes: vt *hæc & illa*. Partium determinationem, vt *Ab oriente & occidente*. & ordinem, videlicet quod totum præcedat, partes sequantur.

Duplex autem est Prolepsis. Explicita, vbi omnia exprimuntur quę in prolepsi esse oportet: vt *Equi concurrunt, hic à dextra, ille à sinistra hippodromi*: & Implicita, in qua aliquid tacetur: vt *Alter in alterius, iactantes lumina vultus*
Quærebant taciti, noster vbi esset amor.

Deest altera partium cum determinatione: videlicet, *Alter in alterius*. Et, *Alter alterius onera portate*. vbi deest, *vos*. Et altera pars cum determinatione, videlicet, *& alter alterius*. Terent. *Curemus æquam vterque partem*. Hic totum, *Nos*, subintelligitur. & partes, *Alter & alter*, includuntur in distributiuo *vterque*.

Diomedes prolepsim dicit esse, quoties id quòd posteriùs gestum est, antè describimus: ut Vergilius. *Lauiniaq; venit Littora*.

Lauinium enim nondum erat, quum Aeneas veniret in Italiam. Dicitur verò prolepsis, à πρὸ, quod est ante, & λήψω sumo.

ZEVGMA.

ZEVGMA, est vnius uerbi vel adiectiui viciniori respõdentis ad diuersa supposita reductio, ad vnum quidem expresse, ad alterum verò per supplementum: vt *Zeugma.*

Nibil te nocturnum præsidium palatij, nihil vrbis vigilæ, nihil timor populi,

puli, nihil concursus bonorum omnium, nihil hic munitissimus habendi senatus locus, nihil horum ora vultusq; mouerunt. Hic *mouerunt*, expressè reducitur ad *ora, vultusq;*, at ad cętera per supplementum. Subintelligendum est enim, Præsidium mouit: Vigiliæ mouerunt: Timor populi mouit: Bonorum concursus mouit: Habendi senatus locus mouit.

Comparatio. Attamen quando est comparatio vel similitudo, verbum vel adiectiuum conuenit cum remotiore: vt

Ego melius quàm tu scribo. Ego sicut fœnum arui.

Hoc ille ita prudenter atq; ego fecisset.

Item per nisi: ut Terentius. *Talem filium, nulla nisi tu pareret.*
Licet poëtæ interdum aliter loqui soleant: vt
Vergil. *Nihil hic nisi carmina desunt.*

Quid nisi secretæ læserunt Phillida syluæ.

De quibus in concordantia verbi & nominatiui, suprà est dictum. Et Cicero. *Quare vt arbitror prius hic te nos, quàm istic tu nos videbis.*

Tribus modis fit Zeugma. In persona: vt *Ego & tu studes.*
In genere: vt *Maritus & vxor est irata.*
In numero: vt *Hic illius arma, hic currus fuit.*

Ponitur aliquando verbum vel adiectiuum in principio, & tum vocatur Protozeugma: vt *Dormio ego & tu.* Quandoque in medio, vocaturq; Mesozeugma: vt *Ego dormio & tu.* Quandoq; in fine, & vocatur Hypozeugma: vt *Ego & tu dormis.*

Requiruntur autem in zeugmate quatuor. duo substantiua: vt *Rex & Regina.* Coniunctio, quæ vel copulatiua vel disiunctiua, uel etiam expletiua esse potest. vt, &, vel. &c. Verbum vel adiectiuum: vt *Irata est.* & quod verbum vel adiectiuum viciniori supposito respondeat. Fit etiam quoddam zeugmatis genus per aduerbia: ut *Cubas vbi ego. Cœnas quando nos.*

Quando verbum ad duo supposita reducitur, & cum vtroq; conuenit, est zeugma, vt dicunt, locutionis, non constructionis: ut *Ioannes fuit Piscator & Petrus.*

Dicitur autem zeugma, quasi copulatum à græco verbo ζευγνύω uel ζεύγνυμι, quod est copulo.

SYNTHESIS.

Synthesis

SYnthesis, est oratio congrua sensu, non uoce: vt Verg. *Pars in frusta secant. Gens armati.*

Fit autem Synthesis nunc in genere tantùm, idq; aut sexus discernendi causâ: vt *Anser fœta. Elephantus grauida.* aut supplementi gratiâ: vt *Præneste sub ipsa.* subauditur *vrbe.*

Centauro in magna, subintelligitur *naui.*

Nunc in numero tantùm: ut *Turba ruunt. Aperite aliquis ostium.*

Nunc uerò in genere & numero simul: vt *Pars mersi tenuere ratem.* Verg. *Hic manus ob patriam pugnando vulnera passi.*

Dicitur autem Synthesis, à σὺν, quod est con, & θέσις, positio. quia est compositio, id est, constructio, facta gratiâ significationis.

ANTIPTOSIS.

Antiptosis.

ANtiptôsis, ab ἀντὶ quòd est pro, & πτῶσις casus. est positio casus pro casu, idq; interdum non inuenustè: vt Verg. *Vrbem quam statuo, vestra est.* Ter. *Populo vt placerent, quas fecisset fabulas. Sermonem quem audistis non est meus. Eius non venit in mentem*, pro *id.*

Quanquam hic, venit, impersonaliter potiùs vsurpari existimandum est. *Aristotelis libri sunt omne genus elegantia referti.* pro omnis generis. *Sic id genus. quod genus. &c. Id ne estis autores mihi?* pro *eius.*

Interdum autem fit durior antiptôsis: vt *Salue primus omnium parens patriæ appellate.* pro *prime. Habet duos gladios, quibus altero te occisurum minatur, altero villicum.*

SYNECDOCHE.

Synecdoche.

SYnecdoche, est cùm id quod partis est, attribuitur toti: vt *Aethiops albus dentes.* Hic album, quod solis dentibus conuenit, toti attribuitur Aethiopi.

Per synecdochen omnia nomina adiectiua, aliquam proprietatem significantia: item verba passiua & neutralia, significantia

ficantia aliquam passionem, possunt regere accusatiuum aut ablatiuum, significantem locum in quo est proprietas aut passio: ut, *Aeger pedes*. uel *pedibus*. *Saucius frontem*. uel *fronte*. *Doleo caput* uel *capite*. *Redimitus tempora lauro*. *Truncatus membra bipenni*. *Effusas laniata comas, contusaq; pectus*.
Nam illę gręcę phrases sunt. *Excepto quòd non simul esses cætera lętus*. *Cætera similes, vno differunt*.

Dicitur autem Synecdoche à σὺν quod est con, & ἐκδέχομαι suscipio, quòd videlicet totum cum sua parte capiatur.

SI CVI lubet figuratæ constructionis elegantias pernoscere, legat Thomam Linacrum de eclipsi, pleonasmo, & Enallage, deq; aliis figuris, eruditè, dilucidè, ac copiosè disserentem.

DE PROSODIA.

Prosodia.

ROSODIA, EST quę rectam vocum pronunciationem tradit: Latinè accentus dicitur.

Diuiditur autem Prosodia in { Tonum, Spiritum, Tempus.

Tonus.

Tonus, est lex uel nota, qua syllaba in dictione eleuatur uel deprimitur.

Est autem tonus triplex, { Acutus, Grauis, Circumflexus.

Tonus acutus, est virgula obliqua, ascendens in dexteram sic. ´.

Grauis, est virgula obliqua, descendes in dexteram, ad hunc modum. `.

Circumflexus, est quiddam ex utrisq; conflatum, hac figura, ^.

Huc addatur etiam Apostrophus, qui est quædam circuli pars, in summo literæ apposita, quàm sic pinges. ’.

Hac nota ultimam dictionis uocalem deesse ostenditur: ut *Tanton' me crimine dignum dixisti?* pro *tantóne*.

Spiri-

Spiritus duo sunt { Asper. Leuis. — *Spiritus.*

Asper, quo aspirata profertur syllaba: ut Homo, Honor.

Leuis, quo citra aspirationem syllaba profertur: ut Amo, Onus.

TONORVM REGVLAE.

PRIMA.

Monosyllaba dictio breuis aut positione longa, acuitur: ut *Mél, fél, párs, páx.* Natura longa circumflectitur: ut *Spês, flôs, sôl, thûs, rûs.* — *Monosyllaba.*

SECVNDA.

In dissyllaba dictione, si prior longa fuerit naturâ, posterior breuis, prior circumflectitur: ut *Lûna, Mûsa.* In cæteris acuitur: ut *Cítus, Látus, Sólers.* — *Dissyllaba.*

TERTIA.

Dictio polysyllaba, si penultimam habet longam, acuit eandem: ut *Libértas, penátes.* Sin breuem habet penultimam, acuit antepenultimam: ut *Dóminus, póntifex.* — *Polysyllaba.*

Excipiuntur composita à facio: ut *Benefácis, malefácis, calefácit, frigefácit,* quæ penultimam acuunt.

At si penultima longa fuerit natura, & ultima breuis, circumflectitur penultima: ut *Românus, Amâtor.*

Composita à fis, fit, ultimam acuunt: ut *Madefís, calefít, benefít, satiffít.*

APPENDIX.

Quia hodie propter hominum imperitiam circumflexus ab acuto vix prolatione discernitur, grammatici circumflexum cum acuto confuderunt. — *Accentuũ confusio.*

QVARTA.

Quinq; sunt quę tonorum regulas perturbant, — *Quæ tonos perturbent.*

DIFFERENTIA.

Differentia tonum transponit: ut Vná aduerbium, ultimam acuit, ne uideatur esse nomen. Sic eó, alió, aliquó, continuó, — *Differentia.*

r inuó, seduló, porró, forté, quá, siquá, aliquá, nequá, illó, falsó, citó, ferè, planè, & id genus alia, putá pro sicut, poné pro post, corám, circúm, aliâs, palám, ergó coniūctio, sed ergô pro causa, circūflectitur: vt Verg. *Illius ergô venimus*. Hęc igitur omnia sicut Gręca acutisona, in fine quidem sententiarum acuuntur, in consequentia verò grauantur.

Sic differentiæ causa antepenultima suspenditur in his: déinde, próinde, périnde, aliquando, siquando, néquando, húcusq;, álonge, délonge, déinceps, dúntaxat, deórsum, quápropter quinimo, enimuero, propémodum, ádmodum, áffabre, interéaloci, nihilóminus, paulóminus, cùm non sunt orationes diuersæ, uti sunt pubé tenus, crurúm tenus. Non enim composita sunt, uelut háctenus, quátenus, & eius generis reliqua.

TRANSPOSITIO.

Transpositio. Transpositio tonum inuertit. Id quod usu venit in præpositionibus, quæ postpositæ grauantur: vt

Transtra per & remos. Te penes imperium.

ATTRACTIO.

Attractio Attractio tonum mutat, cùm post vocabulum aliquod sequitur coniunctio inclinatiua: vt q;, ne, ue. Attrahunt enim hæ particulæ accentum syllabæ præcedentis, eámque accunt: ut *Luminaq; laurusq;* Dei. Sic dum, sis, nam, parelca.

Vbi autem est manifesta compositio, non variatur tonus: vt Déniq;, útiq;, itaq;, úndiq;, hiccine, & huiusmodi.

Vbique. Vbiq; tamen temporis sui tonum seruat, & vbiuis.

CONCISIO.

Concisio. Concisio transfert tonum, cùm dictiones per syncopen, aut apocopen castrantur. Tunc enim tonum retinent integrę dictionis: ut Vergíli, Valéri, Mercúri.

Sic quędam nomina & pronomina syncopata circumflectunt ultimam: vt Arpinâs, Rauennâs, Nostrâs, Vestrâs, Cuiâs. ab Arpinâtis, Rauennâtis, Nostrâtis. &c.

Sic Donêc à donecum. Sic hûc, illûc, istûc, adhûc. &c, pro hûcce, illûcce. &c. Et composita à dîc, dûc, fâc: vt benedîc, redûc, calefâc.

IDIOMA.

IDIOMA, hoc est linguæ proprietas, tonum variat, adeò vt si dictiones græce integrè ad nos veniant, seruent tonum suum: vt Simóis, Periphas, penultimam acuunt: at facta latina, antepenultimam eleuãt, quia corripiunt penultimã. Quæ autem prorsus latina fiunt, latinũ quoque tonum seruãt: vt Geórgica, Bucólica, antepenultima acuta. licet apud græcos in vltima tonum habeant. Sic & comoédia, tragoédia, sóphia, symphónia, tonum recipiunt in antepenultima, licet in suã lingua habeant in penultima. Idiôma. Nota.

Porrò si ignoretur proprius peregrinæ vocis tonus, tutissimum fuerit iuxta latinum accentum illum enunciare.

Syllabæ communes in prosa oratione, semper corripiuntur: vt Célebris, Cáthedra, Medíocris.

Finis Syntaxeos.

DE CARMINVM RA-
TIONE.

ACTENVS de Tonis & Spiritibus, deinceps de Syllabarum tempore & Carminis ratione, pauca adiiciemus.

Tempus syllabarũ. Tempus, est syllabæ pronunciandæ mensura.

Syllaba breuis, vnius est temporis: Longa verò duorum.

Tempus breue, sic notatur, v.

Longum autem sic, -: vt - v Terrā.

Ex syllabis iusto ordine dispositis, fiunt pedes.

Pes. Est autem pes duarum syllabarum pluriúmue constitutio, ex certa temporum obseruatione.

Pedum alij dissyllabi, alij trissyllabi.

De tetrasyllabis autem non multum attinet ad hoc nostrum institutum disserere.

Dissyllabi sunt,	Spondeus,	vt	- - *Virtus.*
	Pyrrichius		v v *Deus.*
	Trocheus		- v *Panis.*
	Iambus,		v - *Amans.*

Trissyllabi octo	Molossus,	vt	- - - *Magnates.*
	Tribrachus,		v v v *Dominus.*
	Dactylus,		- v v *Scribere.*
	Anapæstus,		v v - *Pietas.*
	Bacchius,		v - - *Honestas.*
	Antibacchius,		- - v *Audire.*
	Amphimacer,		- v - *Charitas.*
	Amphibrachus,		v - v *Venire.*

Porrò pedes iusto numero atq; ordine concinnati, carmen constituunt.

Carmen. Est enim carmen oratio iusto atq; legitimo pedum numero constricta.

Scansio. Carmen composituro, in primis discendum est pedibus ipsum ritè metiri, quam Scansionem vocant.

Est autem Scansio legitima carminis in singulos pedes cõmen-

mensuratio.

Scansioni accidunt, Synalœpha, Eclipsis, Synęresis, Dięresis, & Cæsura.

SYNALOEPHA.

Synalœpha, est elisio quędam vocalis ante alteram in diuersis dictionibus: vt *Sera nimus vit' est crastina viu' hodie.* *Sinalœpha.*

Fit & interdum in vna dictione: ut

Dij, Dijs. Iidem, Iisdem. Deinde, Deinceps. Semianimis, Semihomo, Semiustus. Deest, Deerat, Deerit. & similia.

At heu & ô, nunquam intercipiuntur.

ECLIPSIS.

Eclipsis, est quoties M, cum sua vocali perimitur, proxima dictione à vocali exorsa: vt *Eclipsis.*

Monstr', horrend', inform', ingens cui lumen ademptum. pro monstrum, horrendum. informe. &c.

SYNAERESIS.

Synęresis, est duarum syllabarum in vnam contractio: vt *Sinæresis*

Verg: *Seu lento fuerint aluaria vimine texta.*

DIAERESIS.

Dięresis, est vbi ex vna syllaba dissecta, fiunt duæ: vt *Diæresis.*

Ouid. *Debuerant fusos euoluisse suos.*

CAESVRA.

Cęsura, est quum post pedem absolutum, syllaba breuis in fine dictionis extenditur. Huius species sunt *Cæsura.*

Triemimeris, ex pede & syllaba: ut

Verg. *Pectoribus inhians spirantia consulit exta.*

Penthemimeris, ex duobus pedibus & syllaba: vt

Verg. *Omnia vincit amor, & nos cedamus amori.*

Hepthemimeris, ex tribus pedibus & syllaba: vt

Idem. *Ostentans artem pariter, arcumq; sonantem.*

Enneëmimeris, ex quatuor pedibus & syllaba: vt

-∪∪ -∪∪ -- -- -∪∪ --

Idem. *Ille latus niueum, molli fultus hyacintho.*

DE GENERIBVS CARMINVM.

ARMINVM genera, de quibus nos hoc loco potissimum tractare decreuimus, sunt Heroicum, Elegiacum, Asclepiadeum, Sapphicum, Phaleucium, Iambicum.

Carminũ genera. 6.

CARMEN HEROICVM.

Heroicũ. Carmen Heroicum, quod idem Hexametrum dicitur, constat pedibus numero quidem sex, genere verò duobus, dactylo, & spondêo. Quintus locus dactylum, sextus spondeum peculiariter sibi vendicat. Reliqui hunc vel illum, prout volumus: vt

-∪∪ -∪∪ -∪∪ ∪∪ -∪∪ -∪∪

Vergilius. *Tytere tu patulæ recubans sub tegmine fagi.*

Reperitur aliquando spondêus etiam in quinto loco: vt

Idem. *Chara Deûm soboles, magnum Iouis incrementum.*

Vltima cuiusq; versus syllaba habetur communis.

CARMEN ELEGIACVM.

Elegiacũ. Carmen Elegiacum, quod & Pentametri nomen habet, è duplici constat Penthemimeri, quarum prior duos pedes dactylicos, spondaicos, vel alterutros comprǽhendit, cum syllaba longa: altera etiam duos pedes, sed omnino dactylicos, cum syllaba item longa: -∪∪ - -∪∪ -∪∪ -

vt Ouidius. *Re, est sollicitiplena timoris amor.*

CARMEN ASCLEPIADEVM

Asclepiadeum. Carmen asclepiadeum constat ex penthemimeri, hoc est spondêo & dactylo, & syllaba longa, & duobus deinde dactylis:

-- -∪∪ - -∪∪ -∪∪

Horati, vt *Mecœnas atauis edite regibus.*

CAR-

Carmen Sapphicum constat ex trochæo, spondeo, dactylo, & duobus demum trochæis: vt Sapphicũ

-u | -- | -uu | -u | -u

Horat. *Iam satis terris niuis atq; diræ.*

In hoc tamen carminis genere, post tres versus additur Adonicum, quod constat ex dactylo & spondeo: vt Adonicũ.

-u-- -uu -u-u

Horat. *Integer vitæ scelerisq; purus.*

-u -- -uu -u --

Non eget Mauri iaculis nec arcu,

-u --uu-u --

Nec venenatis grauida sagittis,

-uu --

Fusce pharetra.

Carmen Phaleucium siue Endecasyllabum.

Carmen phaleucium siue Endecasyllabum, constat ex spondeo, dactylo, & tribus tandem trochæis: vt Phaleuciũ

-- -uu -u -u --

Quoquo diffugias pauens Mabili.

-- -uu -u -u -u

Nostrum non poteris latere nasum.

Carmen Iambicum Archilochium.

Legitimus versus Iambicus, è solis constat Iambis: vt Iambicũ.

u- u- u- u- u- u-

Suis & ipsa Roma viribus ruit.

Recipit tamen interdum in locis imparibus, pro Iambo, tribrachum, spondeum, dactylum, anapæstum: atque in paribus tribrachum, spondeum rarius.

Hoc carmen in duo genera diducitur, Dimetrum & Trimetrum, seu Senarium.

DIMETRVM.

Dimetrum constat ex quatuor pedibus: vt. Dimetrũ.

 O car-

Sapphicũ. O carminum dulcis nota.
Quas ore pulchra melleo
Fundis, lyraq; succinis.

TRIMETRVM SIVE SENARIVM.

Trimetrum. Trimetrum, senis constat pedibus: vt

Qui nos damnat sunt histriones maximi.

Iuuenal. Nam curios simulant, viuunt Bacchanalia.

DE QVANTITATE PRIMARVM SYLLABARVM.

Quãtitas syllabarũ. PRIMARVM syllabarum quantitas octo modis cognoscitur.

Positione,	Compositione,
Vocali ante vocalem,	Præpositione,
Diphthongo,	Regula,
Deriuatione,	Exemplo, seu autoritate.

Positio. Vocalis ante duas consonantes, aut duplicem in eadem dictione, vbiq; positura longa est: vt *Ventus, axis, patrizo.*

Quod si consonans priorem dictionem claudat, sequēte item à consonante inchoante, vocalis præcedens, etiam positione longa erit. vt.

Maior sum quam cui possit fortuna nocere.

Syllabæ, or, sum, sit, positione longæ sunt.

At si prior dictio in vocalem breuem exeat, sequente à duabus consonãtibus incipiente, interdum, sed rariùs, producitur: vt. *Occulta spolia, & plures de pace triumphos.*

Vocalis breuis ante mutam, sequente liquida, communis redditur: vt *Patris, volucris.*

Longa verò non mutatur: vt *Arâtrum, Simulâchrum.*

VO-

VOCALIS *ante alteram.*

Vocalis ante alteram in eadem dictione, vbiq; breuis est: vt Dĕus, præamplus. *Vocalis ante aliã.*

Excipias genitiuos in ius: vt Vnīus, Illīus. &c. Vbi, i, communis reperitur, licet in Alterĭus, semper sit breuis, in Alīus, semper longa.

Excipiendi sunt etiam genitiui & datiui quintæ declinationis, vbi E, inter geminum i, longa fit: vt faciei, aloqui non: vt Rēi, spēi, fidēi.

Fi etiam in fio, longa est, nisi sequantur E & R, simul: vt Fĭerem, fieri.

Iuuenalis. *Sic fiunt acta mariti.*

Idem. *Quod fieri non posse putes.*

Ohe, interiectio, priorem syllabam ancipitem habet.

Vocalis ante alteram in græcis dictionibus subinde longa fit: vt, Dicite Pīerides. Respice Laērten. Et in possessiuis: vt Aeneïa nutrix. Rhodopēius Orpheus.

DIPHTHONGVS.

Onnis diphthongus apud Latinos longa est: vt Aūrum, nēuter, musæ, nisi sequente vocali, vt præire. *Diphthongus.*

DERIVATIO.

Deriuatiua eandem cum primitiuis quantitatem sortiuntur: vt ămator, ămicus, ămabilis, prima breui ab ămo. *Deriuatio.*

Excipiuntur tamen pauca, quæ à breuibus deducta, primam producunt. Cuius generis sunt.

Vox vōcis, à vŏco,	Iūcundus, à iŭuo
Lex lēgis, à lĕgo,	Iūnior, à iŭuenis,
Rex rēgis, à rĕgo.	Mōbilis, à mŏueo,
Sēdes, à sĕdeo,	Hūmanus, ab hŏmo,
Iumēntum, à Iŭuo,	Vōmer, à vŏmo,
Fōmes & fomētum, à fŏueo,	Pēdor, à pede.

Sunt & contrà quæ à longis deducta, corripiuntur: vt

 Dux,

Dux dŭ:is à dūco, | Genui, à gĭgno,
Dicax, maledictus, & id genus multa à dīco, | Frăgor / Frăgilis } à frango.
vt Fĭdes, à fio, | Nŏto, as, à nŏtu.
Cătena / ărista } ab areo. | Năto, as, à nāto.
Pŏsui, à pōno. | Dĭsertus, à dissero.
| Sŏpor, à sōpio.

Et alia nonulla ex vtroq; genere, quæ relinquuntur studiosis inter legendum obseruanda.

COMPOSITIO

Composita, simplicium quantitatem sequuntur:

vt { Pŏtens, Impŏtens } { Sōlor, Consōlor } { Lĕgo, is, Perlĕgo, } { Lēgo, as Allēgo.

Excipiuntur tamen hæc breuia à longis enata: nempe,

Innuba / Pronuba } à nūbo. { Deiĕro, / Peiĕro, } à iūro.

PRAEPOSITIO.

Ex præpositionibus hæ vbiq; producuntur: A, De, Præ, Se, E, nisi vocali sequente: vt Vnda dehiscens. Sudibusue præustis, apud Vergilium.

Pro, quoque longa est, præterquam in istis:
Prŏcella, prŏfugus, prŏteruus, prŏnepos, prŏpago pro stirpe, prŏphanus, prŏfiteor, prŏfundus, prŏficiscor, prŏfari, prŏpero, prŏfugio, prŏfectus.

Procuro, profundo, propello, propulso, propago, as, primam syllabam habent ancipitem.

Propheta & propino, græca sunt pes, o, paruum, & proinde primam breuem habent.

Di etiam producitur, nisi in { Dĭrimo & Dĭsertus.

Reliquæ præpositiones, si positio sinat, corripiuntur: Cuiusmodi sunt, Ad, Ob, Ab, Sub, Re, In, &c.

REGVLA.

Omne præteritum dissyllabum, priorem habet longam: vt Lēgi, ēmi. *Regula.*

Excipias tamen

Fĭdi à findo: Bĭbi, Dĕdi, Scĭdi, Stĕti, Tŭli.

Primam præteriti geminantia, primam itidem breuem habent:

vt Pĕpendi, Tĕtendi, Tŏtondi, Mŏmordi, Pĕpedi, Tŭtudi, Fĕfelli, Tĕtigi, Pŭpugi, Dĭdici, Cĕcidi à Cado, Cĕcidi à Cædo.

Quin & supinum dissyllabum, priorem quoque producit:

vt Motum, Latum, Lotum, Cretum. Excipe Quitum, Situm, Litum, Itum, Rutum, Ratum, Datum, Satum.

Et citum à cieo, es. Nam citum à cio, cis, quartæ, priorem habet longam.

EXEMPLVM seu autoritas.

Quarum verò syllabarum quantitas sub prædictas rationes non cadit, à poëtarum vsu, exemplo atq; autoritate petenda est, certissima omnium regula. Discant ergò pueri obseruare ex poëtis communes primarum syllabarum quantitates, cuius sortis sunt.

Britannus, Bithynus, Cacus, Cosyra, Crathys, Pachynus, Palatium, Pelion, Criticus, Curetes, Diana, Fidenæ, Gradiuus, Hinnulus, Pyrene, Rubigo, Rutilius, Hymen, Italus, Liquor, Liquidus, Lycas, Orion, Rudo, Sychæus, Sycanius, & similia. *Quæ primam habeant cōmunem.*

DE MEDIIS SYLLABIS.

Mediæ syllabæ.

MEDIAE syllabæ partim eadem ratione qua primę, partim etiam ex incrementis genitiui atque coniugationis analogia cognosci possunt.

De incrementis genitiui nominum polysyllabarum suprà in generibus nominum abundè dictum arbitramur, vnde petere licebit, si quid de hac re hæsitaueris. Cætera frequens lectio & optimorum poëtarum obseruatio facile suppeditabunt.

Coniugationũ analogia.

Coniugationis analogiam ex imbibitis Rudimentis pueri didicerunt, nempe A, indicem primæ coniugationis, longam esse natura, pręterquam in Do, & eius compositis, quando huius sunt coniugationis.

vt { Dămus, Circúndămus } { Dăbis, Circũndăbis, } { Dăre, Circũndăre.

Rimus. & Ritis.

Præterea syllabas, rimus & ritis, in præterito perfecto modi subiunctiui vbiq; pro breuibus habendas animaduertant.

In futuro autem in oratione prosa, longas esse debere, in carmine verò indifferentes reperiri, quemadmodum contendit Aldus: vt

Præterito { Amauĕrimus, Amauĕritis. } Futuro { Amauerimus. Amaueritis.

Mediæ syllabæ cõmunes.

Est & vbi mediæ syllabæ variant apud poëtas, vt in his quæ subiunximus.

{ Connūbium, Connŭbium, } { Malēa, Malĕa, } { Bathāuus, Bathăuus.

{ Ficēdula, Ficĕdula, } { Pharsālia, Pharsălia, } { Sidōnius, Sidŏnius,

& similia.

Adiectiua in Inus Latina, penultimam producunt: vt

Clandestinus, Mediastinus, Parietinus, Matutinus, Vespertinus, Repentinus,

Prę-

Præter hęc sequentia { Diútinus, Crástinus, Prístinus, Perendinus, Hornótinus, } { Serótinus, Oleáginus, Fáginus, Cedrinus, Carbásinus.

Et reliqua materialia, siue à metallorum nominibus formata in Inus, qualia sunt permulta à græcis vocibus deducta in ινος, vt Christallĭnus, Myrrhĭnus, Hyacinthĭnus, Adamātĭnus, &c. Cætera feliciùs docebit vsus, & poëtarum obseruatio, quàm vllæ grammaticorum regulæ: quas sine vllo aut modo aut fine, de mediarum syllabarum quantitate, tradere solent.

Quare illis prætermissis, vltimarum syllabarum quantitates aperiendas iam accingamur.

DE VLTIMIS SYLLABIS.

QVanquam vltimæ syllabę ipsum literarum numerū aut æquant aut etiam superant, non tamen pigebit illas etiā ordine percurrere. *Vltimæ syllabæ.*

A.

Primum, A finita producuntur:

vt { Amā, Contrā, Ergā, } Excipias, { Pută, Ită, Quiă.

Item nominatiuos, accusatiuos, & vocatiuos in A, cuiuscunq; fuerint generis, numeri aut declinationis, præter vocatiuos in A, à gręcis in As: vt ô Aeneā, ô Thomā.

Numeralia in ginta, A finalem habent communem, sed frequentiùs longam: vt Trigintā, quadragintā.

B, D, T.

In b, d, t, desinentia, breuia sunt: vt ăb, ăd, capŭt.

E.

E, finita breuia sunt: vt { Marĕ, Penĕ, } { Legĕ, Scribĕ,

Excipiendæ ſunt omnes voces quintę inflexionis in E: vt Diē, fidē, vna cum aduerbijs inde enatis:

vt { Hodiē, Quotidiē, Pridiē, } { Poſtridiē, Quarē, Qua dē re, Ea rē. } Et ſi qua ſunt ſimilia.

Et ſecundæ item perſonę ſingulares imperatiuorum actiuorum ſecundæ coniugationis: vt Docē, Mouē, Manē, Cauē,

In e, monoſyllaba — Producuntur etiam monoſyllaba in E:

vt { Mē, Tē, Sē. } præter { Quĕ, Vĕ, Nĕ, } Coniunctiones encliticas.

Quin & aduerbia quoque in E, ab adiectiuis deducta, E, longum habent:

vt { Doctē, Pulchrē, Valdē pro valide } Quibus accedunt { Fermē, Ferē.

Bĕne tamen & malĕ, corripiuntur.

Poſtremò, quæ à gręcis per, η, ſcribuntur, natura producuntur, cuiuſcunq; fuerint caſus, generis, aut numeri.

vt { Lethē, Anchiſē, } { Cetē, Tempē.

I.

ſt. I, finita longa ſunt: vt { Dominī, Magiſtrī, } { Amarī, Docerī.

Præter { Mihi, Tibi, Sibi, } { Vbi Ibi, } quæ communia ſunt.

Niſi verò & Quaſi, corripiuntur. Cuius etiam ſortis ſunt datiui & vocatiui græcorum, quorum genitiuus ſingularis in os breue exit: vt

Huic { Palladĭ, Phyllidĭ, Minoïdĭ, } & { Amarillĭ, Alexĭ, Daphnĭ.

L, finita corripiuntur. L.

vt { Animăl, Annibăl, Mĕl, } { Pugĭl, Sŏl, Consŭl, }

Præter nil contractum à nihil. Et Barbara quædam in El:
Michaēl, Gabriēl, Raphaēl, Daniēl.

N.

N, finita, producuntur: vt { Pæan. Hymēn, Quīn, } { Xenophōn, Nōn, Dæmōn. } N.

Excipe { Forsăn, Forsităn, An, } { Tamĕn, Attamĕn, Veruntamĕn. &c. }

IN.

Corripitur & In, cum compositis: vt In.
{ Exĭn, Subĭn, } { Deĭn, Proĭn, }

Accedunt his & voces illæ quę per apócopen castrantur:
vt { Mĕn' Vidĕn' } { Audĭn' Nemŏn'. }

EN.

Nomina item in en, quorum genitiuus ĭnis, correptū habeat: En.
vt { Carmĕn, Crimĕn, } ĭnis. { Pectĕn, Tibicen, } ĭnis.

ON

Græca etiam in On, per O paruum, cuiuscunq; fuerunt casus: vt On.

Nominatiuo { Iliŏn, Peliŏn. } Accusati. { Caucasŏn, Pўlon. }

IN.

Quædam etiam in In: vt Alexĭn, In Yn: vt Ytўn: In.
In An, quoque à nominatiuis in A: vt

Nominatiuo { Iphigeniā, Aegina, } Accusatiuo { Iphigeniān, Aeginān.

A N.

An. Nam in An, à nominatiuis in As, producuntur: vt

Nominatiuo { Aeneas, Marsyās } Accusatiuo { Aeneān, Marsyān.

O.

O. O, finita, communia sunt: vt

Amo, Virgo, Porrò, Docendo, Legendo, Eundo, & aliæ gerundij voces in Do:

Præter obliquos in O, qui semper producuntur: vt

Huic { Dominō, Seruō, } Ab hoc { Templō, Damnō.

Et aduerbia à nominibus deriuata: vt

Tantō, Quantō, Liquidō, Falsō, Primō, Manifestō, &c.

Præter Sedulò, mutuò, crebrò, serò, quæ sunt communia.

Cæterum Modŏ & Quomodŏ semper corripiuntur.

Citŏ quoq;, vt & ambŏ, duŏ atq; homŏ, vix legũtur producta.

Monosyllaba tamen in o, producuntur: vt dō, stō: vt & ergō pro causa.

Item græca per ω, cuiuscunque fuerint casus: vt

Hæc { Sapphō, Didō, } huius { Androgeō, Apollō, } hunc { Athō, Apollō.

R.

R. R, finita, corripiuntur: vt

Cæsăr, Torculăr, Pĕr, Vĭr, Vxor, Turtŭr.

Cor. Cor semel apud Ouidium productum legitur.

-υυ -υυ -- -υυ -υυ --

Molle meum leuibus, cor est violabile telis.

Producuntur etiam { Far, Lar, Nar, } { Vir, Fur, Cur.

Pār, quoq; cum compositis: vt { Compăr, Impăr, Dispăr.

Græca

Grçca quædam in Er, quæ illis in ηρ desinunt: vt Er.
Aēr, Cratēr, Statēr, Charactēr, Aethēr, Sotēr.
Præter Pater & Mater, quæ apud latinos vltimam breuem habent.

S.

S, finita, pares cum numero vocalium habent terminationes, nempe, As, Es, Is, Os, Vs. S.

As.

Primo, As finita, producuntur:
vt { Amās, Musās, } { Maiestās, Bonitās. As.
Præter Grçca, quorum genitiuus singularis in Dos, exit: vt
{ Archăs, Pallăs. } genitiuo. { Archados, Pallados.
Et præter accusatiuos plur. nominum crescentium: vt
{ Heros, Phyllis } { Heroos, Phyllidos. } Actō. plu. { Heroās, Phyllidās.

Es.

Es finita longa sunt: vt { Anchisēs, Sedēs, } { Docēs, Patrēs. Es.
Excipiuntur nomina in Es, tertiæ inflexionis, quæ penultimam genitiui crescentis corripiunt: vt
Milĕs, Segĕs, Ariĕs, Abiĕs, Pariĕs, Diuĕs, Prçpĕs, Cerĕs, Pĕs cum compositis.
Es quoq; à sum, vnà cum compositis corripitur: vt
Potĕs, Adĕs, Prodĕs, Obĕs.
Quibus penes adiungi potest, vnà cum neutris ac nominatiuis pluralibus grçcorum: vt
{ Hippomanĕs, Cacoēthĕs, } { Cyclōpĕs, Naiadĕs.

Is.

Is, finita breuia sunt: vt
{ Parĭs. Panĭs, } { Tristĭs. Hilarĭs.
Excipe obliquos plurales in Is, qui producuntur: vt

Mu,

Musīs, } { Dominīs,
Mensīs, à mensa, } { Templīs.

Item quīs pro quibus, cum producentibus penultimam genitiui crescentis.

vt { Samnīs, Salamīs, } Genitiuo { Samnītis, Salamīnis.

Eis. Adde huc quæ in Eis diphthongum desinunt, siue græca, siue latina, cuiuscunque fuerint numeri aut casus.

vt { Symoeīs, Pyroeīs, } { Parteīs, Omneīs.

Et monosylaba item omnia: vt uīs, līs, preter, is, & quis, nominatiuos. & Bis apud Ouidium.

Istis accedunt secundæ personæ singulares verborum in Is, quorum secundæ personæ plurales desinunt in itis, penultima producta, vna cum futuris subiunctiui in Ris:

vt { Audīs, Velīs, Dederīs } Pluraliter: { Audītis, Velītis, Dederītis.

Os.

Os. Os finita producuntur.

vt { Honōs, Nepōs, } { Dominōs, Seruōs.

Præter compŏs, impŏs, & ŏs ossis. & Græca per O, paruum:

vt { Delŏs, Chaŏs, } { Palladŏs, Phyllidŏs.

V S.

Vs. Vs finita corripiuntur: vt { Famulŭs, Regiŭs. } { Tempŭs, Amamŭs.

Excipiuntur producentia penultimam genitiui crescentis: vt

Salūs, Tellūs, { Genitiuo { Salūtis, Tellūris.

Longæ sunt etiam omnes voces quartæ inflectionis in us, præter nominatiuum & vocatiuum singulares: vt

Hu-

Huius manūs, hæ manūs, ô manūs.
His accedunt etiam monosyllaba: vt
Crūs, Thūs, Mūs, Sūs. &c.

Et græca item per ους diphthongum, cuiuscunque fuerint casus: vt

Hic { Panthūs, Melampūs, } huius { Sapphūs. Cliūs,

Atq; pijs cunctis venerandum nomen Iesus.

V.

Postremò, u, finita producuntur omnia: vt

Manū, Genū } { Amatū, Diū.

Finis Grammatices.

ALPHABETVM GRAECVM.

Literæ apud Græcos sunt quatuor & uiginti.

Ἄλφα	Alpha	Α α	a
Βῆτα	Vita	Β β ϐ	u
Γάμμα	Gamma	Γ γ ϒ	g
Δέλτα	Delta	Δ δ ∂	d
Ἒψιλόν	Epsilon	Ε ε	e
Ζῆτα	Zita	Ζ ζ ȥ	z
Ἦτα	Ita	Η η	i
Θῆτα	Thita	Θ θ ϑ	th
Ἰῶτα	Iota	Ι ι	i
Κάππα	Cappa	Κ κ	c
Λάμβδα	Lambda	Λ λ	l
Μῦ	My	Μ μ	m
Νῦ	Ny	Ν ν	n
Ξῖ	Xi	Ξ ξ	x
Ὀ μικρόν	O micron	Ο ο	o paruum.
Πῖ	Pi	Π ϖ π	p
Ῥῶ	Rho	Ρ ρ ϱ	r
Σῖγμα	Sigma	Σ σ ς	s
Ταῦ	Tau	Τ τ ꚍ	t
Ὗψιλόν	Ypsilon	Υ υ	y
Φῖ	Phi	Φ φ	ph
Χῖ	Chi	Χ χ	ch
Ψῖ	Psi	Ψ ψ	ps
Ὠμέγα	O mega	Ω ω	o magnum.

Excusum Londini apud Reginaldum Wolfium, Regiæ Maiestatis in Latinis typographum.

ANNO DOMINI M.D.LVIII.